Opłata pocztowa uiszczona gotówką.

ROK XVII NUMER 7

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO

KRAKÓW, DNIA 30 WRZEŚNIA 1938

V Tydzień Szkoły Powszechnej od 2 do 10 X. 1938 r.

Jeszcze kilkaset tysięcy dzieci w wieku szkolnym nie znajduje miejsca w szkołach.

Jeszcze tysiące szkół mieści się w małych, nieodpowiednich izdebkach.

Każde dziecko pozbawione nauki obciąża sumienie każdego obywatela Polski.

Samorządy i Towarzystwo Popierania Budowy Szkół czynią wielkie wysiłki, by wprowadzić szkoły do odpowiednich budynków.

Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych w ciągu pięciu lat swej pracy zebrało od społeczeństwa 12 milionów złotych i przekazało gminom na budowę szkół.

Gminy przy pomocy tych funduszów i funduszów własnych wybudowały i oddały do użytku szkół 6 tysięcy izb.

Wynik ten jest jeszcze niedostateczny wobec potrzeb w szkolnictwie powszechnym.

Najwyżsi Dostojnicy Państwa uznali pracę Towarzystwa w dziedzinie budownictwa za pożyteczną.

Pan Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Prof. Dr Ignacy Mościcki oraz Pan Marszałek Polski Edward Śmigły Rydz raczyli objąć protektorat nad Towarzystwem Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

Każdy, kto złoży ofiarny grosz na budowę szkół powszechnych, spełni ważny obowiązek względem Państwa.

Popierajcie działalność Towarzystwa!

Składajcie datki na budowę szkół!

Każdy Obywatel członkiem Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych!

Budujmy szkoły!

W Krakowie, we wrześniu 1938 roku.

Zarząd Krakowskiego Towarzystwa
Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych
w Krakowie, ul. Wielopole 19, Telefon Nr 201-58
Konto w P. K. O. 406.650.

TREŚĆ

57.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 12 lipca 1938 r. (Nr BP-11441/38)

o przemianowaniu dyrektorów i nauczycieli państwowych gimnazjów oraz kierowników i nauczycieli publicznych szkół powszechnych.

Na podstawie art. 56 i art. 59 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 433) zarządzam, co następuje:

§ 1. Dyrektorzy i nauczyciele państwowych gimnazjów ośmioklasowych, czynni, względnie pozostający na etatach tych gimnazjów w dniu przekształcenia państwowych gimnazjów na państwowe szkoły średnie ogólnokształcące nowego ustroju (gimnazja względnie licea i gimnazja), stali się z tym dniem dyrektorami względnie nauczycielami państwowych szkół średnich ogólnokształcących nowego ustroju.

§ 2. Kierownicy i nauczyciele czynni w publicznych szkołach powszechnych, względnie pozostający na etatach tych szkół w dniu 15 listo-

pada 1937 r., tj. w dniu przemianowania publicznych szkół powszechnych: jedno, dwu, trzy, cztero, pięcio, sześcio i siedmioklasowych, na publiczne szkoły powszechne stopnia I (pierwszego), II (drugiego), III (trzeciego) — stali się z tym dniem kierownikami względnie nauczycielami publicznych szkół powszechnych takiego stopnia organizacyjnego, jaki ustalony został dla publicznej szkoły powszechnej, w której pracują, względnie na której etacie pozostają.

§ 3. Dyrektorzy i nauczyciele, o których mowa w § 1, otrzymują pisma według wzoru Nr 1, a kierownicy i nauczyciele, o których mowa w § 2, otrzymują pisma według wzoru Nr 2, podanych w załączniku do niniejszego rozporządzenia.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

W Świętosławski.

Załącznik do rozporządzenia Min. W. R. i O. P.
z dnia 12. VII. 1938 r. (Nr BP (11441/38).

Wzór Nr 1.

KURATOR OKRĘGU SZKOLNEGO

....

w ....

Dnia ....

Nr ....

Pan

....

dyrektor
(nauczyciel)
gimnazjum państwowego
w ....

Zawiadamiam, że na podstawie § 1 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 lipca 1938 r. o przemianowaniu dyrektorów i nauczycieli państwowych gimnazjów, oraz kierowników i nauczycieli publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8, poz. 219) stał się Pan (i) z dniem 15 listopada 1937 r. kierownikiem (nauczycielem) publicznej szkoły powszechnej stopnia .... w .... pow. ....

Kurator Okręgu Szkolnego

Wzór Nr 2

INSPEKTOR SZKOLNY

w ....

Dnia ....

Nr ....

Pan

....

kierownik
(nauczyciel)
publicznej szkoły powszechnej
w ....
pow. ....

Zawiadamiam, że na podstawie § 1 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 lipca 1938 r. o przemianowaniu dyrektorów i nauczycieli państwowych gimnazjów, oraz kierowników i nauczycieli publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8, poz. 219), stał się Pan z dniem .... 193...... dyrektorem (nauczycielem) państwowego .... w ....

Inspektor Szkolny

58.

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 2 lipca 1938 r. (Nr II S-5308/38)

o regulaminie egzaminu dojrzałości w liceum ogólnokształcącym.

§ 1. Na podstawie art. 2 ust. 2, art. 59 i 60 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) ustanawiam regulamin egzaminu dojrzałości w liceum ogólnokształcącym, ogłoszony jako załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1938 r.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *W Świętosławski.*

Załącznik do zarządzenia Min. W. R i O. P. z dn. 2. VII. 1938. (Nr II S-5308/38)

Regulamin egzaminu dojrzałości w liceum ogólnokształcącym.

§ 1. Egzamin według niniejszego regulaminu zdają uczniowie względnie uczennice klas drugich liceów ogólnokształcących państwowych oraz prywatnych, posiadających uprawnienia liceów państwowych, którzy spełnili warunek, wymieniony w ustępie drugim.

§ 2. Egzamin ma wykazać, czy uczeń osiągnął taki poziom wykształcenia i ogólnej dojrzałości umysłowej, jaki odpowiada wymaganiom programowym odpowiedniego wydziału liceum ogólnokształcącego oraz czy jest przygotowany do podjęcia studiów w szkołach wyższych.

§ 3. Egzaminy odbywają się w maju i w czerwcu, a dla uczniów szkół o ustroju semestralnym — nadto w lutym.

Terminy i miejsca egzaminów wyznaczają Kuratoria Okręgów Szkolnych.

§ 4. Do przeprowadzenia egzaminu Kurator Okręgu Szkolnego powołuje Państwowe Komisje Egzaminacyjne.

W skład Państwowej Komisji Egzaminacyjnej wchodzą członkowie:

a) przewodniczący (a) Komisji, powołany(a) przez Kuratora Okręgu Szkolnego;

b) dyrektor lub przełożona szkoły, której uczniowie (uczennice) zdają egzamin;

c) powołani przez Kuratora egzaminatorzy z tych przedmiotów, które wchodzą w skład egzaminu.

Kurator może powołać dyrektora względnie przełożoną danej szkoły na przewodniczącego Komisji lub powierzyć im przewodnictwo na egzaminach piśmiennych w zastępstwie przewodniczącego, może również powołać nauczycieli danej szkoły na egzaminatorów.

§ 5. W sprawach każdego ucznia głosują: przewodniczący, dyrektor szkoły, oraz egzaminatorzy z tych przedmiotów, z których uczeń zdaje egzamin bądź piśmienny, bądź ustny, bądź piśmienny i ustny.

Członkowie Komisji obowiązani są do brania udziału we wszystkich jej posiedzeniach, w wyjątkowych przypadkach powinni uzyskać zezwolenie od przewodniczącego.

Na posiedzeniach Komisji wszelkie uchwały zapadają zwyczajną większością głosów obecnych członków. W razie równości głosów decyduje przewodniczący.

Członkowie Komisji obowiązani są do zachowania w bezwzględnej tajemnicy ocen oraz treści obrad Komisji. Do ogłoszenia wyników egzaminu upoważniony jest tylko przewodniczący Komisji.

§ 6. Do dnia 31 marca dyrekcje liceów przesyłają do Kuratorium Okręgu Szkolnego następujące dane, potrzebne do utworzenia Komisji Egzaminacyjnej dla uczniów ich szkół:

1) liczbę uczniów klasy II liceum — z zaznaczeniem jakiego wyboru przedmiotów dokonali w myśl § 10;

2) listę nauczycieli klasy II liceum z uwzględnieniem zmian nauczycieli, o ile zaszły w ciągu roku szkolnego;

3) po 6 tematów wypracowań piśmiennych z języka polskiego i z języka obcego nowożytnego oddzielnie dla każdego wydziału, a nadto po 3 tematy wypracowań piśmiennych z tych przedmiotów, które wejdą w skład egzaminu piśmiennego danego wydziału liceum.

Tematy z języka polskiego i z języków obcych nowożytnych powinny być zaczerpnięte bądź z materiału naukowego tych przedmiotów, bądź z materiału innych przedmiotów nauczania.

Tematy z języka łacińskiego powinny zawierać przeznaczony do tłumaczenia na język polski nieprzerabiany w szkole wyjątek z pism jednego z prozaików łacińskich, odpowiednio

dobrany pod względem trudności, a nadto pytanie lub kilka pytań (w języku polskim), ściśle z danym wyjątkiem związanych.

Każdy z tematów z matematyki powinien zawierać dwa lub więcej zadań z zakresu materiału, przewidzianego dla danego wydziału liceum.

Każdy z tematów z fizyki powinien obejmować dwa lub więcej zagadnień, z których jedne mogą zawierać zastosowanie praw fizycznych, inne — pytania o charakterze teoretycznym.

Tematy proponowane przez szkołę powinny być zachowane w bezwzględnej tajemnicy.

§ 7. Kuratorium Okręgu Szkolnego po zapoznaniu się z nadesłanymi propozycjami, zatwierdza dla każdego wydziału każdej szkoły spośród nadesłanych — po 3 tematy z języka polskiego i z języków obcych nowożytnych, a po jednym z przedmiotów pozostałych. Kuratorium może przy tym zmienić nadesłane przez szkołę tematy, jak również może dać wspólne tematy egzaminacyjne dla niektórych względnie wszystkich wydziałów tego samego typu, mających egzaminy piśmienne w jednym terminie.

W razie zmiany tematów Kuratorium wyznacza je z ogólnie obowiązującego materiału programowego.

§ 8. Dopuszczeni do egzaminu uczniowie klasy II liceum w wyznaczonym przez dyrekcję czasie, a przed rozpoczęciem egzaminu, przedstawiają dowody wpłacenia należności za egzamin.

§ 9. Na tydzień przed rozpoczęciem egzaminu Rada Pedagogiczna, złożona z nauczycieli klasy II liceum, pod przewodnictwem dyrektora względnie przełożonej szkoły dopuszcza uczniów do egzaminu na podstawie ich rocznych stopni. Najpóźniej następnego dnia dyrektor względnie przełożona szkoły zawiadamia o tym uczniów.

Uczeń jest dopuszczony do egzaminu dojrzałości, jeżeli posiada oceny roczne co najmniej dostateczne.

Uczeń, który nie został dopuszczony do egzaminu i występuje ze szkoły, otrzymuje zaświadczenie, że był uczniem klasy II liceum i że nie został dopuszczony do egzaminu. Może on zdawać egzamin ukończenia liceum w charakterze eksterna nie wcześniej niż po upływie roku.

§ 10. Egzamin składa się z części piśmiennej i ustnej.

Egzamin piśmienny odbywa się z języka polskiego na wszystkich wydziałach liceum, a nadto:

na wydziale humanistycznym z języka obcego nowożytnego,

na wydziale klasycznym z języka łacińskiego,

na wydziale matematyczno - fizycznym z matematyki,

na wydziale przyrodniczym z fizyki.

Egzamin ustny obejmuje:

na wydziale humanistycznym:
religię,
język polski,
historię,
język łaciński,
język obcy nowożytny
do wyboru przez ucznia;

na wydziale klasycznym:
religię,
język polski,
historię,
język łaciński,
język grecki,
do wyboru przez ucznia;

na wydziale matematyczno-fizycznym:
religię,
matematykę,
fizykę z astronomią,
chemię;

na wydziale przyrodniczym:
religię,
biologię,
chemię,
geografię i geologię,
fizykę z astronomią
do wyboru przez ucznia.

Prócz tego na każdym wydziale należy ucznia poddać egzaminowi ustnemu z tego przedmiotu, z którego na egzaminie piśmiennym otrzymał ocenę niedostateczną.

Egzamin z religii odbywa się tylko wówczas, jeżeli nauka tego przedmiotu jest zorganizowana w danej szkole.

Na wniosek egzaminatora uczeń może być zwolniony od egzaminu z religii.

§ 11. Uczniowie, którzy uczęszczali do liceum z niepolskim językiem nauczania względnie do liceum z niepolskim językiem nauczania, zdają również egzamin piśmienny z tego języka na wszystkich wydziałach, a ustny tylko na wydziale humanistycznym. Dobór tematów (§ 6 i § 7) oraz egzamin piśmienny

i ustny z tego przedmiotu odbywa się na tych samych zasadach, jak egzamin z języka polskiego. Uczniowie tych liceów nie zdają natomiast egzaminu piśmiennego z języka obcego nowożytnego na wydziale humanistycznym.

§ 12. Przed rozpoczęciem egzaminów piśmiennych Kuratorium przesyła ustalone tematy w zapieczętowanych i osobnych dla każdej szkoły i dla każdego przedmiotu kopertach Przewodniczącemu Państwowej Komisji Egzaminacyjnej, względnie w przypadku, o którym mowa w ustępie ostatnim § 4 — dyrektorowi szkoły.

§ 13. W dzień egzaminu piśmiennego, bezpośrednio przed jego rozpoczęciem, dyrektor szkoły otwiera kopertę, zawierającą tematy z przedmiotu, wyznaczonego na dany dzień, w obecności Przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej i dyżurującego na egzaminie członka Komisji Egzaminacyjnej i ogłasza nadesłane tematy uczniom.

Każdy z uczniów wybiera jeden z trzech podyktowanych im tematów z języka polskiego i z języka obcego nowożytnego.

Uczniowie opracowują zadane im tematy w odpowiednio dobranej sali szkolnej pod kontrolą Przewodniczącego Komisji lub w jego zastępstwie dyrektora gimnazjum (§ 4) i jednego lub więcej wyznaczonych przez niego członków Komisji.

Na wypracowanie z języka polskiego przeznacza się pięć godzin, na wypracowanie z innych przedmiotów po 4 godziny, bez wliczania czasu, zużytego na podyktowanie uczniom tematów. Zdającym nie wolno przynosić ze sobą na egzamin papieru, ani pomocy naukowych z wyjątkiem przyborów rysunkowych i tablic logarytmicznych na egzamin z matematyki i fizyki. Papier z pieczęcią szkoły otrzymują oni z rąk członków Komisji na samym egzaminie. Przed opuszczeniem sali powinni zwrócić wszystkie otrzymane arkusze.

Jeżeli uczeń podczas egzaminu korzysta z cudzej pomocy lub posługuje się niedozwolonymi środkami pomocniczymi, lub innym w tym pomaga, Przewodniczący Komisji powinien go skreślić z listy zdających. W wyjątkowych przypadkach Przewodniczący może go dopuścić do powtórnego egzaminu piśmiennego, przy czym nowy temat egzaminu wyznacza Przewodniczący Komisji w porozumieniu z egzaminatorami.

§ 14. Wypracowania egzaminacyjne ocenia właściwy egzaminator. Zaznacza on zalety i braki wypracowania, a umotywowaną ocenę wyraża jednym ze stopni: bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny. Błędy i ich rodzaj należy zaznaczyć na marginesie wypracowania. Ocenę ostateczną ustala Przewodniczący. Może on wystawić ocenę niezgodną z oceną egzaminatorów; zmianę powinien umotywować piśmiennie przy ustalonej ocenie.

§ 15. Przed egzaminem ustnym Komisja Egzaminacyjna omawia i zestawia wyniki egzaminów piśmiennych poszczególnych uczniów.

Uczeń, który otrzymał co najmniej z dwu wypracowań egzaminu piśmiennego oceny niedostateczne, nie może być dopuszczony do egzaminu ustnego.

§ 16. Na egzamin ustny należy przygotować wykazy ocen, otrzymanych przez kandydatów w klasach I i II liceum, protokóły egzaminów sporządzone według załączonego wzoru z wpisanymi ocenami z egzaminu piśmiennego, wypracowania egzaminacyjne kandydatów, ich prace piśmienne, wykonane w ostatnim roku nauki szkolnej, oraz pomoce, potrzebne przy zdawaniu egzaminu.

§ 17. Ustny egzamin odbywa się w zasadzie wobec wszystkich członków Komisji.

Z danego przedmiotu egzaminuje powołany do tego członek Komisji. W razie potrzeby Przewodniczący wyznacza jego zastępcę spośród członków Komisji lub z poza niej. Inni członkowie Komisji mogą brać udział w egzaminowaniu za zgodą Przewodniczącego.

Przewodniczący ma prawo brać czynny udział w egzaminowaniu z każdego przedmiotu.

Egzamin ustny powinien zmierzać do zbadania stopnia rozwoju, wyrobienia umysłowego i zasadniczych wiadomości ucznia z zakresu, przewidzianego programem danego przedmiotu na odnośnym wydziale.

Egzamin ustny jednego ucznia ze wszystkich przedmiotów powinien odbyć się w ciągu jednego dnia.

Czas trwania egzaminu ustnego jednego ucznia z jednego przedmiotu nie powinien przekraczać 30 minut, bez wliczenia czasu, który Komisja może dać uczniowi na przygotowanie odpowiedzi.

Ocenę odpowiedzi ustnej z każdego przedmiotu ustala Komisja Egzaminacyjna po wysłuchaniu opinii egzaminatora z danego przedmiotu i wyraża ją jednym z czterech stopni, wymienionych w § 14.

§ 18. Oceny ostateczne ustala Komisja Egzaminacyjna na podstawie:

1) wyniku egzaminu piśmiennego,

2) wyniku egzaminu ustnego,

3) postępów w ciągu pobytu ucznia w liceum,

4) ogólnej opinii członków Komisji o jego poziomie wykształcenia i dojrzałości umysłowej.

Oceny te wyraża Komisja za pomocą czterech stopni, wymienionych w § 14.

Uczeń zdał egzamin dojrzałości, jeżeli ze wszystkich przedmiotów otrzymał oceny nie niższe od dostatecznych.

Uchwale Komisji o wyniku egzaminu może sprzeciwić się Przewodniczący Komisji. Wówczas sprawa podlega decyzji Kuratorium.

Po zakończeniu narady i podpisaniu protokółu egzaminów przez członków Komisji Przewodniczący ogłasza uczniom ostateczny wynik egzaminu.

§ 19. Kto zdał egzamin dojrzałości w liceum ogólnokształcącym, otrzymuje świadectwo dojrzałości liceum ogólnokształcącego. Świadectwo dojrzałości podpisują wszyscy członkowie Komisji. Świadectwo takie zaopatruje dyrekcja liceum państwowego swoją pieczęcią, świadectwo zaś uzyskane przed Komisją w liceum prywatnym — zaopatruje Kuratorium swoją pieczęcią.

§ 20. Odstąpienie od egzaminu w jakiejkolwiek jego części lub niestawienie się na egzamin powoduje skreślenie ucznia z listy zdających, o ile nie poda on ważnych, usprawiedliwiających okoliczności. W ostatnim przypadku Komisja Egzaminacyjna, a po jej rozwiązaniu Kuratorium Okręgu Szkolnego, rozstrzyga o możliwości ponownego zdawania egzaminu w tym samym okresie egzaminów.

§ 21. Uczeń, który nie zdał egzaminu i szkołę opuścił, może zdawać egzamin tego samego rodzaju z tych samych przedmiotów w zasadzie w tej samej szkole najwcześniej w następnym normalnym okresie egzaminów, nie później jednak, niż przed upływem dwuch i pół lat, a jako ekstern — po upływie pół roku (§ 9).

Egzamin dojrzałości w liceum ogólnokształcącym można zdawać w charakterze ucznia tylko dwa razy.

Uczeń, który nie zdał egzaminu i szkołę opuszcza, otrzymuje zaświadczenie, że do egzaminu dojrzałości w liceum ogólnokształcącym został dopuszczony i że tego egzaminu nie zdał.

§ 22. Z czynności Komisji a także z jej posiedzeń oraz z egzaminów piśmiennych i ustnych spisuje się protokóły, które podpisują członkowie Komisji.

Do protokółów tych dołącza się protokół posiedzenia Rady Pedagogicznej w sprawie dopuszczenia uczniów klasy II do egzaminu dojrzałości w liceum ogólnokształcącym.

Wszystkie powyższe dokumenty przechowuje szkoła w swoim archiwum. Wypracowania piśmienne mogą być zniszczone po upływie dwóch lat od terminu zdawania egzaminu.

W razie zamknięcia szkoły należy dokumenty te przekazać Kuratorium.

§ 23. Członkowie Państwowej Komisji Egzaminacyjnej pobierają za pracę w Komisji wynagrodzenie w wysokości oznaczonej przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 24. Przeprowadzanie egzaminu dojrzałości w liceum ogólnokształcącym według zasad odmiennych od ustalonych w niniejszym regulaminie może być dokonane jedynie za zezwoleniem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

PROTOKÓŁ

egzaminu dojrzałości w liceum ogólnokształcącym.

Nr ....

(wypełnia dyrektor szkoły)

Nazwisko ....

Imię ....

Urodzon.......... dnia .... roku ....

w .... powiatu ....

Wyznania ....

Miejsce stałego zamieszkania ....

Zdaje egzamin według programu wydziału ....

Zdaje egzamin po raz ....

Do egzaminu ustnego wybiera przedmiot nauczania ....

Podpis Przewodniczącego Państwowej Komisji Egzaminacyjnej lub jego zastępcy:

Protokół egzaminów ustnych.

Przedmiot egzaminu	Data	Treść pytań i krótka charakteryzacja odpowiedzi
Religia		
Język polski		
Język łaciński		
i t. d.		
i t. d.		

Przewodniczący Państwowej Komisji Egzaminacyjnej

Uwagi:

Zestawienie ocen.

Przedmioty egzaminu	Religia	Język polski	Język	Język niem.	i t. d.	i t. d.	i t. d.
Oceny roczne z kl. I liceum							
Oceny roczne z kl. II liceum							
Egzamin piśmienny							
Egzamin ustny / Ocena ostateczna							

Uchwała Państwowej Komisji Egzaminacyjnej

..........zdał...... egzamin.............. w liceum ogólnokształcącym

Przewodniczący Państwowej Komisji Egzaminacyjnej

Uwagi:

Członkowie Państwowej Komisji Egzaminacyjnej

59.

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 8 lipca 1938 r. (Nr III 0-4029/38)

w sprawie otwarcia Państwowej Szkoły Mechanicznej w Grybowie.

Na podstawie § 223 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 listopada 1933 r. o organizacji szkolnictwa zawodowego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 15, poz. 202), zmienionego rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 25 marca 1938 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4, poz. 78) zarządzam, co następuje:

§ 1. W miejsce likwidującej się na podstawie § 1 pkt. 3 zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 kwietnia 1937 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 7, poz. 193) Państwowej Szkoły Kołodziejsko-Kowalskiej w Grybowie otwiera się Państwową Szkołę Mechaniczną w Grybowie.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1938 r.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
W. Świętosławski.

60.

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 18 lipca 1938 r. (Nr III 0-3957/38)

o przekształceniu Państwowej Średniej Szkoły Technicznej Kolejowej w Radomiu.

Na podstawie § 223 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 listopada 1933 r. o organizacji szkolnictwa zawodowego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 15,poz.202), zmienionego rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 25 marca 1938 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4, poz. 78) zarządzam, co następuje:

§ 1. Brzmienie § 1, pkt 5 zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 28 maja 1938 r. o reorganizacji niektórych szkół zawodowych w roku 1938 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6, poz. 162) ulega następującej zmianie:

„5) Wydział drogowo-budowlany Państwowej Średniej Szkoły Technicznej Kolejowej w Radomiu przekształca się na Państwowe Gimnazjum Drogowe w Radomiu i na Państwowe Liceum Budowlane w Radomiu".

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
W. Świętosławski.

61.

OKÓLNIK Nr 35

z dnia 14 lipca 1938 r. (I R-4440/38)

o opłatach szkolnych w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących, państwowych zakładach kształcenia nauczycieli oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych.

Z mocą obowiązującą od początku roku szkolnego 1938/39 zarządzam pobieranie następujących opłat:

I. W państwowych szkołach średnich ogólnokształcących.

1. Taksa za egzamin wstępny do klasy pierwszej lub wyższej państwowego gimnazjum ogólnokształcącego	zł	10.—
2. Taksa za egzamin wstępny do klasy I i II państwowego liceum ogólnokształcącego	„	10.—
3. Taksa za egzamin uzupełniający z języka łacińskiego w zakresie gimnazjum ogólnokształcącego . .	„	8.—
4. Taksa za egzamin przy przejściu z gimnazjum zawodowego do gimnazjum ogólnokształcącego . .	„	10.—
5. Taksa za egzamin przy przejściu z liceum zawodowego do liceum ogólnokształcącego	„	20.—
6. Taksa za egzamin dojrzałości w szkołach średnich ogólnokształcących państwowych i prywatnych (dawnego typu)	„	12.—
7. Taksa za pełny egzamin dojrzałości dla eksternów (dawnego typu)	„	60.—

8. Taksa za uzupełniający egzamin dojrzałości dla eksternów (dawnego typu) . . . . „ 15.—

9. Taksa za egzamin ukończenia gimnazjum ogólnokształcącego nowego ustroju bez praw i dla eksternów . . . . „ 40.—

10. Taksa za egzamin dojrzałości w liceum ogólnokształcącym państwowym i prywatnym . . . . „ 15.—

11. Taksa za pełny egzamin dojrzałości w liceum ogólnokształcącym dla eksternów . . . . „ 60.—

12. Taksa za uzupełniający egzamin dojrzałości w liceum ogólnokształcącym dla eksterów — za każdy przedmiot egzaminu . . . „ 5.—

13. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa rocznego lub półrocznego w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących . . . . „ 5.—

14. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa dojrzałości (dawnego typu) . . . . „ 10.—

15. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa dojrzałości w liceum ogólnokształcącym . . . . „ 10.—

16. Taksa administracyjna roczna . . . . „ 200.—

Taksa administracyjna roczna dla uczniów wstępujących po raz pierwszy do państwowej szkoły średniej ogólnokształcącej . . . . . . „ 203.—

II. W państwowych zakładach kształcenia nauczycieli (licea pedagogiczne, pedagogia, wyższe kursy nauczycielskie, seminaria ochroniarskie i dla wychowawczyń przedszkoli, przedszkola przy seminariach ochroniarskich i dla wychowawczyń przedszkoli) oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych.

17. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa rocznego lub półrocznego jak również duplikatu złożenia części egzaminu dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych . . . . . . „ 5.—

18. Taksa za wydanie duplikatu: świadectwa dojrzałości, dyplomu na nauczyciela szkoły powszechnej, świadectwa ukończenia seminarium ochroniarskiego i dla wychowawczyń przedszkoli, świadectwa egzaminu uzupełniającego względnie pełnego egzaminu dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych, świadectwa z wyższego kursu nauczycielskiego „ 10.—

19. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych . . . . „ 10.—

20. Taksa za pełny egzamin na dyplom nauczyciela szkół powszechnych dla eksternów . . . . . . „ 60.—

21. Taksa za uzupełniający egzamin na dyplom nauczyciela szkół powszechnych dla eksternów . . . „ 40.—

22. Taksa za egzamin dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych:

a) z jednej grupy przedmiotów lub z jednego przedmiotu artystyczno-technicznego . . . . . . „ 10.—

b) z dwóch grup zdawanych łącznie „ 15.—

c) z trzech grup zdawanych łącznie „ 20.—

d) z czterech i więcej grup zdawanych łącznie . . . . „ 25.—

23. Taksa za egzamin na świadectwo praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych . . . . „ 50.—

24. Taksa za egzamin eksternów na wyższych kursach nauczycielskich zdawany w całości w jednym terminie . . . . „ 40.—

25. Taksa za jedną część egzaminu eksternów na wyższych kursach nauczycielskich . . . . . . „ 20.—

26. Taksa za dwie części egzaminu eksternów na wyższych kursach nauczycielskich zdawane łącznie . . . . „ 30.—

27. Taksa administracyjna roczna:

a) w liceach pedagogicznych i pedagogiach . . . . „ 30.—

b) w seminariach ochroniarskich i dla wychowawczyń przedszkoli . „ 30.—

c) w przedszkolach przy seminariach ochroniarskich i dla wychowawczyń przedszkoli . . . „ 30.—

d) na wyższych kursach nauczycielskich . . . . „ 80.—

U w a g a 1: Nie pobiera się taksy administracyjnej od dzieci, uczęszczających do szkół ćwiczeń państwowych liceów pedagogicznych i pedagogiów, zorganizowanych na zasadach, wskazanych w § 14 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 6 marca 1937 r. o organizacji państwowego liceum pedagogicznego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 3, poz. 56).

Uwaga 2: Opłaty w Państwowym Instytucie Robót Ręcznych, Państwowym Instytucie Nauczycielskim, Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej i w Państwowym Wyższym Kursie Nauczycielskim (grupa robót ręcznych) normuje oddzielne zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

III. Prócz taks, wymienionych w punktach 13, 14, 15, 17, 18 i 19, zainteresowani uiszczają opłatę stemplową znaczkami w wysokości przewidzianej w przepisach o opłatach stemplowych. Dyrekcja szkoły, względnie inna władza, sporządzająca duplikat świadectwa, nakleja otrzymane znaczki na wydanym duplikacie i kasuje.

IV. Uczniowie, wstępujący do państwowych liceów pedagogicznych i pedagogiów, składają w Dyrekcji szkoły deklaracje, podpisane przez rodziców lub opiekunów prawnych, że po ukończeniu liceum pedagogicznego (pedagogium) pełnić będą służbę nauczycielską w publicznych szkołach powszechnych w ciągu lat trzech lub dokonają zwrotu kwoty zł 170.— za każdy rok nauki, pobieranej w tych szkołach. Wzór deklaracji i sposób jej składania wskażą osobne przepisy.

V. a) Do uiszczenia taks obowiązani są zasadniczo wszyscy uczniowie (eksterni). Nie opłacają taksy egzaminacyjnej, wymienionej w punkcie 2, uczniowie zwolnieni od tego egzaminu.

b) Wpłacone taksy zwrotowi zasadniczo nie podlegają. Wyjątkowo mogą być zwrócone taksy egzaminacyjne (punkty: 1—12 i 20—26) w tym wypadku, gdy uczeń, ekstern lub nauczyciel z powodu choroby, powstałej po wpłaceniu taksy, egzaminowi poddać się nie może, co winno być stwierdzone świadectwem lekarskim, względnie po wpłaceniu taksy nie zostanie do egzaminu dopuszczony. Zwrotu taks dokonywują Kuratoria Okręgów Szkolnych, względnie Dyrekcje szkół we własnym zakresie działania.

VI. a) Taksy, wymienione w punktach: 1—12 i 20—26, winny być wpłacone przed przystąpieniem ucznia, eksterna lub nauczyciela do egzaminu.

b) Taksy, wymienione w punktach: 13, 14, 15, 17, 18 i 19, winny być uiszczone przed wydaniem duplikatu świadectwa.

c) Taksy administracyjne, wymienione w punktach 16 i 27, powinny być wpłacone w dwóch równych ratach półrocznych z początkiem danego półrocza, najpóźniej jednak do dnia 20 listopada za I półrocze i do dnia 20 kwietnia za II półrocze roku szkolnego. Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy administracyjnej występują ze szkoły, można nie żądać opłacenia taksy.

VII. Taksy, wymienione w puktach: 1, 2, 3, 4 i 5, wpłacają przystępujący do egzaminu do PKO. na konto czekowe szkoły. Dyrekcja szkoły po pokryciu wydatków administracyjno-osobowych, o ile takie będą, rozdziela te taksy między egzaminatorów, jako wynagrodzenie za udział w egzaminach. Przy rozdziale taksy za egzamin wstępny do państwowego gimnazjum ogólnokształcącego (punkt 1) należy uwzględnić również delegatów szkolnictwa powszechnego, obecnych przy egzaminie, oraz lekarza, przeprowadzającego badania lekarskie kandydatów. Przy rozdziale taksy za egzamin wstępny do państwowego liceum ogólnokształcącego (pkt 2) należy uwzględnić lekarza, przeprowadzającego badania lekarskie kandydatów.

VIII. a) Taksę, wymienioną w punkcie 6, za egzamin dojrzałości oraz taksę za egzamin dojrzałości w liceum ogólnokształcącym (pkt 10) wpłacają uczniowie szkół państwowych na konto czekowe szkoły, Dyrekcje zaś szkół niepaństwowych zebrane taksy wpłacają do PKO. na właściwe konto Izby Skarbowej, względnie Kasy Urzędu Skarbowego — na rachunek „Taksy administracyjnej" Kuratorium Okręgu Szkolnego. Dyrekcje szkół zarówno państwowych jak i niepaństwowych przesyłają do Kuratorium wykazy uczniów, od których taksy te zostały pobrane, nadto Dyrekcje szkół państwowych podają kwotę, jaką z tego tytułu uzyskały, a Dyrekcje szkół niepaństwowych dołączają dowód wpłacenia łącznej sumy.

b) Taksy, wymienione w punktach: 7, 8, 9, 11 i 12, wpłacają eksterni i dyrekcje szkół niepaństwowych (punkt 9) bezpośrednio do PKO. na właściwe konto Izby Skarbowej, względnie Kasy Urzędu Skarbowego — na rachunek „Taksy administracyjnej", Kuratorium Okręgu Szkolnego.

c) Taksę, wymienioną w punkcie 23, za egzamin na świadectwo praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych wpłacają nauczyciele, przystępujący do tego egzaminu, do PKO. na właściwe konto Izby Skarbowej, względnie Kasy Urzędu Skarbowego — na rachunek „Taksy administracyjnej" Kuratorium Okręgu Szkolnego.

d) Taksy, wymienione w punktach 20, 21, 22, 24, 25 i 26, są przeznaczone na wydatki, związane z przeprowadzeniem egzaminów i na wynagrodzenie egzaminatorów. Zasady podziału taks są określone w regulaminach odpowiednich egzaminów.

e) Taksy za wydanie duplikatów świadectw wpłacają zainteresowani do P. K. O. na konto czekowe szkół, jeśli duplikaty wydają Dyrekcje szkół państwowych. W wypadkach, gdy duplikat świadectwa wystawia Komisja, przeprowadzająca egzaminy praktyczne nauczycieli publicznych szkół powszechnych, Kuratorium Okręgu Szkolnego bądź też Dyrekcja szkoły niepaństwowej na zlecenie Kuratorium (duplikat świadectwa dojrzałości i duplikat świadectwa dojrzałości w liceum ogólnokształcącym prywatnym), wspomniane opłaty wpłacają zainteresowani na rachunek „Taksy administracyjnej" Kuratorium Okręgu Szkolnego.

IX. a) Dochód z taks, wymienionych w punktach: 6, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18 i 27, zatrzymują Dyrekcje szkół państwowych do swojej dyspozycji na pokrycie wydatków, przewidzianych w zatwierdzonych przez Kuratoria Okręgów Szkolnych rocznych planach finansowo-gospodarczych.

b) Dyrekcje szkół, których zatwierdzone plany przewidują dochody większe od zatwierdzonych wydatków, przelewają nadwyżki za pośrednictwem P. K. O. na właściwe konto Izb Skarbowych, względnie na konta Kas Urzędów Skarbowych na rachunek „Taksy administracyjnej" Kuratorium Okręgu Szkolnego.

c) Dyrekcje szkół, których zatwierdzone plany przewidują dochody mniejsze od zatwierdzonych wydatków, otrzymują z Kuratorium Okręgu Szkolnego brakujące sumy w formie dotacyj.

d) Sposób pobierania, przechowywania i księgowania sum, otrzymywanych z powyższych taks, normują przepisy rachunkowo-kasowe, wydane przez Ministerstwo W. R. i O. P.

X. a) Od taks: za pełny egzamin dojrzałości eksternów (punkt 7), za egzamin ukończenia gimnazjum ogólnokształcącego nowego ustroju bez praw i dla eksternów (pkt 9) oraz za pełny egzamin dojrzałości w liceum ogólnokształcącym dla eksternów (punkt 11) mogą być zwolnieni w połowie kandydaci niezamożni oraz dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych, czynnych wojskowych zawodowych, czynnych funkcjonariuszów przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe" i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon", a także sami czynni funkcjonariusze państwowi, wojskowi zawodowi oraz czynni funkcjonariusze przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe" i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon". Całkowicie zwolnieni od tej taksy mogą być wyjątkowo kandydaci zupełnie ubodzy i to w granicach 10% wszystkich kandydatów, dopuszczonych do egzaminu, przy czym pierwszeństwo mieć winni dzieci niezamożnych inwalidów wojennych, niezamożnych kawalerów orderu „Virtuti Militari" i odznaczonych Krzyżem lub Medalem Niepodległości oraz dzieci rodziców niezamożnych, posiadających odznakę „Za walkę o szkołę polską" i dzieci niezamożnych, zweryfikowanych członków „Stowarzyszenia b. uczestników strajku szkolnego zachodniej Polski".

b) Od taks, wymienionych w punktach 7, 9 i 11, zwalnia uczniów gimnazjów ogólnokształcących nowego ustroju bez praw oraz eksternów Kuratorium Okręgu Szkolnego.

XI. a) Dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i czynnych wojskowych zawodowych, pobierających uposażenia służbowe lub wynagrodzenie ze Skarbu Państwa oraz dzieci czynnych funkcjonariuszów przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe" i „Polska Poczta", Telegraf i Telefon" opłacają 50% normalnych taks administracyjnych, wskazanych w punktach 16 i 27-d, jeżeli wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre z zastrzeżeniem, że rodzice ich nie posiadają znaczniejszego majątku.

b) Dzieci rodziców niezamożnych, jeżeli wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre, mogą korzystać począwszy od I półrocza klasy I z częściowego lub całkowitego zwolnienia od taks administracyjnych, wymienionych w punktach 16 i 27. W wyjątkowych wypadkach również dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych oraz dzieci czynnych funkcjonariuszów przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe" i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon" mogą korzystać z częściowego lub całkowitego zwolnienia od zniżonej do 50% taksy (punkt XI-a) oraz od taks wymienionych w punkcie 27-a, b i c; zwolnienia te muszą jednak mieścić się w granicach normy, określonej w punkcie XII b i c.

c) Całkowite i częściowe zwolnienie od taksy administracyjnej (punkt XI-b) należy stosować w pierwszym rzędzie w odniesieniu do

dzieci niezamożnych inwalidów wojennych, niezamożnych kawalerów orderu „Virtuti Militari“ i odznaczonych Krzyżem lub Medalem Niepodległości oraz do dzieci rodziców niezamożnych, posiadających odznakę „Za walkę o szkołę polską“ i dzieci niezamożnych, zweryfikowanych członków „Stowarzyszenia b. uczestników strajku szkolnego zachodniej Polski“.

d) Od taksy przewidzianej w punkcie 27-d, nie mogą być zwolnieni słuchacze wyższych kursów nauczycielskich, korzystający z urlopu płatnego.

XII. a) Określonych wyżej w punkcie XI zwolnień od taks administracyjnych udzielają co półrocze Rady Pedagogiczne szkół stosownie do stanu majątkowego rodziców — uczniom, którzy pilnością i postępami w nauce na to zasługują. Rady Pedagogiczne powinny przy zwolnieniach od taks rozważyć dokładnie warunki, w jakich młodzież poza szkołami pozostaje. Opieka domowa ucznia może odwołać się od decyzji Rady Pedagogicznej, w wypadku odmówienia zwolnienia, do Kuratorium, które rozstrzyga ostatecznie.

b) Radom Pedagogicznym przysługuje prawo udzielania zwolnień, przewidzianych w punkcie XI-b, w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących w granicach 20%, a na wyższych kursach nauczycielskich w granicach 25% sumy, którą uzyskałaby Dyrekcja szkoły z opłat, gdyby wszystkie dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych oraz dzieci czynnych funkcjonariuszów przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe“ i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“ płaciły połowę taksy, a pozostałe całą taksę administracyjną.

c) W państwowych liceach pedagogicznych i pedagogiach, w państwowych seminariach ochroniarskich i dla wychowawczyń przedszkoli oraz w przedszkolach przy seminariach ochroniarskich i dla wychowawczyń przedszkoli Radom Pedagogicznym przysługuje prawo udzielania zwolnień, przewidzianych w punkcie XI-b, w granicach 25% wpływu, jaki osiągnęłaby szkoła, pobierając całkowitą taksę administracyjną od wszystkich uczniów, zapisanych do szkoły.

d) Gdyby wyjątkowe względy zmuszały Radę Pedagogiczną do udzielenia ulg i zwolnień na kwotę wyższą niż wyżej wskazana, winny Dyrekcje szkół uzyskać na to zgodę Kuratorium Okręgu Szkolnego, występując z wnioskami w I półroczu do dnia 1 listopada, a w II półroczu do dnia 1 kwietnia.

e) Stypendystów gminnych, korzystających ze zwolnienia od taksy administracyjnej w myśl okólnika Nr 72 z dnia 6 sierpnia 1936 r. (II P-5162/36) w sprawie pomocy w kształceniu wybitnie zdolnych uczniów — dzieci rolników (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6, poz. 126), nie należy wliczać ani do podstawy obliczenia procentowej granicy zwolnień, ani do dozwolonej normy zwolnień. Stypendystów tych zwalnia od taksy administracyjnej w I półroczu Dyrekcja szkoły; dalsze zwolnienia, uzależnione od postępów w nauce, udzielane są przez Radę Pedagogiczną.

XIII. a) Decyzja Rady Pedagogicznej o udzieleniu zwolnień od taksy administracyjnej następuje do dnia 20 października na skutek podania wniesionego do Dyrekcji szkoły przez rodziców lub opiekę domową ucznia, w terminie najdalej do dnia 20 września. Dyrekcja szkoły może żądać uzupełnienia podania zaświadczeniem o stanie majątkowym.

b) Funkcjonariusze państwowi i wojskowi zawodowi oraz funkcjonariusze przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe“ i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“ nie składają podań o udzielenie zwolnień, przewidzianych w punkcie XI-a, Dyrekcja szkoły może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości, przedstawienia świadectwa o stanie majątkowym formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonariuszem państwowym wzgl. funkcjonariuszem wymienionych przedsiębiorstw państwowych.

c) Uczniowie, którzy uzyskali zwolnienie od taksy w jednym półroczu, korzystają ze zwolnienia i w następnym półroczu szkolnym, jeżeli istnieją nadal warunki, od których zależy zwolnienie.

d) Uczniowie, nie zwolnieni od taksy, obowiązani są wpłacić ją ratami półrocznymi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzyj Rady Pedagogicznej najpóźniej jednak do dnia 20 listopada za I półrocze i do dnia 20 kwietnia za II półrocze.

XIV. Dzieci ślubne i uprawnione tych oficerów i szeregowych Policji Państwowej, którzy utracili życie wskutek czynu karygodnego, popełnionego na ich osobie w związku ze służbą, lub nieszczęśliwego wypadku, któremu ulegli z powodu lub w czasie pełnienia obowiązków służbowych, są zwolnione od opłacania taks, wymienionych w punktach: 7, 9, 11, 16

i 27 (art. 90 Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. — Dz. U. R. P. Nr 5 z dnia 21 stycznia 1931 r., poz. 27). Dzieci tych nie należy wliczać ani do podstawy obliczenia procentowej granicy zwolnień, ani do normy zwolnień, określonej w punkcie X-a i XII-b i c.

XV. Od opłat, wymienionych w punktach: 1—6, 8, 10, 12—15, 17—26, oraz od różnicy między taksą administracyjną dla uczniów dawnych i nowowstępujących w kwocie zł 3.— (punkt 16) nikt zwolnionym być nie może.

XVI. W sprawach, związanych z pobieraniem (egzekwowaniem) taks oraz umarzaniem w wyjątkowych wypadkach nieściągalnych taks decyduje Kuratorium Okręgu Szkolnego.

XVII. Z chwilą wejścia w życie niniejszego okólnika przestają obowiązywać: okólnik Nr 85 z dnia 14 czerwca 1934 r. (I R-4547/34) o opłatach szkolnych w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących, państwowych zakładach kształcenia nauczycieli oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6—7, poz. 96),

okólnik Nr 47 z dnia 4 maja 1935 r. (BP-9981/35) w sprawie opłat przy egzaminach praktycznych nauczycieli publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4, poz. 41).

okólnik Nr 97 z dnia 30 listopada 1935 r. (I R-8368/35) w sprawie zmiany niektórych postanowień okólnika Nr 85 z dnia 14 czerwca 1934 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 12, poz. 211),

okólnik Nr 1 z dnia 8 stycznia 1937 r. (I R-10925/36) w sprawie zmiany niektórych postanowień okólnika Nr 85 z dnia 14 czerwca 1934 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 1, poz. 7),

okólnik Nr 31 z dnia 20 kwietnia 1937 r. (I R-1573/37) o opłatach za egzamin ukończenia gimnazjum prywatnego nowego ustroju i za egzaminy do liceów ogólnokształcących (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 5, poz. 135),

okólnik Nr 55 z dnia 3 czerwca 1937 r. (I R-4830/37) o taksie administracyjnej w państwowych liceach pedagogicznych i pedagogiach (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6, poz. 182).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

W. Świętosławski.

62.

OKÓLNIK Nr 36

z dnia 15 lipca 1938 r. (I R-3832/38)

o opłatach szkolnych w szkołach zawodowych.

Z mocą obowiązującą od początku roku szkolnego 1938/39 zarządzam pobieranie w państwowych szkołach, seminariach i na kursach zawodowych następujących opłat szkolnych:

I. Taksę za egzamin wstępny uiszczają wszyscy kandydaci przystępujący do tego egzaminu:

1. w szkołach technicznych, średnich technicznych kolejowych, w szkołach handlowych oraz w szkołach średnich rolniczych i ogrodniczych . . . . zł 5.—

2. w szkołach rzemieślniczo-przemysłowych (męskich i żeńskich), w szkołach mistrzowskich, w szkołach rękodzielniczych i gospodarczych żeńskich, seminariach zawodowych żeńskich i w szkołach niższych technicznych kolejowych . . . . „ 3.—

3. we wszystkich gimnazjach i liceach zawodowych, zorganizowanych według nowego ustroju . . . „ 5.—

4. we wszystkich szkołach niższych zawodowych, zorganizowanych według nowego ustroju . . . „ 3.—

II. Taksę za badania psychotechniczne uiszczają wszyscy kandydaci, poddawani tym badaniom:

1. w szkołach wymienionych w punkcie I — 1 i 3 . . . . . . „ 2.—

2. w szkołach wymienionych w punkcie I — 2 i 4 . . . . . . „ 1.—

III. Taksa za egzamin dla eksternów w zakresie programu średniej szkoły zawodowej oraz w zakresie programu seminarium nauczycielek . . . . „ 60.—

IV. Taksę wstępną czyli wpisowe uiszczają wszyscy uczniowie nowoprzyjęci do szkoły lub na kurs:

1. we wszystkich szkołach oraz na kursach, z wyjątkiem kursów wędrownych, kursów korespondencyjnych i szkół przysposobienia rolniczego . . . . „ 10.—

2. w szkołach przysposobienia rolniczego . . . . „ 5.—

V. Taksa za egzamin końcowy we wszystkich szkołach i kursach „ 10.—

VI. Taksa za świadectwa:

1. za świadectwa ukończenia szkoły lub kursu . . . . . . „ 5.—

Uwaga: Świadectwa (wykazy postępów) roczne, półroczne, względnie semestralne, wydaje się bezpłatnie.

2. za świadectwa, wydawane eksternom ze złożenia egzaminu . . . „ 5.—

3. za duplikaty świadectw ukończenia szkoły lub kursu . . . . „ 10.—

4. za duplikaty świadectw (wykaz postępów) rocznych, półrocznych względnie semestralnych . . . . „ 12.—

5. za duplikaty świadectw, wydawanych eksternom . . . . . . „ 10.—

VII. Taksa administracyjna w szkołach:

1. technicznych — na wydziałach mechanicznych, mechanicznych kolejowych, elektrycznych, elektro-mechanicznych, mechaniczno-elektrotechnicznych, lotniczych, samochodowych, młynarskich, włókienniczych, górniczych, hutniczych, przemysłowo-leśnych, chemicznych, ceramicznych, piwowarskich rocznie . . . zł. 170.—

2. technicznych — na wydziałach budowlanych, drogowych, drogowo-budowlanych, drogowo-wodnych, mierniczych, melioracyjnych, miernictwa kopalnianego, eksploatacyjnych kolejowych rocznie . . . . „ 130.—

3. ogrodniczych średnich rocznie „ 170.—

4. ogrodnictwa w Poznaniu i w Państwowej Wyższej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie rocznie . . . . „ 200.—

5. rolniczych średnich rocznie . . „ 80.—

6. kolejowych niższych rocznie . „ 80.—

7. rzemieślniczo - przemysłowych męskich, rękodzielniczych i gospodarczych żeńskich rocznie . . . „ 80.—

8. w seminariach zawodowych żeńskich rocznie . . . . . . „ 90.—

9. rzemiosł budowlanych, koszykarskich i szewskich rocznie . . . „ 40.—

10. w liceach i szkołach handlowych rocznie . . . . „ 130.—

11. mistrzów mechaników, mistrzów budowlanych, drogowych i melioracyjnych oraz na kursie majstrów i podmajstrzych młynarskich w Bydgoszczy rocznie . . . . . . „ 100.—

12. w szkole wiertniczej w Borysławiu rocznie . . . . „ 130.—

13. we wszystkich liceach zawodowych, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie . . . . „ 170.—

14. we wszystkich gimnazjach zawodowych, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie . . . . „ 170.—

15. we wszystkich szkołach zawodowych stopnia niższego, zorganizowanych według nowego ustroju, z wyłączeniem szkół niższych rolniczych, gospodyń wiejskich, ogrodniczych, mleczarsko-serowarskich, murarskich i ciesielskich rocznie . . „ 80.—

16. w szkołach stopnia niższego: rolniczych, gospodyń wiejskich, ogrodniczych i mleczarsko-serowarskich, zorganizowanych według nowego ustroju, z wyłączeniem szkół przysposobienia rolniczego, przysposobienia gospodyń wiejskich i szkół dwuzimowych rocznie . . . . „ 30.—

17. w szkołach murarskich i ciesielskich, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie . . . . „ 40.—

18. w szkołach przysposobienia kupieckiego II stopnia oraz w szkołach przysposobienia administracyjno-handlowego, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie . . . „ 170.—

19. w szkołach przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym II stopnia, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie . . . . „ 90.—

20. w szkołach przysposobienia kupieckiego I stopnia, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie „ 60.—

21. w szkołach przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym I stopnia, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie . . . . . . „ 30.—

22. w szkołach przysposobienia hotelarskiego I stopnia, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie „ 60.—

23. w szkołach mistrzów przemysłu metalowego i mistrzów rzemiosł budowlanych, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie . „ 60.—

VIII. Taksa administracyjna na kursach:

1. radiotechnicznych, ogrodnictwa w Poznaniu i Wilnie oraz rocznych przetwórstwa owoców i warzyw przy Państwowej Szkole Ogrodnictwa w Poznaniu rocznie . . . . . . „ 130.—

2. nadzorców drogowych i melioracyjnych za cały kurs jednorazowo . „ 30.—

3. gorzelniczych za cały kurs jednorazowo . . . . „ 20.—

4. praktyki ogrodniczej w Zaleszczykach jednorazowo . . . . . „ 20.—

5. półrocznych dla elektromonterów, dla maszynistów i palaczy za cały kurs jednorazowo . . . . . „ 30.—

6. rocznych i dwuletnich elektromonterów i dla pracowników przemysłu metalowego rocznie . . . . „ 60.—

7. kilimkarstwa, płatne z góry miesięcznie . . . . „ 12.—

8. rysunków zawodowych dla rzemieślników przemysłu metalowego, budowlanego i drzewnego, płatne z góry miesięcznie . . . . . . „ 3.—

9. rysunku odręcznego, płatne z góry miesięcznie . . . . „ 3.—

10. snycerstwa i rzeźbiarstwa dla rzemieślników przemysłu drzewnego kamieniarskiego i sztukatorskiego, płatne z góry miesięcznie . . . . „ 3.—

11. rękodzielniczych, gospodarczych i handlowych, zorganizowanych przy szkołach średnich zawodowych i żeńskich seminariach zawodowych, płatne z góry miesięcznie . . . . „ 5.—

12. rękodzielniczych i gospodarczych, zorganizowanych przy niższych szkołach zawodowych z wyłączeniem szkół niższych rolniczych płatne z góry miesięcznie . . . . „ 3.—

13. trykotarstwa maszynowego i haftu maszynowego, płatne z góry miesięcznie . . . . „ 5.—

14. wieczornych kroju i szycia, zorganizowanych przy państwowych szkołach i seminariach zawodowych żeńskich z wyłączeniem szkół niższych rolniczych żeńskich, płatne z góry miesięcznie . . . . . . „ 5.—

15. korespondencyjnych — od przedmiotu, płatne z góry półrocznie „ 5.—

16. wędrownych, trwających dłużej niż dwa tygodnie w wymiarze ponad 12 godzin zajęć tygodniowych prowadzonych przez państwowe szkoły zawodowe żeńskie z wyłączeniem szkół niższych rolniczych żeńskich, płatne z góry miesięcznie . . . . „ 2.—

17. wędrownych, trwających do 2 tygodni lub na kursach, na których zajęcia nie przekraczają 12 godzin tygodniowo, prowadzonych przez państwowe szkoły zawodowe żeńskie z wyłączeniem szkół niższych rolniczych żeńskich, płatne z góry miesięcznie . . , ... „ 1.—

18. dwuletnich jubilerstwa, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie . . . . „ 80.—

19. rocznych i dwuletnich koronkarstwa, tkactwa, modniarstwa i galanterii, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie . . . . . „ 30.—

IX. Uczniowię działu elektromonterskiego Państwowej Szkoły Rzemieślniczo - Przemysłowej w Poznaniu, przebywający na obowiązkowej praktyce pozaszkolnej, opłacają taksę w wysokości zł 15 — półrocznie. Taksa ta pobierana jest jako opłata za korzystanie przez uczniów w czasie praktyki z normalnie przysługujących im uprawnień w szkole (za korzystanie z opieki lekarskiej, dentystycznej, repetycji itp.).

X. (1) Taksy, wpłacone przez uczniów szkół i słuchaczów kursów oraz eksternów, zwrotowi zasadniczo nie podlegają.

(2) Wyjątkowo mogą być zwrócone taksy, wymienione w punktach I, II, III i V jeżeli:

a) uczeń (ekstern) po wpłaceniu taksy nie został dopuszczony do egzaminu lub badań psychotechnicznych,

b) uczeń (ekstern) nie zgłosił się do egzaminu lub badań psychotechnicznych z powodu choroby, powstałej po wpłaceniu taksy, przy czym w tym wypadku uczeń (ekstern) winien przedstawić odpowiednie świadectwo lekarskie.

(3) Zwrotów, o których mowa w ustępie (2), dokonywują Dyrekcje szkół we własnym zakresie działania.

XI. Prócz taks, wymienionych w punkcie VI — 3, 4 i 5, zainteresowani uiszczają opłatę stemplową znaczkami w wysokości przewidzianej w przepisach o opłatach stemplowych.

Dyrekcje otrzymane znaczki naklejają na wydanym duplikacie i kasują.

XII. (1) Taksy, wymienione w punktach I, II, III i V, winny być wpłacone przed przystąpieniem do egzaminu. Taksa, wymieniona w punkcie IV, winna być uiszczona po przyjęciu ucznia do szkoły lub na kurs, nie później jednak niż w ciągu 3-ch tygodni od daty przyjęcia do szkoły oraz nie później niż w ciągu tygodnia od daty przyjęcia na kurs. Taksy, wymienione w punkcie VI, winny być uiszczone przed wydaniem świadectwa, względnie duplikatu. Taksy administracyjne, wymienione w punkcie VIII — 2, 3, 4 i 5 winny być uiszczone przed przyjęciem na kurs.

(2) Taksy administracyjne, wymienione w punkcie VII oraz w punkcie VIII — 1, 6, 18 i 19, powinny być wpłacane w dwóch równych ratach półrocznych z początkiem danego półrocza, jednak najpóźniej do dnia 20 listopada za I półrocze i do dnia 20 kwietnia za II półrocze.

(3) Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy występują ze szkoły, można nie żądać opłacenia taksy.

XIII. Taksy, wymienione w punktach I, II i III wzięte łącznie, rozdzielają Dyrekcje szkół pomiędzy egzaminatorów oraz prowadzących badania psychotechniczne, jako wynagrodzenie za udział w egzaminach.

XIV. (1) Dochód z taks, wymienionych w punktach IV, V, VI, VII, VIII i IX Dyrekcje szkół zatrzymują do swojej dyspozycji na pokrycie wydatków, przewidzianych w zatwierdzonych przez Kuratorium Okręgu Szkolnego rocznych planach finansowo-gospodarczych.

(2) Dyrekcje szkół, których zatwierdzone plany przewidują dochody większe od zatwierdzonych wydatków, przelewają nadwyżki za pośrednictwem P. K. O. na właściwe konta Izb Skarbowych, względnie na konta Kas Urzędów Skarbowych na rachunek „Taksy administracyjnej“ Kuratorium Okręgu Szkolnego. Dyrekcje szkół, których zatwierdzone plany przewidują dochody mniejsze od zatwierdzonych wydatków, otrzymują z Kuratorium Okręgu Szkolnego brakujące sumy w formie dotacji.

(3) Sposób pobierania, przechowywania i księgowania sum, otrzymywanych z powyższych taks, normują przepisy rachunkowo-kasowe, wydane przez Ministerstwo W. R. i O. P.

XV. Do uiszczenia taks obowiązani są zasadniczo wszyscy uczniowie.

XVI. (1) Dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających uposażenie służbowe lub wynagrodzenie ze Skarbu Państwa, oraz dzieci czynnych funkcjonariuszów przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe“ i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“, jeżeli wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre, z zastrzeżeniem, że rodzice ich nie posiadają znaczniejszego majątku, opłacają 30% normalnej taksy administracyjnej, wskazanej w punkcie VII.

(2) Dzieci rodziców niezamożnych, jeżeli wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre, mogą korzystać począwszy od I półrocza klasy I z częściowego lub całkowitego zwolnienia od taksy administracyjnej wymienionej w punkcie VII. W wyjątkowych wypadkach również i dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych, oraz dzieci czynnych funkcjonariuszów przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe“ i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“ mogą korzystać z częściowego lub całkowitego zwolnienia od zniżonej do 30% taksy (punkt XVI ust. (1), zwolnienia te muszą jednak mieścić się w granicach normy określonej w punkcie XVII — ust. (2).

(3) Całkowite zwolenienia od taksy administracyjnej należy stosować w pierwszym rzędzie w odniesieniu do dzieci niezamożnych inwalidów wojennych, niezamożnych kawalerów orderu „Virtuti Militari“ i odznaczonych Krzyżem lub Medalem Niepodległości oraz do dzieci rodziców niezamożnych, posiadających odznakę „Za walkę o szkołę polską“ i dzieci niezamożnych, zweryfikowanych członków „Stowarzyszenia b. uczestników strajku szkolnego zachodniej Polski“.

(4) W gimnazjach zawodowych, otwieranych na podstawie ustawy o ustroju szkolnictwa z dnia 11 marca 1932 r., częściowe lub całkowite zwolnienia od taksy administracyjnej, oprócz wypadków przewidzianych w ustępie (3), należy stosować szczególnie w odniesieniu do dzieci, których rodzice pracują w tych zawodach, do których dane gimnazjum przygotowuje, przy czym oczywiście należy przestrzegać wymagań, dotyczących postępu w nauce i sprawowaniu się, o czym mowa w ustępie (2).

XVII. (1) Określonych wyżej w punkcie XVI zwolnień od taksy administracyjnej udzielają co półrocze Rady Pedagogiczne szkół stosownie do stanu majątkowego rodziców—uczniom, którzy pilnością i postępami w nauce na to zasługują. Rady Pedagogiczne powinny przy zwolnieniach od taks rozważyć dokładnie warunki, w jakich młodzież poza szkołami pozostaje. Opieka domowa ucznia może odwołać się od decyzji Rady Pedagogicznej, w wypadku odmówienia zwolnienia, do Kuratorium, które rozstrzyga ostatecznie.

(2) Radom Pedagogicznym przysługuje prawo udzielania zwolnień, przewidzianych w punkcie XVI — ust. (2), (3) i (4), w wysokości nie przekraczającej 20%, a we wszystkich szkołach zawodowych zorganizowanych według nowego ustroju — 40% wpływu, jaki osiągnęłaby szkoła, pobierając całkowitą taksę administracyjną, wymienioną w punkcie VI, od wszystkich uczniów, zapisanych do szkoły.

(3) Gdyby jakieś wyjątkowe względy zmuszały Radę Pedagogiczną do udzielenia zwolnień na kwotę wyższą, niż wyżej wskazana, winny Dyrekcje szkół uzyskać na to zgodę Kuratorium Okręgu Szkolnego, występując z wnioskami w I półroczu do dnia 1 listopada — a w II półroczu do dnia 1 kwietnia (w szkołach rzemiosł budowlanych do dnia 1 lipca i 1 stycznia).

(4) Decyzja Rady Pedagogicznej o udzieleniu zwolnień od taksy administracyjnej następuje do dnia 20 października na skutek podania, wniesionego do Dyrekcji szkoły przez rodziców lub opiekę domową ucznia, w terminie najdalej do dnia 20 września. Dyrekcja szkoły może żądać uzupełnienia podania zaświadczeniem o stanie majątkowym.

(5) Stypendystów gminnych, korzystających ze zwolnienia od taksy administracyjnej w myśl okólnika Nr 72 z dnia 6 sierpnia 1936 r. (II P-5162/36) w sprawie pomocy w kształceniu wybitnie zdolnych uczniów dzieci rolników (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6, poz. 126), nie należy wliczać ani do podstawy obliczenia procentowej granicy zwolnień, ani do dozwolonej normy zwolnień. Stypendystów tych zwalnia od taksy administracyjnej, wskazanej w punkcie VII, w I półroczu Dyrekcja szkoły; dalsze zwolnienia, uzależnione od postępów w nauce, udzielane są przez Radę Pedagogiczną.

XVIII. (1) Funkcjonariusze państwowi i wojskowi zawodowi oraz funkcjonariusze przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe“ i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“ nie składają podań o udzielenie zwolnień, przewidzianych w punkcie XVI — ust. (1), Dyrekcja szkoły może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia świadectwa o stanie majątkowym lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonariuszem państwowym, względnie funkcjonariuszem wymienionych przedsiębiorstw państwowych.

(2) Uczniowie, którzy uzyskali zwolnienia od taksy w jednym półroczu, korzystają ze zwolnień i w następnym półroczu szkolnym, jeżeli istnieją warunki, od których zależy zwolnienie.

(3) Uczniowie nie zwolnieni od taksy obowiązani są wpłacić ją ratami półrocznymi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzji Rady Pedagogicznej najpóźniej jednak do dnia 20 listopada za I półrocze i do dnia 20 kwietnia za II półrocze.

XIX. Uczennice kursów wędrownych, które chwilowo same pozostają bez pracy oraz te, których rodzice są bezrobotni lub zupełnie ubodzy, mogą być zwolnieni od opłaty, przewidzianej w punkcie VIII — 16 i 17.

XX. Dzieci ślubne i uprawnione tych oficerów i szeregowych Policji Państwowej, którzy utracili życie wskutek czynu karygodnego, popełnionego na ich osobie w związku ze służbą, lub nieszczęśliwego wypadku, któremu ulegli z powodu lub w czasie pełnienia obowiązków służbowych, są zwolnieni od opłacania taks, wymienionych w punktach VII, VIII i IX (art. 90 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. — Dz. U. R. P. Nr 5 z dnia 21 stycznia 1931 r. poz. 27). Dzieci tych nie należy wliczać ani do podstawy obliczenia procentowej granicy zwolnień, ani do normy zwolnień, określonej w punkcie XVII — ust. (2).

XXI. Od opłat, wymienionych w punktach I, II, III, IV, V, VI, VIII i IX, poza wyjątkami przewidzianymi w punktach XIX i XX, nikt zwolnionym być nie może.

XXII. W sprawach, związanych z pobieraniem (egzekwowaniem) taks oraz umarzaniem w wyjątkowych wypadkach nieściągalnych taks, decyduje Kuratorium Okręgu Szkolnego.

XXIII. Z chwilą wejścia w życie niniejszego okólnika przestają obowiązywać:

okólnik Nr 4 z dnia 13 stycznia 1937 r.

(I R-10926/36) o opłatach szkolnych w szkołach zawodowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 1, poz. 10),

okólnik Nr 25 z dnia 1 kwietnia 1937 r. (I R-2007/37) w sprawie opłat za kursy wędrowne, prowadzone przez państwowe szkoły zawodowe żeńskie (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4, poz. 98),

okólnik Nr 58 z dnia 9 czerwca 1937 r. (I R-4665/37) o opłatach szkolnych w liceach zawodowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 7, poz. 211),

okólnik Nr 10 z dnia 23 lutego 1938 r. (I R-9791/37) o opłatach na kursach wędrownych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 2, poz 43).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
W. Świętosławski.

63.

Nr O. 17988/38. Kraków, dn. 28 czerwca 1938 r.

Do

Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz zakadów kształcenia nauczycieli w Okręgu

o zmianie zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30 września 1935 r. w sprawie ograniczenia czynności biurowo-administracyjnych w szkolnictwie ogólnokształcącym i zawodowym.

Zmieniając częściowo postanowienia punktu 4) zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30 września 1935 r. w sprawie ograniczenia czynności biurowo-administracyjnych w szkolnictwie ogólnokształcącym i zawodowym (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 9 poz. 175) P. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 21/VI b. r. Nr BP-11992/38 wprowadził obowiązek składania oddzielnych rocznych sprawozdań z zakresu opieki lekarskiej i dentystycznej w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym i zawodowym z tym, że sprawozdania ze szkolnej opieki lekarskiej mają dotyczyć tylko działu I, II, III i IV „Książki sanitarnej szkolnej".

Równocześnie wprowadził P. Minister następujące zmiany w dziale I, III i IV „Książki sanitarnej szkolnej".

W dziale I — dokładny opis stanu sanitarnego pomieszczeń i urządzeń szkolnych należy podać tylko jednorazowo z chwilą założenia „Książki sanitarnej szkolnej", albo też w przypadku przeniesienia szkoły do nowego budynku. W następnych sprawozdaniach należy uwidocznić jedynie zasadnicze zmiany, jakie zaszły w stanie dotychczasowym, opisanym w poprzednich sprawozdaniach.

W dziale III — należy podawać jedynie roczny wykaz zasłabnięć na ważniejsze choroby zakaźne i pasożytnicze (bez podziału na miesiące), oraz sposoby zwalczania tych chorób przez szkołę (odosobnienie uczniów, zamykanie klas lub całej szkoły, stosowanie szczepień ochronnych, kierowanie uczniów do poradni przeciwgruźliczych, sanatoriów, uzdrowisk, prewentoriów i t. d.).

W dziale IV — należy podawać zasadnicze fakty bez podziału na miesiące.

Sprawozdania należy sporządzić również za rok szkolny 1937/38 i przedłożyć je Kuratorium do dnia 15/ IX b. r.

Kurator Okręgu Szkolnego:
Józef Stypiński w. r.

64.

Nr O. 17630/38. Kraków, dnia 16 lipca 1938 r.

Do

Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych, oraz zakładów kształcenia nauczycieli w Okręgu — w sprawie

organizacji zajęć popołudniowych w zakresie wychowania fizycznego.

Ministerstwo W. R. i O. P. stwierdziło zarządzeniem z dnia 21 czerwca b. r. Nr II. W. 4869/38 (okólnik Nr 30) w bieżącym roku szkolnym dość dużą dowolność w organizowaniu popołudniowych zajęć młodzieży w zakresie wychowania fizycznego.

Celem uniknięcia tego rodzaju faktów w roku szkolnym **1938/39 Kuratorium wyjaśnia, co** następuje;

a) młodzież klas gimnazjalnych i licealnych nie może być pod żadnym pozorem łączona na zajęciach popołudniowych (gry i zabawy, przysposobienie sportowe) w jednolite grupy, a to ze względu na różny program i wielką rozpiętość wieku;
b) w IV klasach gimnazjów męskich jedna godzina gier i zabaw pozostawiona jest do dyspozycji komendanta hufca szkolnego p. w., druga zaś godzina pozostaje do dyspozycji nauczyciela ćwiczeń cielesnych jako godzina gier i zabaw na każdy oddział klasy IV (Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. Nr 19 z dn. 8 kwietnia b. r. Nr II-S-3231/38. — Dz. U. Min. W. R. i O. P. Nr 4 poz. 97 z 1938 r);
c) organizowanie zespołów 90-osobowych na zajęciach popołudniowych w. f. nie może być regułą; zespół 90-osobowy jest jedynie dopuszczalny, jeżeli istnieją warunki racjonalnego zorganizowania tak licznej grupy (sale, boiska, plywalnie, sprzęt). Niemożliwością jest n. p. zorganizowanie pracy zespołu 90-osobowego na sali o wymiarach 100 m^2 lub pływalni 50 m^2, albo przy zaopatrzeniu szkoły w sprzęt na 30 osób.
d) młodzież dojeżdżająca, która ze względu na odległość nie bierze udziału w zajęciach popołudniowych, moż być organizowana w zespoły odbywające ćwiczenia bezpośrednio po lekcjach, byleby nie w takim dniu, w którym już odbywały się ćwicznia cielesne. Zespoły młodzieży dojeżdżającej powinny być jednak organizowane również z uwzględnieniem wyżej przytoczonych zasad.

Przy organizacji roku szkolnego 1938/39 uwzględnią Dyrekcje powyższe wskazania, co przyczyni się niezawodnie do racjonalniejszego organizowania wychowania fizycznego młodzieży.

Kurator Okręgu Szkolnego:
Józef Stypiński w. r.

65.

Nr O. 27220/38. Kraków, dnia 20 września 1938.

Do

Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, szkół zawodowych, zakładów kształcenia nauczycieli oraz Kierownictw szkół powszechnych w Okręgu w sprawie

instrukcji szkolnych drużyn harcerskich i zuchowych.

Wprowadzam „Tymczasową instrukcję w sprawie szkolnych drużyn harcerskich i zuchowych żeńskich i męskich", która będzie obowiązywać do czasu wprowadzenia stałej instrukcji przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Kurator Okręgu Szkolnego
Józef Stypiński w. r.

Instrukcja tymczasowa w sprawie szkolnych drużyn harcerskich i zuchowych.

I. Organizacja drużyn harcerskich i zuchowych.

1) Związek Harcerstwa Polskiego jest stowarzyszeniem wyższej użyteczności w rozumieniu prawa o stowarzyszeniach. Podstawy prawne, charakter, cele oraz zasady organizacyjne Z. H. P. reguluje Statut nadany uchwałą Rady Ministrów z dnia 8 kwietnia 1936 r. (Monitor Polski Nr 92 z dnia 20/IV 1936 r.) Z. H. P. winien spotykać się ze szczególnie życzliwą oraz pełną zrozumienia opieką ze strony władz szkolnych.
2) Związek Harcerstwa Polskiego grupuje w swoich szeregach młodzież szkolną i pozaszkolną do lat 18-tu, starszych harcerzy i harcerki, grona instruktorskie, członków kół przyjaciół oraz dawnych harcerzy. Jednostki organizacyjne grupujące młodzież szkolną podlegają nadzorowi władzy szkolnej.
3) Praca szkolnych drużyn harcerskich i zuchowych winna być prowadzona w porozumieniu i przy współpracy władz harcerskich z władzami szkolnymi. Należy dążyć do jaknajściślejszego kontaktu P. P. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj i Kierownictw szkół z Zarządami Okręgów i Obwodów Z. H. P., oraz Komendantami Chorągwi i hufców.
4) Inicjatywa założenia drużyny harcerskiej lub zuchowej może wyjść ze strony młodzieży, szkoły lub Z. H. P. Zorganizowanie drużyny leży w kompetencjach władz harcerskich, jako odpowiedzialnych za stan i rozwój harcerstwa na po-

wierzonym terenie. Przy zakładaniu nowej drużyny lub gromady należy pilnie baczyć, aby posiadała warunki potrzebne do stałego i równego rozwoju, a w szczególności, czy istnieje wyszkolony kierownik pracy, obeznany z pracą harcerską i mogący zapewnić jej ciągłość, świetlica harcerska lub przynajmniej miejsce na zbiórki oraz podstawowa biblioteczka harcerska. Drużyna lub gromada szkolna może być zorganizowana przez władze harcerskie wyłącznie za zgodą Dyrekcji (Kierownictwa) szkoły.

5) Do drużyny harcerskiej i gromady zuchowej przyjmuje uczniów(ice) drużynowy(a) za zgodą Dyrekcji (Kierownictwa) szkoły, a po uprzednim zezwoleniu rodziców lub opiekunów. Zwalniają lub usuwają z drużyny lub Z. H. P. władze harcerskie, zgodnie z przepisami regulaminu wewnętrznego Z. H. P. O zwolnieniu lub usunięciu z drużyny lub Z.H.P. zawiadamia drużynowy Dyrekcję (Kierownictwo) szkoły.

6) W skład szkolnej drużyny harcerskiej i zuchowej wchodzą zasadniczo uczniowie(ice) tej samej szkoły. Za zezwoleniem Dyrekcyj szkół może młodzież szkolna należeć do innych drużyn i gromad szkolnych lub międzyszkolnych o ile szkoła nie posiada własnej gromady lub drużyny, oraz o ile istnieją inne, ważne ku temu przyczyny. Przychylnie należy traktować pracę harcerską i zuchową uczniów szkół średnich wśród młodzieży szkół powszechnych w charakterze funkcyjnych (drużynowy zuchów, zastępowy, drużynowy, gospodarz i t. p.).

7) Drużyną kieruje drużynowy, mianowany na wniosek hufcowego(ej) przez komendanta (tkę) Chorągwi. Kandydatura drużynowego(ej) musi być uprzednio uzgodniona z Dyrekcją szkoły (Kierownictwem).

8) Drużynę rozwiązuje komendant Chorągwi po uprzednim porozumieniu się z Dyrekcją (Kierownictwem) szkoły, lub na jej wniosek.

9) Dla nawiązania ściślejszej łączności i poinformowania władz szkolnych o planach i zamierzeniach harcerstwa, władze harcerskie przesyłają odpisy ważniejszych okólników i rozkazów wydawanych do podległych sobie jednostek organizacyjnych do wiadomości właściwym władzom szkolnym, a mianowicie:
   a) Komendy Chorągwi — do Kuratorium Okręgu Szkolnego,
   b) Komendy Hufców — do inspektorów szkolnych i dyrekcyj szkół.

   O ważniejszych zarządzeniach władz harcerskich i własnych — drużynowy, kierownik gromady zawiadamia opiekuna drużyny.

   Gdyby zarządzenia władzy harcerskiej ze względu na warunki szkolne nie mogły być wykonane, Dyrekcja (Kierownictwo) szkoły porozumiewa się w tej sprawie z władzą harcerską wydającą polecenie. W razie nieosiągnięcia porozumienia sprawę taką przesyła Dyrekcja (Kierownictwo) szkoły do rozstrzygnięcia Kuratorium Okręgu Szkolnego. Do czasu wydania decyzji przez Kuratorium, wykonanie polecenia czy azrządzenia zostaje wstrzymane.

10) Uczestnikom Z. H. P. (to znaczy harcerzom (rkom) i zuchom uczniom(icom) szkół, przysługuje prawo stałego noszenia oznak harcerskich, a munduru harcerskiego tylko w czasie zajęć i zbiórek, wycieczek i uroczystości harcerskich. O ile zajęcia harcerskie wypadają bezpośrednio po godzinach szkolnych lub w czasie zajęć szkolnych, członkom drużyny i gromady przysługuje prawo noszenia munduru w szkole.

11) Majątek ruchomy gromady i drużyny (t. zn. sprzęt zakupiony przez gromadę (drużynę) lub Koło Przyjaciół lub jej ofiarowany, jak też fundusze, osiągnięte z imprez i prac zarobkowych urządzanych przez drużynę, oraz subwencje przyznane na jej cel) **stanowią własność Z. H. P.**; administruje nimi drużynowy pod kontrolą opiekuna drużyny, z ramienia szkoły.

12) W celu skoordynowania zamierzeń wychowawczych domu rodzicielskiego, szkoły i har-

cerstwa, należy dążyć do tworzenia przy drużynie koła przyjaciół. w skład zarządu koła przyjaciół.

13) Koordynowanie wystąpień harcerstwa nazewnątrz podlega w myśl par. 37 Statutu Z. H. P. kompetencji Zarządu Obwodu. W skład Zarządu Obwodu wchodzi delegat inspektora szkolnego i delegat miejscowej Komisji Międzyszkolnej dyrektorów i kierowników szkół. Pojedyncze wystąpienia nazewnątrz drużyny szkolnej lub gromady wymaga zgody Dyrektora (Kierownika) szkoły.

14) Szczegółowe przepisy o zakładaniu, organizacji i rozwiązaniu drużyny, prawach i obowiązkach drużynowego oraz innych członków drużyny zawarte są w regulaminie organizacji harcerek i organizacji harcerzy. Regulaminy Z. H. P. są zatwierdzane przez Min. W. R. i O. P. Z regulaminami tymi winien zapoznać się opiekun drużyny.

II. Stosunek szkoły do drużyny harcerskiej.

15) Dyrekcja (Kierownictwo) szkoły:

a) powołuje w porozumieniu z Radą pedagogiczną opiekuna drużyny lub gromady. Opiekuna drużyny międzyszkolnej powołują zainteresowane Dyrekcje (Kierownictwa) szkół lub komisja międzyszkolna. Jeżeli drużynowy (a) drużyny szkolnej jest równocześnie nauczycielem (ką) tej szkoły, Dyrekcja szkoły nie wyznacza opiekuna,

b) przeznacza w miarę możności jedną z sal szkolnych na izbę harcerską możliwie do wyłącznego użytku drużyny, w której członkowie dużyny mogliby odbywać zbiórki oraz gdzie znalazłaby pomieszczenie biblioteka, świetlica, sekretariat i inwentarz drużyny. Jeżeli udzielenie specjalnej sali na izbę harcerską jest niemożliwe, wówczas należy przeznaczyć na ten cel odpowiednią klasę szkolną. W szkołach koedukacyjnych, posiadających dwie drużyny: męską i żeńską, należy obie te jednostki organizacyjne traktować odrębnie i udzielić im oddzielnej izby, względnie klasy do zajęć harcerskich,

c) ułatwia drużynie prenumerowanie czasopism harcerskich, stworzenie biblioteki harcerskiej oraz zdobywanie niezbędnego ekwipunku,

d) przyczynia się do zapewnienia stałego i ciągłego kierownictwa drużyny przez pomoc w kształceniu kierowników pracy w drużynie na kursach urządzanych przez władze harcerskie,

e) pomaga w organizowaniu przez drużynę i gromadę imprez obozowych letnich i zimowych,

f) zachęca i ułatwia nauczycielstwu interesującemu się pracą harcerską branie udziału w harcerskich kursach i konferencjach nauczycielskich.

III. Stosunek drużyny harcerskiej do szkoły.

16) Członkowie drużyny i gromady obowiązani są swoją postawą harcerską w życiu codziennym szkoły przyczyniać się do wytwarzania takiego środowiska i atmosfery w szkole, którąby potęgowała wysiłek i pracę uczniów szkoły w kierunku speniania zadań i obowiązków określonych dla uczniów przez regulamin lub Statut danej szkoły.

17) Drużyna harcerska lub zuchowa szkolna winna uwzględniać w planie swojej pracy i jej realizowaniu prace społecznego i obywatelskiego oddziaływania na całą młodzież zakładu szkolnego. (Wielką pomoc może oddać szkole w zakresie organizowania życia polowego, obozownictwa i gier polowych, wycieczek, samopomocy uczniowskiej).

Drużyna i gromada winna pomagać w pracach społecznych i imprezach szkoły, o ile to w danej chwili nie koliduje z głównymi pracami harcerskimi drużyny. W żadnym natomiast wypadku nie wolno drużynie szkolnej i jej członkom organizować zbiórek ulicznych, służby porządkowej na zabawach, imprezach urządzanych przez stowarzyszenia i organizacje pozaszkolne.

IV. Opiekun drużyny.

18) Opiekunem drużyny winien być nauczyciel, o ile możności obeznany z zasadami, programem i organizacją wychowania harcerskiego. Od jego pracy, stopnia przejęcia się i form współpracy zależeć będzie w dużej

mierze wynik i poziom pracy w drużynie. Należy również starać się o to, ażeby opiekun drużyny był o ile możności odciążony od innych prac społecznych na terenie szkoły ze wzylędu na to, że właściwie pojęta i sprawowana opieka nad drużyną absorbuje w dużym stopniu czas opiekuna. Praca jego winna być dobrowolną i uznawana za pełnowartościową pracę społeczną.

19) Opiekun reprezentuje Dyrektora (Kierownika) szkoły w sprawach dotyczących harcerstwa. Żądania i uwagi szkoły w zakresie pracy harcerskiej winny być kierowane do drużynowego za pośrednictwem opiekuna; Opiekun zaś winien uwzględniać życzenia drużynowego i młodzieży dotyczące współpracy drużyny ze szkołą.

20) Opiekun drużyny:

a) bierze faktyczny udział w pracy drużyny. Utrzymuje kontakt z drużynowymi i młodzieżą w formie możliwie serdecznej, uczetsniczy w ważniejszych zbiórkach, ćwiczeniach, wycieczkach.

b) bierze obowiązkowo udział w radach drużyny (zebraniach funkcyjnych),

c) zapoznaje się z ruchem harcerskim wogóle a w szczególności z pracą drużyny, którą się opiekuje — jest w niej czynnikiem ciągłości pracy,

d) stara się o pogłębienie pracy w drużynie czy gromadzie przez udzielanie kierownikom pracy wskazówek wychowawczych, współdziałanie w układaniu i realizacji rocznego planu pracy. Pomoc ta nie powinna przekreślać samodzielności młodzieży harcerskiej.

e) czuwa nad postępami członków drużyny (gromady) w nauce,

f) dąży do uzgodnienia pracy wychowawczej szkoły i drużyny.

Przynajmniej raz w ciągu roku składa Radzie Pedagogicznej sprawozdanie z pracy drużyny.

g) w wypadku niepełnoletności drużynowego jest odpowiedzialny za majątek drużyny,

h) komunikuje hufcowemu swe uwagi o pracy drużyny,

i) uczestniczy w pracach Koła Przyjaciół harcerstwa przy drużynie, wchodząc z urzędu do zarządu koła,

21) Stały plan pracy wraz z terminami zajęć drużyny ustala drużynowy w porozumieniu z opiekunem. Plan ten winien być przedstawiony do wiadomości Dyrekcji (Kierownictwa) szkoły z początkiem roku szkolnego i uzgodniony z wychowawczymi zamierzeniami szkoły. Wszelkie dodatkowe zajęcia harcerskie drużyny winien drużynowy uzgadniać z opiekunem drużyny.

66.

Nr 21651/38. Kraków, dn. 29 lipca 1938 r.

Do

Inspektorów szkolnych, Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych oraz zakładów kształcenia nauczycieli w Okręgu — w sprawie

zezwoleń na zwiedzanie przez wycieczki polskie zagranicznych zakładów publicznych.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zawiadomiło rozporządzeniem z dnia 25 lipca b. r. Nr BP. 15277/38, że wycieczki polskie o charakterze naukowym lub zawodowym w czasie pobytu za granicą objawiają niejednokrotnie chęć zwiedzenia zakładów, które zwiedzać można jedynie na podstawie specjalnego zezwolenia, wyjednanego u odpowiednich władz przez placówkę dyplomatyczną R. P. Wyjednanie takiego zezwolenia wymaga zazwyczaj upływu co najmniej kilku tygodni.

Wszelkie zatem wycieczki, które pragnęłyby w czasie pobytu za granicą zwiedzać zakłady lub instytucje publiczne, winny we własnym interesie już zawczasu starać się o potrzebne zezwolenie za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Kurator Okręgu Szkolnego
Józef Stypiński w. r.

67

Do

Inspektorów Szkolnych w Okręgu — w sprawie zwolnienia od podatku specjalnego dodatku mieszkaniowego nauczycieli zatrudnionych w gminach wiejskich.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zawiadomiło. że Ministerstwo

Skarbu okólnikiem z dnia 23 lipca b. r. Nr D. V. 18221/2/38, ogłoszonym w Dzienniku Urzędowym tegoż Ministerstwa Nr 21, poz. 538, zezwoliło, aby przy wypłacaniu zatrudnionym w gminach wiejskich nauczycielom dodatków mieszkaniowych nie potrącano od 1 sierpnia 1938 r. należności specjalnego podatku od wynagrodzeń i aby nie brano pod uwagę wysokości tych dodatków przy ustalaniu stopy procentowej podatku, należnego od wynagrodzenia zasadniczego wraz z innymi dodatkami.

Niedobrane z powyższego tytułu sumy podatku specjalnego Ministerstwo Skarbu umorzyło na mocy art. 123 § 1 Ordynacji Podatkowej (Dz. U. R. P. z roku 1936, Nr 14, poz. 134).

Kurator Okręgu Szkolnego:
Józef Stypiński w. r.

68.

Okólnik Nr 46

z dnia 31 sierpnia 1938 r. (II. PR. 6916/38)
w sprawie

programu nauki religii rzymsko-katolickiej w publicznych szkołach powszechnych stopnia pierwszego i drugiego z polskim językiem nauczania w roku szkolnym 1938/39.

I. W związku z ustaleniem nowych programów religii rzymsko-katolickiej w publ. szkołach powszechnych stopnia pierwszego i drugiego zarządzam co następuje:

A. W zastosowaniu do publicznych szkól powszechnych stopnia pierwszego:

1. W komplecie złożonym z klas I i II obowiązuje w roku szkolnym 1938/39 kurs A „Programu nauki dwuletniej w komplecie z klas I i II", ustalonego rozporządzeniem z dnia 16 lipca 1938 r. Nr II. Pr. 6647/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8 z dnia 10 sierpnia 1938 r. poz. 222) i ogłoszonego w oddzielnym wydawnictwie p. t.: „Program nauki religii rzymsko-katolickiej w publ. szkołach powszechnych pierwszego stopnia z polskim językiem nauczania".

2. W klasach I i II uczących się osobno obowiązują programy dla tych klas, zamieszczone we wzmiankowanym wydawnictwie, a przedrukowane z wydawnictwa pt.: „Program nauki religii rzymsko-katolickiej w publ. szkołach powszechnych trzeciego stopnia z polskim językiem nauczania".

3. W klasie III, uczącej się bądź w komplecie, bądź osobno, obowiązuje w roku szkolnym 1938/39 kurs A programu nauki w tej klasie, ustalonego rozporządzeniem z dnia 16 lipca 1938 r. Nr II Pr. 6647/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8 z dnia 10 sierpnia 1938 r. poz. 222) i ogłoszonego w oddzielnym wydawnictwie pt.: „Program nauki religii rzymsko-katolickiej w publ. szkołach powszechnych pierwszego stopnia z polskim językiem nauczania". Zgodnie z wskazaniami, podanymi w tym wydawnictwie, przy nauce w komplecie nie obowiązują tematy oznaczone drukiem rozstrzelonym.

4. W klasie IV, uczącej się bądź w komplecie, bądź osobno, obowiązuje jeszcze przejściowo w r. szk. 1938/39 program, ustalony dla klasy IV szkół powszechnych stopnia trzeciego rozporządzeniem z dnia 1 października 1935 r. Nr II. Pr. 5481/35 i ogłoszony w oddzielnym wydawnictwie pt.: Program nauki religii rzymsko-katolickiej w publicznych szkołach powszechnych trzeciego stopnia z polskim językiem nauczania", przy tym jednak należy w granicach możliwości wprowadzić inne opowiadania biblijne i przykłady, niż w ubiegłym roku szkolnym.

B. W zastosowaniu do publicznych szkół powszechnych stopnia drugiego:

1. W klasach I i II oraz klasach III i IV uczących się osobno obowiązują programy dla tych klas, ustalone rozporządzeniem z dnia 16 lipca 1938 r. Nr II. Pr. 6445/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8 z dnia 10 sierpnia 1938 r. poz. 223) i ogłoszonym w oddzielnym wydawnictwie pt.: „Program nauki religii rzymsko-katolickiej w publicznych szkołach powszechnych drugiego stopnia z polskim językiem nauczania". Programy te są przedrukowane z wydawnictwa pt. „Program nauki religii rzymsko-katolickiej w publicznych szkołach powszechnych trzeciego stopnia z polskim językiem nauczania".

2. W komplecie złożonym z klas III i IV obowiązuje w roku szkolnym 1938/39 kurs A „Programu dla kompletu złożonego z uczniów klas III i IV", ustalonego rozporządzeniem z dnia 16 lipca 1938 r. Nr II. Pr. 6445/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8 z dnia 10 sierpnia 1938 r. poz. 223) i ogłoszonego w oddzielnym wydaw-

nictwie pt.: „Program nauki religii rzymsko-katolickiej w publ. szkołach powszechnych drugiego stopnia z polskim językiem nauczania".

3. W klasie V, uczącej się bądź osobno, bądź w komplecie, obowiązuje w r. szk. 1938/38 program ustalony dla tej klasy rozporządzeniem z dnia 16 lipca 1938 r. Nr II. Pr. 6445/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8 z dnia 10 sierpnia 1938 r. poz. 223) i ogłoszony w oddzielnym wydawnictwie pt.: „Program nauki religii rzymsko-katolickiej w publ. szkołach powszechnych drugiego stopnia z polskim językiem nauczania". Zgodnie ze wskazaniami, podanymi w tym wydawnictwie, przy nauce w komplecie nie obowiązują tematy oznaczone drukiem rozstrzelonym.

4. W klasie VI obowiązuje w dalszym ciągu przemienność programów dla roczników 6 i 7, jak dawniej w grupie, złożonej z oddziałów VI i VII w szkołach pięcio, cztero i trzyklasowych (Program nauki w publ. szkołach powszechnych, wyd. z r. 1931, str. 12—14, 105, 106).

II. Zarządzenia niniejsze wchodzą w życie z dniem 1 września 1938 r. Jednocześnie tracą moc zarządzenia, dotyczące nauki religii rzymsko-katolickiej w szkołach powszechnych, stopnia pierwszego i drugiego a zamieszczone w punkcie a działu 7 okólnika Nr 22 z dnia 12 kwietnia 1938 r. II. P. 2514/38 w sprawie organizacji roku szkolnego 1938/39 w szkolnictwie powszechnym (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4 z dnia 30 kwietnia 1938 r. poz. 100).

Minister:

W. Świętosławski w. r.

Kuratorium
Okręgu Szkolnego Krakowskiego.

Nr I-24767/38. Kraków, dn. 15 września 1938.

Ispektorom Szkolnym w Okręgu
podaję do wiadomości i stosowania.

Kurator Okręgu Szkolnego:

Józef Stypiński w. r.

69.

Nr BP-16216/38. Kraków, dn. 15 września 1938.

Do

Inspektoratów Szkolnych w Okręgu — w sprawie numeracji legitymacyj pracowników państwowych i ich żon.

W związku z zarządzeniem Prezydium Rady Ministrów z dnia 9 lutego 1938 r. Nr 40-60/35, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego okólnikiem Nr 23 z dnia 29 kwietnia 1938 r. Nr BP-3181/38 zmieniło punkt 8 (Numer legitymacji) okólnika Nr 26 z dnia 6 marca 1935 r. (BP-3237/35) o legitymacjach urzędowych nowego wzoru dla pracowników państwowych i ich żon, nadając mu następujące brzmienie:

„8/Numer legitymacji"

Legitymacja funkcjonariusza otrzymuje numer ewidencyjny, który wpisany jest trwale w kwadracie (górna prawa strona) rubryki 4-tej karty ewidencyjnej (wykazu służbowego) funkcjonariusza.

Legitymacja żony otrzymuje ten sam numer łamany przez arabską cyfrę 1 (jedynkę) n. p. „Legitymacja Nr 329/1".

Nie należy używać w legitymacjach numerów składanych jak: 980/35/1390, oraz skrótów (znaków) ustalonych dla Kuratoriów w części E. pkt. 3 Okólnika Nr 26 z dnia 22 lutego 1932 r. (BP-3080/32) o wypełnianiu i prowadzeniu kart kwalifikacyjnych i ewidencyjnych"

Dostosowanie dotychczasowych legitymacyj do numeracji wprowadzonej okólnikiem niniejszym, przeprowadzić należy przy sposobności wydawania nowych legitymacyj, a w miarę zgody interesowanych (ze względu na koszty) również przy przedłużaniu ważności legitymacyj.

Kurator Okręgu Szkolnego:

Józef Stypiński w. r.

70.

Plan zajęć szkolnych i wyjazdów okręgowych w roku szkol-

Nazwisko i imię instruktora	MIESIĄCE														
	IX	X				XI		XII		I			II		
	28 — 1 X	5 — 8	12 — 15	19 — 22	26 — 29	16 — 19	23 — 26	30 XI — 3	14 — 17	11 — 14	18 — 21	25 — 28	8 — 11	15 — 18	23 — 25
Dr Gotkiewicz Marian instr. geografii	Busk	Pińczów	Mielec	Dębica	Nowy Sącz	Limanowa	Kraków	Chrzanów	Bochnia	Biała	Żywiec	Tarnów	Dąbrowa	Brzesko	Wadowice
Mgr Kulpa Jan instr. jęz. polskiego	Miechów	Olkusz	Nowy Targ	Sosnowiec	Zawiercie	Kielce	Jędrzejów	Włoszczowa	Radom	Kozienice	Częstochowa	Wadowice	Myślenice	Tarnów	Dąbrowa
Sierko Czesław instr. arytmetyki z geometrią	Biała	Żywiec	Końskie	Opoczno	Busk	Pińczów	Częstochowa	Wadowice	Myślenice	Ostrowiec	Iłża	Sandomierz	Gorlice	Jasło	Nowy Sącz
Szczepkowski Antoni instruktor rysunku i zajęć praktycznych	Kielce	Jędrzejów	Włoszczowa	Gorlice	Jasło	Radom	Kozienice	Miechów	Olkusz	Nowy Sącz	Limanowa	Nowy Targ	Mielec	Dębica	Częstochowa
Swatoń Józef instruktor śpiewu	Nowy Targ	Ostrowiec	Iłża	Sandomierz	Wadowice	Myślenice	Mielec	Dębica	Końskie	Kraków	Chrzanów	Bochnia	Radom	Kozienice	Busk
Woźniak Feliks instruktor historii	Tarnów	Dąbrowa	Brzesko	Kraków	Chrzanów	Bochnia	Busk	Pińczów	Gorlice	Jasło	Miechów	Olkusz	Sosnowiec	Zawiercie	Kielce

	27 — 1 X	4 — 8	11 — 15	18 — 12	25 — 29	15 — 19	22 — 26	29 — 3 XII	13 — 17	10 — 14	17 — 21	24 — 28	7 — 11	14 — 18	
Rajczykowski Władysław instr. szkół I stopnia	Częstochowa	Sosnowiec	Zawiercie	Ostrowiec	Iłża	Sandomierz	Końskie	Opoczno	Kielce	Jędrzejów	Włoszczowa	Busk	Pińczów	Miechów	

instruktorów w publicznych szkołach powszechnych
nym 1938/39,

MIESIĄCE								Uczy	Ma dyżur w Kuratorium
III			IV			V	VI		
1 — 4	8 — 11	22 — 25	29 III — 1 IV	19 — 22	26 — 29	24 — 27	31 V — 3 VI		
Myślenice	Końskie	Nowy Targ	Gorlice	Jasło	Kielce	Jędrzejów	Włoszczowa	W szkole im. św. Floriana Nr 7, ul. Szlak 5/7 w poniedziałki i wtorki od 8—11	W poniedziałki i wtorki od 12—15
Brzesko	Biała	Żywiec	Ostrowiec	Iłża	Sandomierz	Nowy Sącz	Limanowa	W szkole im. J. Kantego Nr 4, ul. Smoleńska 7 w poniedziałki od 10—12 we wtorki od 9—12	„
Limanowa	Radom	Kozienice	Sosnowiec	Zawiercie	Tarnów	Dąbrowa	Brzesko	W szkole im. J. Śniadeckiego Nr 16, ul. Sarego 27 w poniedziałki i wtorki od 8—10	„
Ostrowiec	Iłża	Sandomierz	Kraków	Chrzanów	Bochnia	Sosnowiec	Zawiercie	W szkole im. J. Kantego Nr 4, ul. Wygoda 13 w poniedziałki i wtorki od 9—12	„
Pińczów	Częstochowa	Tarnów	Dąbrowa	Brzesko	Miechów	Olkusz	Nowy Targ	W szkole im. Zb. Oleśnickiego Nr 20, Rynek Kleparski 18/19 w poniedziałki 11—14 we wtorki od 8—10	We wtorki od 12—15
Jędrzejów	Włoszczowa	Nowy Sącz	Limanowa	Mielec	Dębica	Ostrowiec	Nowy Targ	W szkole im. św. Scholastyki Nr 1, ul. św. Marka 34 w poniedziałki od 8—11 WKN 12—12·30 we wtorki od 8—11	„

22 II — 4 III	7 — 11	21 — 25	28 III — 1 IV	18 — 22	25 — 29	23 — 27	30 V — 3 VI		
Olkusz	Nowy Targ	Mielec	Dębica	Wadowice	Myślenice	Biała	Żywiec		W poniedziałki od 10—15

71.

KONKURSY

z terminem czterotygodniowym od daty ukazania się niniejszego Nru Dziennika Urzędowego.

Inspektor Szkolny w Nowym Targu ogłasza konkurs na stanowisko kierownika publicznej szkoły powszechnej I stopnia w Łapszach Wyżnych, I stopnia w Leśnicy, i III stopnia w Tylmanowej.

Inspektor Szkolny Sosnowiecki w Sosnowcu ogłasza konkurs na stanowiska stałych kierowników publicznych szkół powszechnych w następujących miejscowościach:

powiat Będziński: 1) w Ujejsach, szkoła II stopnia o 4 siłach nauczycielskich, 2) w Trzebiesławicach, szkoła II stopnia o 3 siłach nauczycielskich,

powiat Zawierciański 3) we Lgocie, szkoła III stopnia o 7 siłach nauczycielskich, 4) w Włodowicach, szkoła III stopnia o 6 siłach nauczycielskich, 5) w Brudzowicach, szkoła II stopnia o 4 siłach nauczycielskich, 6) w Kuźnicy Dużej, szkoła II stopnia o 4 siłach nauczycielskich.

Przy rozpatrywaniu konkursu pierszeństwo będą mieli kandydaci z Wyższym Kursem Nauczycielskim.

Kuratorium odwołuje konkursy na stanowiska kierowników publicznych szkół powszechnych III stopnia w Jazowsku oraz II stopnia w Florynce, powiecie Nowosądeckim, ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego Nr 11/1937 r.

Kuratorium odwołuje konkurs na stanowiska kierowników publicznych szkół powszechnych w Grywałdzie i Gronkowie w pow. Nowotarskim, ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego z dnia 20. X. 1937 r. Nr 9.

Kuratorium odwołuje konkurs na stanowisko kierownika publicznej szkoły powszechnej III stopnia w Mościcach, pow. Tarnowskim, ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego z dnia 31. III. 1936 r. Nr 3.

72.

KOMUNIKATY.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dn. 30. VIII. b. r. Nr. Szt. 1750/38 poleciło uwadze film p. t. „Tajemnice Indii" jako zasługujący na obejrzenie przez młodzież szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych.

Kurator Okręgu Szkolnego nadał na podstawie § 3 rozporządzenia Ministra WR i OP. z dnia 16. XII. 1936 r. (Nr. II. P. — 9377/36) o nadawaniu prywatnym szkołom powszechnym uprawnień publicznych szkół powszechnych (Dz. U. Ministerstwa W. R. i O. P. z roku 1936, Nr. 11, poz. 214) aż do odwołania prywatnej szkole powszechnej im. A. Rzadkiewiczowej w Sosnowcu uprawnienia publicznych szkół powszechnych trzeciego stopnia.

Kurator Okręgu Szkolnego nadał na podstawie § 3 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 16. XII. 1936 r. Nr. II. P. 9377/36 o nadawaniu prywatnym szkołom powszechnym uprawnień publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. WR. i OP. z roku 1936 Nr 11, poz. 214) aż do odwołania prywatnej koedukacyjnej szkole powszechnej Towarzystwa Szkół Żydowskich w Sosnowcu uprawnienia publicznych szkół powszechnych trzeciego stopnia.

Kurator Okręgu Szkolnego nadał na podstawie § 3 rozporządzenia Ministra WR. i OP. z dnia 16 grudnia 1936 r. (Nr. II. P. — 9377/36) o nadawaniu prywatnym szkołom powszechnym uprawnień publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. WR. i OP. z roku 1936, Nr. 11, poz. 214) aż do odwołania prywatnej powszechnej szkole SS. Urszulanek w Tarnowie uprawnienia publicznych szkół powszechnych trzeciego stopnia.

WARUNKI KONKURSOWE

na rok szkolny 1938/39.
dla ubiegających się o stypendium z Fundacji Stypendialnej imienia Marszałka Józefa Piłsudskiego dla dzieci pracowników i emerytów Przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe" i Ministerstwa Komunikacji.

Naczelny Komitet Uczczenia Pamięci Marszałka Józefa Piłsudskiego, mając na względzie wielką ofiarność pracowników kolejowych przy zbieraniu **środków na cele Komitetu oraz ich głęboką mi-**

łość do Wodza Narodu i oddanie Jego wielkiej idei stworzenia mocarstwowej Polski, chcąc o tym zachować pamięć w przyszłych pokoleniach, uchwalił w dn. 6 kwietnia 1937 r., aby z zebranych przez pracowników kolejowych składek przeznaczyć 200.000 zł. na stypendialny fundusz dla dzieci pracowników kolejowych oraz sierót po nich, kształcących się w szkołach akademickich, licealnych i gimnazjalnych (względnie w szkołach średnich i wyższych).

Z posiadanych odsetek z tego funduszu będą wypłacone w roku szkolnym 1938/39 stypendia w wysokości 800 zł. rocznie (80 zł. miesięcznie) dla kształcących się w szkołach wyższych i 500 zł. rocznie (5 0zł. miesięcznie) dla kształcących się w szkołach średnich, w przeciągu 10 miesięcy roku szkolnego, licząc od dnia 1 września 1938 r. do dnia 30-go czerwca 1939 r.

Ogólna ilość stypendiów w roku szkolnym 1938/39 określa się dla 15 osób.

Wypłatę stypendiów będą dokonywały Dyrekcje zakładów naukowych, w których stypendyści się kształcą.

Ubiegający się o otrzymanie stypendium powinni przesłać w terminie do dnia 1 września 1938 r. pod adresem Zarządu Fundacji Stypendialnej (Warszawa, ul. Koszykowa 11-b, m. 5) następujące dokumenty:

1. Podanie z prośbą o przyznanie stypendium, podpisane przez petenta, a w razie jego niepełnoletności przez któregokolwiek z rodziców lub opiekunów, z wyszczególnieniem warunków materialnych, w jakich się znajduje sam petent, albo też jego rodzice.

2. Zaświadczenie, że ubiegający się o otrzymanie stypendium jest dzieckiem pracownika lub emeryta Przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe", lub Ministerstwa Komunikacji, albo też sierotą po nich.

3. Oryginał lub też uwierzytelniony odpis świadectwa, albo indeksu o postępach w nauce za ostatnie półrocze tego zakładu naukowego, w którym kandydat pobierał, lub pobiera naukę.

4. Oświadczenie, że ubiegający się o stypendium nie pobiera żadnego innego stypendium.

5. 1 fotografię ubiegającego się o stypendium, podpisaną własnoręcznie przez petenta.

Prawo do otrzymania stypendium posiadają tak osoby płci męskiej jak i żeńskiej.

Korzystać ze stypendium nie może jednocześnie dwoje lub więcej dzieci tych samych rodziców.

O przyznaniu stypendium petenci oraz odnośne Dyrekcje szkolne otrzymają od Zarządu Fundacji zawiadomienie w terminie do dnia 1 listopada 1938 r.

Dla otrzymania stypendium w drugim półroczu roku szkolnego stypendyści powinni przesłać pod adresem Zarządu Fundacji odpowiednie zaświadczenie Władzy szkolnej lub odpis indeksu o postępach w nauce i w razie ujemnych wyników Zarząd Fundacji może cofnąć dalsze wypłacanie stypendium.

Stypendia są przyznawane na przeciąg jednego roku i dla ich przedłożenia należy corocznie składać podanie.

(—) *Inż. J. Dybowski*

Sekretarz Zarządu Fundacji.

(—) *Władysław Starzak*

Przewodniczący Zarządu Fundacji.

Warszawska Komisja Okręgowa Kół Młodzieży P. C. K. pismem z dnia 8. IX. b. r. Nr. 3827/38 zawiadomiła, że instruktorem Kół Młodzieży P. C. K. na terenie Okręgu Warszawskiego jest p. Tadeusz Mickiewicz, który z ramienia władz czerwonokrzyskich jest upoważniony do wizytowania i zakładania Kół Młodzieży P. C. K. w porozumieniu z władzami szkolnymi.

Wyszedł z druku: Zbiór ustaw dekretów, rozporządzeń, okólników i zarządzeń,dotyczących ustroju i organizacji Władz szkolnych Rzeczypospolitej Polskiej.

od 1917 r. do chwili obecnej

p. t.

WŁADZE SZKOLNE

w latach

1917/18—1937/38

opracowany przez TOMASZA SERAFINA, Kierownika Referatu w Zarządzie Centralnym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Całość obejmuje 260 stronic druku (20x13 i 17 map dwukolorowych (20x22).

Oprócz przepisów o organizacji władz szkolnych i samorządu szkolnego, tudzież informacyj o przepisach obowiązujących na danych terenach przed objęciem szkolnictwa przez władze polskie, książka zawiera imienne spisy Ministrów W. R. i O. P., Podsekretarzy Stanu w Ministerstwie W. R. i O. P. i Kuratorów Okręgu Szkolnych oraz delegatów Ministerstwa W. R. i O. P. i Inspektorów Szkolnych Okręgowych Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich.

Mapy ilustrują teren działania władz szkolnych od 1917 r. i podział Państwa na Okręgi i Obwody Szkolne w latach 1921—1938.

Cena 6 zł.

P. P. Prenumeratorzy „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P. i „Oświaty i Wychowania" oraz „Dzennika Urzędowego Kuratorium" mogą otrzymać to wydawncitwo w cenie 4 zł. — z przesyłką 4 zł. 20 gr. po dokonaniu wpłaty na konto czasopisma „Oświata i Wychowanie" w P. K. O. Nr. 30203.

73.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Stały i przemienny materiał nauczania a różnicowanie pracy w klasie dwuletniej i trzyletniej w szkołach powsz. I stopnia.

Istnienie szkół powszechnych I stopnia uwarunkowane jest względami natury terenowej, ilością dzieci, będących w obrębie obwodu szkolnego, oraz sytuacją ekonomiczną. Szkoły te, związane ze środowiskiem wiejskim, mają realizować, podobnie jak i szkoły powszechne wyższych stopni organizacyjnych, te wszystkie ogólne zadania, jakie wyznacza każdej szkole powszechnej artykuł 11 ustęp 1 ustawy o ustroju szkolnictwa z dnia 11 marca 1932 roku. Oczywiście w zakresie materiału nauczania i w wynikach pracy programy stawiają szkołom I stopnia wymagania znacznie mniejsze. Wynika to ze swoistych cech, różniących te szkoły od szkół powszecnych III stopnia. Konstrukcja szkół I stopnia oparta jest bowiem na następujących podstawach:

1. Siedmioletnim obowiązku szkolnym, podobnie jak w szkołach wyższych stopni organizacyjnych.
2. Czterech klasach, z których I i II mają kurs jednoroczny, klasa III jest dwuletnia, a klasa IV — trzyletnia.
3. Organizacji pracy w kompletach w szkole o 1 nauczycielu, przy czym komplet młodszy stanowią klasy I z II, a starszy — klasy III z IV. W szkole o 2 nauczycielach poszczególne klasy uczą się osobno z wyjątkiem religii, która odbywa się w kompletach: starszym i młodszym, bądź tylko w jednym z nich, a w pozostałych dwóch klasach osobno, co zależy od przyjętego wariantu planu godzin w szkole o 2 nauczycielach.

Wynikiem oparcia konstrukcji szkół I stopnia na wyszczególnionych podstawach są

konsekwencje natury organizacyjnej i programowej.

Rozpatrując sprawę od strony organizacyjnej mamy na uwadze przede wszystkim klasy III i IV. Klasy I i II, jako jednoroczne, z punktu widzenia organizacyjnego nie różnią się od analogicznych klas szkół wyżej zorganizowanych. Swoistą cechą tych klas w szkole o 1 nauczycielu jest tylko to, że tworzą komplet i mają naukę głośną i cichą. Natomiast w klasie III nauka trwa dwa lata ,a w klasie IV trzy lata. W obrębie szkoły I stopnia uczeń przechodzi więc do klasy IV po dwuletnim pobycie w klasie III i kończy szkołę po trzechletniej nauce w klasie IV. Osobowy skład tych klas jest wskutek tego inny, niż w klasach o jednorocznym kursie nauczania. Mamy bowiem w klasie III dwie grupy uczniów: jedną starszą, która już rok uczęszczała do tej klasy, i drugą młodszą, która ukończyła dopiero klasę II i jest pierwszy rok w klasie III. W klasie IV są uczniowie, uczęszczający pierwszy rok do tej klasy, grupa uczniów pobierających naukę drugi rok i rocznik trzeci tej klasy, który w danym roku szkolnym kończy klasę IV i opuszcza szkołę. Sytuacja taka stwarza niewątpliwie pewne trudności w organizowaniu pracy, ponieważ w klasie III mamy dwie grupy uczniów, a w klasie IV trzy grupy, różniące się między sobą stopniem ogólnego rozwoju umysłowego i jakością, oraz ilością posiadanych wiadomości. Trudności w pracy, wynikające z istnienia wspomnianych grup, zwiększają się jeszcze w szkole o jednym nauczycielu, gdzie klasy III i IV tworzą jeden komplet. Taki stan rzeczy w szkołach I stopnia wymaga od nauczyciela dużej uwagi, czujności, dokładności i stałego uświadamiania sobie w toku realizacji programu różnic, zachodzących między grupami w danej klasie. Pewną niejako rekompensatę stanowi w normalnych warunkach mniejsza liczba dzieci w klasie, skoncentrowanie działalności wychowawczej i dydaktycznej w rękach jednego lub dwóch nauczycieli, a poza tym, dla szkoły o 1 nauczycielu, zmniejszony lub uproszczony w pewnych działach materiał nauczania. Nieobowiązujący w trudniejszych warunkach pracy materiał nauczania i wyniki podane są w programie drukiem rozstrzelonym.

Fakt istnienia dwuletniej klasy III, w której pobiera naukę 3 i 4 rocznik nauczania, i trzyletniej klasy IV, obejmującej 5, 6 i 7 rocznik nauczania, oraz postanowienie 34 paragrafu statutu publicznych szkół powszechnych, że ,,Program szkoły powszechnej stopnia I realizuje większą część pierwszego szczebla w ciągu 4 pierwszych lat, resztę pierwszego szczebla w ciągu 3 lat następnych, przy tym w taki sposób, że już po piątym roku nauki osiąga się ogólne przygotowanie w zakresie pierwszego szczebla programowego" — wpłynęły na dobór materiału nauczania w klasach o programie cyklicznym, a więc III i IV, na jego zakres i zewnętrzny układ. Zewnętrzny układ programu znajduje swój wyraz w podziale materiału nauczania na roczne kursy, a mianowicie w dwuletniej klasie III nazwane kursem ,,A" i kursem ,,B", a w trzyletniej klasie IV — kursem ,,A", kursem ,,B" i kursem ,,C". Opanowanie całego materiału nauczania, przeznaczonego na klasę III, czyli cyklu tej klasy, daje przerobienie dwóch kursów ,,A" i ,,B", a w klasie IV trzech kursów ,,A", ,,B" i C", stanowiących cykl trzyletniej klasy IV. Podział materiału nauczania na osobne roczne części, czyli kursy, występuje w programie języka polskiego, historii, geografii z nauką o przyrodzie i w arytmetyce z geometrią. Program śpiewu dla klasy IV i dla kompletu klasy III z IV ma układ trochę inny: wspólna część tekstu, podana na początku, od-

nosi się do różnych lat, a część przemienna, odpowiadająca kursom w innych przedmiotach, podana jest na końcu w kolumnach równoległych. Program rysunków i zajęć praktycznych zawiera całość materiału nauczania dla klasy III i klasy IV bez podziału na roczne kursy. Program ćwiczeń cielesnych obejmuje materiał ćwiczebny wspólny dla klas III i IV.

Przy organizowaniu pracy w klasach dwuletniej i trzyletniej **należy pamiętać o tym, który w danym roku szkolnym obowiązuje kurs w przedmiotach o budowie cyklicznej.** Następstwo przerabiania poszczególnych kursów jest już ustalone. Ilustruje to niżej podana tableka:

W roku szkolnym	Obowiązuje kurs	
	w klasie III	w klasie IV
1937/8	kurs „B"	kurs „B„
1938/9	kurs „A"	kurs „C"
1939/40	kurs „B"	kurs „A"
1940/1	kurs „A"	kurs „B"
1941/2	kurs „B"	kurs „C"
i t. d. z zachowaniem ustalonej kolejności		

Kolejność przerabiania określonego kursu w danym roku szkolnym we wszystkich szkołach I stopnia uzasadnia program następującymi argumentami: a) jednością nauczania w każdej szkole; b) ładem i ekonomią w pracy i życiu wszystkich szkół powszechnych; c) używaniem podręczników tego samego kursu; d) przechodzeniem uczniów z jednej szkoły do drugiej tego samego stopnia organizacyjnego.

Nasuwa się teraz pytanie, który kurs należy realizować w klasie IV np. w roku szkolnym 1938/9 w wypadkach:

1) gdy mielibyśmy tylko pierwszy rocznik tej klasy (5 rocznik nauczania), ponieważ starsze roczniki mogą odejść do szkół wyżej zorganizowanych;

2) gdy szkoła pierwszego stopnia, jako nowozorganizowana, istnieje w danej miejscowości od niedawna i w określonym roku szkolnym ma dopiero pierwszy rocznik klasy IV (5 rocznik nauczania). Otóż w klasie tej realizowalibyśmy ten kurs, który obowiązuje we wszystkich szkołach I stopnia na całym obszarze Rzeczypospolitej, a więc w roku szkolnym 1938/9 kurs „C". Również i w tego rodzaju wyjątkowej sytuacji, gdy w klasie III dwuletniej jest tylko pierwszy rocznik tej klasy (3 rocznik nauczania), a szkoła ma wszystkie cztery klasy przewidziane w normalnej organizacji, — stosujemy w danym roku szkolnym również ten kurs, który jest przerabiany we wszystkich szkołach, a więc w roku szkolnym 1937/8 kurs „B". Natomiast w szkołach pierwszego stopnia o jednym nauczycielu, które jako nowootwarte w miejscowościach bezszkolnych nie posiadają jeszcze wszystkich klas, organizacja pracy jest przejściowa do czasu, aż szkoła będzie miała wszystkie cztery klasy, przewidziane w normalnej organizacji szkoły. Jak należy organizować pracę w tych szkołach podaje „Instrukcja w sprawie organizacji pracy w publicznych szkołach powszechnych I stopnia o 1 nauczycielu otwieranych w miejscowościach dotąd bezszkolnych" wydana przez Ministerstwo W. R. i O. P. a zamieszczona w Dzienniku Urzędowym KOSK. Nr. 6, z dnia 30 czerwca 1937 roku.

Po omówieniu zewnętrznego układu programu nauki dla klas III i IV i kolejności przerabiania kursów należy rozważyć sprawę doboru materiału naukowego dla poszczególnych kursów. Materiał ten obejmuje pierwszy szczebel programowy i najważniejsze składniki szczebla drugiego i trzeciego. Oczywiście materiał naukowy w zakresie pierwszego szczebla programowego ustalony dla szkoły I stopnia różni się w pewnych szczegółach od materiału naukowego, obowiązującego w klasach I — IV szkół trzeciego stopnia, ponieważ musiał być dostosowany do odmiennych warunków organizacyjnych i środowiska. Różnice te nie przynoszą jednak uszczerbku w opanowaniu pierwszego szczebla programowego. Ogólne, dostateczne przygotowanie w zakresie pierwszego szczebla osiąga uczeń po pomyślnym ukończeniu pierwszego roku nauki w klasie IV, a więc po piątym roku uczęszczania do szkoły. Wynika to z odpowiedniego doboru materiału nauczania w kursach klasy IV. W tej to ostatniej klasie szkoły I stopnia znajdują się najważniejsze składniki szczebla drugiego i trzeciego, które zgodnie z ogólnymi założeniami szkoły powszechnej dobrano pod kątem potrzeb wsi i ogólnego wykształcenia, niezbędnego dziecku wiejskiemu, które w przyszłości, jako dorosły obywatel, ma żyć i działać w swoim środowisku. Zwiększony ilościowo i jakościowo materiał nauczania dla szkoły I stopnia w porównaniu z czterema pierwszymi klasami szkół wyżej zorganizowanych wpłynął na wspomniany już podział programu na kursy w dwuletniej klasie III i trzyletniej klasie IV. Podział ten oparty jest na zasadzie cykliczności. Sformułowanie cykliczności podaje paragraf 50 statutu publicznych szkół powszechnych, w którym wyróżnione są dwie formy cykliczności: 1) cykliczność całkowita i 2) cykliczność częściowa. Cykliczność całkowita polega na tym, że program danego przedmiotu podzielony jest w klasie dwuletniej na dwa, a w klasie trzechletniej na trzy kursy, różniące się między sobą całkowicie. Z czystą postacią tej cykliczności spotykamy się tylko w przyrodzie w klasie III i IV i w geografii w klasie III, w której powtarza się w obu kursach tylko jeden punkt, a mianowicie: przegląd uproszczonej mapy Polski. Cykliczność zbliżoną do całkowitej mamy w geografii w klasie IV i w historii, ujętej w swoisty sposób.

Właściwością dla cykliczności częściowej jest to, że część materiału naukowego, stanowiąca „główny trzon" programu danej klasy powtarza się corocznie, a więc przez dwa lata w klasie III,

a przez trzy lata w klasie IV, oraz że pozostała część materiału naukowego tej klasy podzielona jest pomiędzy kursy w ten sposób, że w każdym kursie są inne, odmienne tematy, powtarzające się co drugi, a w klasie IV co trzeci rok. Cykliczność częściowa występuje w różnych stopniach w arytmetyce z geometrią, w języku polskim i śpiewie. W języku polskim może być uwzględniana także i w tej formie, że „w jednym roku można dawać przewagę jednym rodzajom ćwiczeń, w innym roku — innym, nie zaniedbując pozostałych rodzajów". Ponadto zasada cykliczności znajduje swój wyraz nie w podziale materiału nauczania na kursy, lecz w inny sposób, a mianowicie: w rysunkach, w postaci corocznej zmiany tematów ćwiczeń rysunkowych, oraz w nasilaniu w każdym roku dwuletniego, czy trzyletniego cyklu jednego rodzaju ćwiczeń, wskazanych w uwagach do programu klasy III i IV; w zajęciach praktycznych również obowiązuje w każdym roku zmiana tematów w dziale zajęć rękodzielniczych, a w dziale zajęć ogrodniczych, tam gdzie są odpowiednie warunki do prowadzenia ich w klasie IV w szkole o 2 nauczycielach i w komplecie klas III z IV w szkole o 1 nauczycielu, realizuje się odmienne w każdym roku prace ogrodnicze, dostosowane do odpowiednich kursów z nauki o przyrodzie.

W związku z cyklicznym charakterem programu występuje w klasach III i IV następujący materiał nauczania: 1) materiał nauczania stały, zwany nieprzemiennym, albo inaczej jeszcze wspólnym i 2) materiał nauczania przemienny.

W stałym, nieprzemiennym materiale nauczania należy wyróżnić: a) materiał nauczania nieprzemienny w kursach i rocznikach i b) materiał nieprzemienny w kursach, a przemienny w rocznikach,a więc w klasie III tak w kursie „A", jak i w kursie „B" w języku polskim: „pisanie krótkich listów do osób bliskich i znajomych" — przez rocznik drugi (4 rocznik nauczania), oraz w geografii z nauką o przyrodzie: „stałe obserwowanie i notowanie przez pierwszy rocznik (zachmurzenia, opadów) w postaci kalendarza obrazkowego, z zestawieniem co miesiąc wyników".

W przemiennym materiale nauczania mamy: a) materiał przemienny w kursach, a nieprzemienny w rocznikach, t. j. wspólny dla wszystkich roczników w klasie i b) materiał przemienny w kursach i przemienny w rocznikach. Materiał ten występuje w klasie IV w języku polskim i przeznaczony jest dla drugiego i trzeciego rocznika, a więc w kursie „A" — „ćwiczenia w sporządzaniu praktycznych zapisków, np.: adresów osób, instytucyj i t. d."; w kursie „B" — „próby protokółów zebrań uczniowskich"; w kursie „C" — „opracowanie krótkiego życiorysu własnego; ćwiczenia w sporządzaniu praktycznych zapisków np. dotyczących opłat pocztowych, rozkładu środków lokomocji i t. p." (z końcowego skrótu wynika, że mogą to być także i inne, praktyczne i użyteczne zapiski).

O występowaniu stałego, czy przemiennego materiału nauczania w cyklicznym programie zdecydowały następujące względy:

1) Sprawa ciągłości i stopniowania trudności w nauczaniu danego przedmiotu. Charakterystycznym przykładem jest arytmetyka, gdzie nowoopracowany stopień trudności bezpośrednio opiera się na poprzedzającym go i gdzie opracowanie mnożenia musi poprzedzić znajomość dodawania, a opracowanie dzielenia znajomość odejmowania. Również rachunek pamięciowy wyprzedza piśmienny, przygotowując do działań piśmiennych. Są to powody, dla których cztery działania na liczbach całkowitych i w rachunku pamięciowym i piśmiennym, powtarzają się w każdym kursie klasy dwuletniej i trzyletniej.

2. Niektóre tematy występują jako stały materiał nauczania w danym przedmiocie, stanowiąc podstawę i przygotowanie do opracowania przemiennych części materiału nauczania w tym przedmiocie: w klasie III w języku polskim np. grupa tematów „Przejawy życia w domu, szkole i miejscowości" stanowi, w związku z narastaniem zakresu tematów, właściwą podstawę i naturalny punkt wyjścia w kursie „A" dla grupy tematów związanej z najbliższym miastem, a w kursie „B" dla tematów „Opowiadania na tle życia innych okolic". W każdym kursie klasy IV, najważniejsze wiadomości o mapie stanowią przygotowanie do korzystania z niej i umiejętności praktycznego posługiwania się mapą przy opracowywaniu tematów przemiennych. Tak samo przedstawia się sprawa z globusem. Znajomość metrycznego układu jednostek sześciennych: cm^3 dcm^3, m^3 we wszystkich kursach klasy IV konieczna jest do rozwiązywania zagadnień praktycznych na obliczanie objętości.

3. Niektóre tematy, występujące jako stały materiał nauczania w danym przedmiocie, stanowią przygotowanie do opracowania materiału stałego, występującego w innym przedmiocie np.: w klasie IV skala i plan, opracowywane na początku każdego kursu w arytmetyce z geometrią, stanowią przygotowanie do zrozumienia podziałki na mapie, opracowywanej jako materiał nieprzemienny w geografii na początku grudnia każdego roku. Przy tej okazji trzeba zwrócić uwagę, że nie należy planu i skali w arytmetyce przesuwać na grudzień, kiedy w geografii wystąpi podziałka łącznie z wprowadzeniem w czytanie mapy, ponieważ w arytmetyce z geometrią nie można zmieniać kolejności działów, podanych w programie.

4. Przy doborze stałego i przemiennego materiału nauczania chodziło o to, aby wszystkie dzieci, w klasie o programie cyklicznym, mogły pobierać naukę, w danym roku szkolnym, według tego samego kursu.

5. Na dobór stałego i przemiennego materiału nauczania dla poszczególnych kursów w klasie IV miał wpływ wspomniany już poprzednio artykuł 34 statutu publicznych szkół powszechnych, według którego ukończenie z wynikiem pomyślnym pierwszego roku klasy IV ma dać uczniowi ogólne i wystarczające przygotowanie w zakresie I szczebla programowego.

(Dokończenie nastąpi).

Władysław Rajczykowski.

Kilka uwag o szkolnictwie prywatnym.

Szkolnictwo prywatne gra w Polsce rolę wyjątkową. Już na samym odcinku szkolnictwa średniego ogólnokształcącego statystyka poucza, że na ogólną ilość 760 szkół średnich szkół prywatnych wypada 455. Wprawdzie ilościowy stosunek kształcącej się młodzieży jest odmienny, bo w szkołach średnich ogólnokształcących prywatnych kształci się 92.000 młodzieży, a w państwowych 108.000, nie mniej przeto cyfry te mówią same za siebie i dowodzą, że szkolnictwo prywatne w bardzo znacznej mierze zastępuje szkolnictwo państwowe, a przeto gra w Rzeczypospolitej — jak rzekliśmy — rolę wyjątkową. Z tego wynika, że stosunek władz oświatowych do szkolnictwa prywatnego nie może być nacechowany mniejszą lub większą obojętnością, lecz musi być oparty o pewną wyraźną linię, musi być wyrazem pewnej ustalonej polityki. Celem tej polityki może być jedynie wzmożenie wartości czyli podniesienie poziomu szkolnictwa prywatnego, drogi jednak, prowadzące do tego celu, mogą być różnorodne i one to właśnie decydują o charakterze pomienionej polityki.

Od lat dwóch polityka Ministerstwa Wyznań Rel. i Oświecenia Publ. w stosunku do szkolnictwa prywatnego uległa wyraźnej zmianie. Politykę obecną możnaby nazwać polityką dużego liberalizmu oraz polityką formalnego równania szkół prywatnych, podczas gdy kierunek poprzedni był drogą wysokich wymagań i polegał nie na równaniu, lecz, przeciwnie, na wyróżnianiu pewnej ilości szkół, które tym wymaganiom sprostać zdołały. Stąd wynikał nieistniejący już dzisiaj podział szkół pierwotnie na cztery, później na trzy kategorie.

Wyrazem obecnego stosunku władz oświatowych do szkolnictwa prywatnego jest przede wszystkim zrównanie szkół prywatnych pod względem nadawanych uprawnień, a więc skasowanie różnorodnych kategoryj praw i podział szkół prywatnych jedynie na dwa rodzaje: szkół z prawami publiczności i szkół bez praw z wyraźną tendencją unikania tych ostatnich. A dalej: wyraźne i konkretne wspomaganie materialne szkół prywatnych środkami państwowymi bądź to w formie etatów, których Ministerstwo szkolnictwu prywatnemu użycza co raz więcej, bądź w formie rzadkich zresztą subsydiów finansowych, które uprzednio w ogóle nie istniały, bądź wreszcie w formie zezwalania szkołom prywatnym w pewnych wypadkach na korzystanie z urządzeń, pracowni i pomocy naukowych szkół państwowych, co uprzednia polityka również wykluczała.

Ten zmieniony, ze wszech miar przychylny, powiedzielibyśmy serdeczny stosunek najwyższej magistratury szkolnej do szkolnictwa prywatnego nie wszystkie szkoły przyjęły z jednaką radością. I nie dziw. Nowa polityka nie okazała się narazie dogodna dla szkół, które miały uprzednio t. zw. pełne uprawnienia i cieszyły się przeto szczególną wziętością, szczególnym zaufaniem społeczeństwa. Dzisiaj, gdy prawie wszystkie szkoły prywatne pod względem uprawnień są sobie równe, publiczność nie rozróżnia szkół lepszych i zasobniejszych od gorszych i uboższych, rozmieszcza swych synów i swe córki po szkołach bardziej równomiernie, na czym szkoły dotychczas uprzywilejowane materialnie tracą, inne natomiast zyskują. Zrównanie szkół pod względem praw pociąga za sobą wyrównanie także i w dziedzinie materialnej. Obecna polityka jest przeto korzystna i dobroczynna przede wszystkim dla szkół słabszych i uboższych, które chce dźwignąć i wznieść na poziom pewnej materialnej zasobności, co stałoby się podwaliną rozwoju szkoły pod względem dydaktycznym i wychowawczym.

Jeżeli zważymy, że poziom szkół prywatnych w Polsce był bardzo niejednolity, że obok szkół bogatych i wysoce wartościowych był i jest cały szereg szkół przeciętnych lub nawet z trudem dociągających do jako takiego poziomu, który uznaćby można za jeszcze wystarczający, zrozumimy łatwo, że obecna polityka Ministerstwa udziela znacznego kredytu moralnego szkołom przeciętnym i słabszym i że spodziewa się po nich takich wysiłków, które zaufanie władz usprawiedliwią i poziom szkoły wyraźnie podniosą.

I byłoby dobrze, aby większość szkół, które przed dwoma jeszcze laty miały t. zw. prawa niepełne, względnie w ogóle uprawnień nie posiadały, uświadomiły sobie należycie, że niespodziewane uzyskanie pełni praw i całkowite zrównanie prawne ze szkołami najlepszymi w obecnych warunkach poczytywać należy nie za akt całkowitego uznania rzekomo wysokiej wartości tych szkół, ale raczej za objaw zaufania i nadziei władz, że szkoły z tych nowych i dogodniejszych dla siebie warunków skorzystają rozumnie i celowo, a dla społeczeństwa pożytecznie, i poziom swój wyraźnie i szybko podniosą. Uświadomienie to uchroni niejedną szkołę od szkodliwego spoczywania na nieistniejących laurach i od zadowalania się jedynie większym napływem młodzieży i środków materialnych, bez jednoczesnego obracania tych środków na cele rozwojowe zakładu.

Zrównanie szkół pod względem uprawnień oraz stopniowe wyrównywanie się pod względem budżetowym pociąga za sobą konieczność wzajemnej szkół lojalności, co więcej — pewnej koleżeńskiej solidarności. Szkoła, jako instytucja wychowawcza, nie może posiadać cech przedsiębiorstwa handlowego, które posługuje się hałaśliwą reklamą, a dla względów konkurencyjnych obniża ceny do minimum w nadziei wyrównania obniżki ilością przyjętej młodzieży. Tak być nie może. Niestety obesrwacje pouczają, że niekiedy tak jest. Tu i ówdzie szkoły nie stosują się do norm czesnego, uchwalonych przez specjalne Komisje norm, względnie nie usiłują solidarnie tych norm zmodyfikować dla danej miejscowości, lecz wza-

jemnie przelicytowują się w obniżaniu opłat, wzajemnie wyrywają sobie młodzież, dając czasami widowiska gorszące i nie licujące z powagą zakładu, kształcącego mózgi i serca przyszłego pokolenia. Obniżenie czesnego do możliwego minimum jest sprawą społecznie ważną i pożyteczną, obniżenie to musi atoli odbyć się w takich granicach, aby zapewniało szkole nie wegetację, ale możliwości rozwojowe, a przede wszystkim aby nie krzywdziło nauczyciela.

Jeżeli uchwalone drogą wspólnych narad właścicieli i nauczycielstwa normy czesnego okazują się nierealne — trzeba dążyć do ich zmiany drogą takich samych narad zbiorowych. Indywidualne uchylania się poszczególnych szkół dla względów konkurencyjnych przy jednoczesnym obniżaniu płac nauczycielskich i rezygnowaniu z możliwości rozwojowych jest społecznie szkodliwe, prowadzi bowiem niechybnie do stopniowego obniżania się poziomu szkoły i w gruncie rzeczy wprowadza rodziców w błąd. Przed takim postępowaniem wypada szkoły przestrzec.

Ale sprawa najważniejsza — to sprawa nauczyciela. Ten stanowi i będzie stanowił zawsze największe i najistotniejsze dobro szkoły, czynnik, który jeśli nie jedynie, to przede wszystkim decyduje o wartości zakładu. Zdawałoby się, że jest to prawda, której nikomu tłumaczyć nie potrzeba, podobnie jak i tego, że wydajna i równa praca nauczyciela zależy w bardzo znacznej mierze od jego wewnętrznego spokoju, płynącego z przeświadczenia, że za pracę swoją otrzymuje uposażenie, które jemu i jego rodzinie zapewnia jako takie warunki egzystencji, i że te warunki pewnego dnia nie mogą ulec katastrofalnej zmianie. A jednak nie wszyscy właściciele szkół prywatnych zdają się to rozumieć.

Obniżanie poborów nauczycielskich często poniżej norm niekwalifikowanych nauczycieli kontraktowych w szkołach państwowych, lekceważący stosunek do wszelkich uchwał Komisji norm, w której zasiadają przecież przedstawiciele szkół, wyzbywanie sę nauczycieli starszych i zasłużonych, aby ich miejsca wypełniać nauczycielami młodymi, często nie posiadającymi kwalifikacyj, bo tacy są tańsi, nieprzestrzeganie godziwych terminów zawierania umów — oto częste grzechy przynajmniej na terytorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Obok tego występuje niekiedy — jak to miało miejsce w związku z ostatnim wiosennym zjazdem właścicieli szkół w Krakowie — godzące w honor i dobre imię nauczyciela przeświadczenie, że wszelka stabilizacja jest dla szkoły szkodliwa, bo nauczyciel stabilizowany traci bodziec do pracy i poczyna się zaniedbywać.

Nie są to, oczywista, zjawiska ogólne. Istnieje szereg szkół, które doceniają w pełni wartość nauczyciela i starają się stworzyć mu warunki egzystencji, zapewniające spokój w pracy. Jest atoli jeszcze bardzo dużo zakładów dalekich od należytego rozwiązania zagadnienia nauczyciela w szkole prywatnej. I co gorsza, zakłady te należą przeważnie do kategorii tych, które władze oświatowe — jak rzekliśmy powyżej — obdarzyły obecnie pewnym moralnym kredytem.

Nie można się dziwić, że Tow. Naucz. Szk. Średnich i Wyższych (Koło i Okręg Krakowski) wszczęło obecnie akcję zmierzającą do unormowania tych niezdrowych niekiedy stosunków przez osiągnięcie układu zbiorowego pracy pomiędzy zrzeszonymi nauczycielami a właścicielami szkół prywatnych. Pierwsze obrady w Krakowie w miesiącu maju roku bieżącego nie dały jeszcze konkretnych rezultatów. Były to pierwsze próby nawiązania kontaktu. Pertraktacje mają być ponowione w październiku i ponowione być muszą, najlepsza to bowiem i najprostsza droga do rozwiązania zagadnienia losów nauczyciela w szkole prywatnej. Ponieważ od zagadnienia tego zależy wartość szkoły — sprawa ta nie może być dla władz szkolnych obojętna i Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego z uwagą śledzi bieg sprawy.

Główne podwaliny układu — a mianowicie: przyjęcie ogólnych norm wynagrodzenia, które mogą być zmodyfikowane dla poszczególnych ośrodków ale nie szkół; wprowadzenie zasady kontroli gospodarki szkoły przez Komisje Finansowe, złożone z przedstawicieli nauczycielstwa w wypadkach, gdy właściciel szkoły z przyjętych na siebie zobowiązań wywiązać się nie może; stabilizacja nauczyciela po kilkoletnim okresie próbnym, aby nie żył pod wieczną grozą utraty stanowiska, stabilizacja, uwarunkowana szeregiem strzegących dobra szkoły zastrzeżeń — to są wszystko postulaty zasadnicze, same przez się zrozumiałe, nie wymagające uzasadnień i komentarzy. Ludzie dobrej woli nie mogą nie uznać ich słuszności. Zresztą zasady te stosowane są już w innych okręgach szkolnych.

Kontrargumentów, przeciwstawiających dobro nauczyciela możliwościom finansowym szerokich kręgów społeczeństwa, używać nie należy. Jedno z drugim znakomicie da się pogodzić. Nawet najbardziej sztywne normy czesnego nie mogą wykluczać daleko idących zniżek dla młodzieży istotnie niezamożnej, zniżek, przewidzianych w budżecie, o których nie można atoli decydować bez zasięgnięcia opinii Rady Pedagogicznej i w szkole prywatnej bowiem, podobnie jak w szkole państwowej, sprawa ta powinna się wiązać z zachowaniem się i postępami uczniów i uczenic.

Nie należy również zapominać, że po latach niewątpliwie ciężkiego kryzysu rozpoczyna się obecnie dla szkolnictwa prywatnego w Polsce o wiele pomyślniejsza koniunktura. Napływ młodzieży do szkół średnich jest tak znaczny, że szkoły państwowe absolutnie nie mogą sprostać naporowi kandydatów. To też liczne ich zastępy odpływają do szkół prywatnych, które zapełniają się coraz bardziej. Zresztą Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ., najzupełniej świadome sytuacji, w swych zarządzeniach wyraźnie poleca szkołom państwowym kierować nadmiar młodzieży, zwłaszcza zamożniejszej, do szkół prywatnych. Powstają też nowe zakłady i to w tempie wcale nie powolnym, bo jeśli w samym Okręgu Krakowskim na 82 szkoły prywatne, które funkcjonowały z końcem roku szkolnego 1936/37 do chwili obecnej powstało 7 nowych zakładów — jest to w ciągu roku wzrost procentowo wcale poważny.

Ta pomyślniejsza koniunktura obok powyżej scharakteryzowanej polityki władz szkolnych stanowią dla szkolnictwa prywatnego podłoże nader sprzyjające, które należy w pełni wykorzystać dla podnoszenia poziomu szkół oraz dla właściwego i sprawiedliwego rozwiązania zagadnienia nauczyciela. Gdyby szkoły prywatne, a raczej ich właściciele, nie stanęli na wysokości zadania w ocenie chwili bieżącej i polityki Ministerstwa, gdyby nie sprostały zaufaniu, jakimi je obdarzono, żywić można obawę, że próbę liberalizmu może po kilku latach uznać Ministerstwo za nieudałą i zawodną, co spowoduje niewątpliwie nawrót do polityki ostrzejszych rygorów, której ogół szkolnictwa prywatnego prawdopodobnie by sobie nie życzył.

I na zakończenie jeszcze jedna uwaga. Właściciele szkół średnich prywatnych muszą wyraźnie współdziałać z władzami szkolnymi w dziedzinie zwalczania bezrobocia wśród nauczycielstwa. Bezrobocie to wprawdzie nie rozkłada się równomiernie na wszystkie przedmioty, dotyczy raczej tylko niektórych (historia, filologia klasyczna, przyrodoznawstwo — mniej polski, geografia), nie mniej atoli istnieje i występuje niekiedy w całej swej grozie i potworności. Współdziałanie to polegać będzie na powierzaniu lekcyj bezrobotnym, a nie tym nauczycielom, którzy już posiadają zasadniczą pełnię godzin w innych zakładach, zwłaszcza państwowych. Nie można wprawdzie odmówić szkole prywatnej słuszności w dążeniu do pozyskiwania choć na małą ilość godzin wybitnej siły nauczycielskiej, ani też nauczycielowi szkoły państwowej niepodobna całkowicie odebrać możności „dorabiania", co przy niskich jego poborach jest zupełnie uzasadnione — wzgląd jednak na społecznie ważne zagadnienie zwalczania bezrobocia wysuwać się powinien na plan pierwszy. Wpłynie to również dodatnio na scalanie gron nauczycielskich, które niekiedy w szkołach prywatnych są nadmiernie rozdrobnione z krzywdą dla całokształtu harmonijnej pracy szkoły. Angażowanie sił własnych stanie się zwłaszcza całkowicie uzasadniane, gdy zjawisko nauczycieli dochodzących z zakładów państwowych nie jest w danej szkole spowodowane ani istotną potrzebą, ani chęcią pozyskania siły wybitnej — ale po prostu korzystniejszą kalkulacją budżetową, która wynika stąd, że za takiego nauczyciela „państwowego" szkoła prywatna nie ponosi kosztów świadczeń społecznych. Że niekiedy o to głównie chodzi — jest rzeczą powszechnie wiadomą.

Włodzimierz Gałecki.

Uwagi o nauczaniu matematyki w liceach zawodowych technicznych*)

Według tymczasowych programów wydanych przez Ministerstwo W. R. i O. P. można odróżnić następujące cele nauczania matematyki w liceach kierunku technicznego:

1) osiągnięcie biegłości rachunkowej potrzebnej w zawodzie technika
2) gruntowne opanowanie matematyki elementarnej i zasad matematyki wyższej
3) wyrobienie umiejętności stosowania nabytej wiedzy do zagadnień technicznych
4) kształcenie umiejętności logicznego myślenia.

Zaczniemy od pierwszego celu, tj. od **osiągnięcia biegłości rachunkowej,** na którą programy duży kładą nacisk, gdyż w zawodzie technika niezbędne jest szybkie i dokładne rachowanie. Już po paru pierwszych lekcjach napotkaliśmy na duże braki uczniów: np. trudności z zerem, niezrozumienie procentu, mała umiejętność w operowaniu ułamkami, brak pewności w obchodzeniu się z równaniami nawet pierwszego stopnia (upraszczanie, przenoszenie na drugą stronę itp.). Jeżeli do tego dodamy wadliwą formę zapisów czy to na tablicy czy w zeszycie, nielogiczną kolejność w zapisywaniu i inne braki czysto formalne, a jednak jakże ważne w zawodowej pracy technika, to stanie się zrozumiałym, że trzeba było parę lekcji poświęcić na te elementarne wiadomości, na które zresztą i w późniejszym toku nauki baczną zwracało się uwagę. Trudno dociec, jakie były przyczyny tego zjawiska, czy mały stopień inteligencji uczniów, zwłaszcza przeciętnych i mniej zdolnych, którzy wybrali liceum z powodu małych postępów w gimnazjum a nie z powodu zamiłowania do techniki, czy też dlatego, że może w gimnazjach zbyt mało uwagi zwracano na te rzeczy. Prawdopodobnie jedno i drugie, gdyż mieliśmy wypadki, w których uczeń miał przeprowadzić dyskusję równania drugiego stopnia, ale nie potrafił podnieść do kwadratu liczby 0,05.

Nie tylko chodzi jednak o biegłość w rachunkach za pomocą ołówka na papierze, programy polecają nadto poznanie i używanie tablic technicznych, suwaków i nomogramów. Istotnie w nowoczesnych zakładach przemysłowych i biurach technicznych pomoce te wypierają coraz silniej rachowanie „w głowie". Tam, gdzie dawniej logarytmy były wyłącznym środkiem pomocniczym, jak np. w instytutach naukowych, obecnie poczynają zwyciężać: maszyna do rachowania, suwak i tabele. Nawet formuły i wzory matematyczne do nich się stosują. Dla profesora matematyki otwiera się tu wdzięczne pole do pracy, która zresztą budzi i u uczniów duże zainteresowanie. Jeżeli tylko przedstawi się im praktyczne

¹) Uwagi te odnoszą się do liceów mechanicznych, budowlanych, telekomunikacyjnych i wodno-melioracyjnych. Za dorzucenie niektórych myśli winienem wdzięczność wykładowcom tych liceów przy Państw. Szkole Przemysłowej w Krakowie pp. inż. prof. Dziedzicowi, Luśniakowi i Pogany'emu.

korzyści tablic, logarytmów, suwaków, nomogramów i nie traktuje tych pomocy zbyt teoretycznie, uczniowie z wdzięcznością i ciekawością podniety te przyjmują i chętnie ich używają. Wspomnę tu dla przykładu o jednym środku dydaktycznym dla biegłości w używaniu suwaka. Po przerachowaniu wielkiej ilości przykładów każdy uczeń otrzymywał pewną ilość zadań do wykonania, przy czym mierzono czas stopperem i dokładność wyniku kontrolowała komisja złożona z uczniów; najlepszy uczeń otrzymał nagrodę w postaci tablic logarytmicznych.

Osobna wzmianka należy się **pomocom naukowym.** Ze względu na ograniczone środki finansowe dopuszczaliśmy wszystkie rodzaje tablic logarytmicznych, jakie uczniowie mieli, w przyszłości jednak ze względu na ekonomię czasu w nauczaniu należałoby tę sprawę ujednostajnić i np. dla liceów mechanicznych, budowlanych, telekomunikacyjnych, chemicznych używać jednego rodzaju, dla liceów wodno-melioracyjnych i mierniczych drugiego rodzaju (ze względu na większą dokładność potrzebną w tych ostatnich).

Stosunkowo duży wydatek w budżecie ucznia stanowią **suwaki.** Mimo udogodnień, spłat na raty itp., o jakie Szkoła Przemysłowa Krakowska postarała się dzięki inicjatywie jednego z wykładowców matematyki, pewna część uczniów nie mogła zdobyć funduszów na zakupno suwaka, co musiało się odbić na wprawie tych uczniów. Wygórowana cena suwaków pochodzi głównie z wysokiego cła.

W dziedzinie tej niezbędną jest **korelacja z innymi przedmiotami nauki.** Na nic nie zdadzą się wysiłki nauczyciela matematyki w kierunku uzyskania biegłości w używaniu suwaków, tablic itp., jeżeli nauczyciele innych przedmiotów będą te pomoce lekceważyli i wymagali tylko rachowania w głowie wzgl. ołówkiem na papierze. Wówczas zasady rachowania na suwaku prędko pójdą w niepamięć, a wprawa zaniknie. Dlatego w nauczaniu innych przedmiotów technicznych należy o tym pamiętać, aby uczniowie jak najwięcej mieli sposobności posługiwania się tymi pomocami.

Przechodzimy do celów drugiego i trzeciego, które omówimy łącznie, tj. **gruntowne opanowanie matematyki** w zakresie programów i **umiejętność stosowania jej do zagadnień technicznych.** Zaczniemy od matematyki elementarnej. Ze względu na bardzo obszerny program wydaje się rzeczą wskazaną w świetle dotychczasowych doświadczeń **poczynić w nim pewne** (niewielkie zresztą) **zmiany** przez ograniczenie do rzeczy istotnie najważniejszych, a za to wydatniejsze ich pogłębienie i szersze uwzględnienie zastosowań. A więc pominąłbym dział o nierównościach, bez którego matematyka techniczna może się obejść, to samo odnosi się do trójmianu kwadratowego. Podobnie w geometrii analitycznej należałoby zrezygnować (z wyjątkiem może liceum mechanicznego) z cykloidy i pokrewnych krzywych, krzywej łańcuchowej, spirali logarytmicznej i Archimedesa.

W nauczaniu **algebry** okazało się rzeczą konieczną położenie jak największego nacisku na **rachunek numeryczny.** A więc w **trygonometrii** rachować należy tylko naturalnymi wartościami funkcji trygonometrycznych, gdyż technik w praktyce rachuje wyłącznie wartościami numerycznymi, nadto w wielu zadaniach wystarczy posługiwać się suwakiem wzgl. rachunkiem przybliżonym. Drugim warunkiem — na który zresztą i programy zwracają uwagę — jest graficzne przedstawienie funkcji trygonometrycznych. Przebieg tych funkcji, równania goniometryczne itp. dadzą się najjaśniej wytłumaczyć na wykresach. A wreszcie trzecim warunkiem dydaktycznym jest, aby nie dopuścić do zbytniej mechanizacji działań. Doświadczenia bowiem wykazują, że zawsze znajduje się niemała część uczniów, którzy nauczą się dobrze logarytmować i obliczać wartości funkcji trygonometrycznych z tablic, ale na zapytanie, co to jest logarytm lub tangens, nie potrafią należycie odpowiedzieć. Uczyli się widocznie pamięciowo a taka nauka jest pozbawiona wartości. Obowiązkiem nauczyciela jest przeciwdziałać tym objawom przez ciągły nawrót do zastosowań i znaczeń używanych symbolów.

W nauczaniu **geometrii analitycznej** trzeba być bardzo ostrożnym, aby zachować należytą równowagę między czysto naukowym jej traktowaniem a zbytnio popularnym przedstawieniem. W pierwszym wypadku uczniowie nie rozumieją dobrze celu i zasad tej geometrii, w drugim cała nauka zbytnio się mechanizuje. Okazało się, że główna trudność leży w należytym zrozumieniu algebraicznego wyrażenia geometrycznych wyobrażeń. Na tym tle powstaje najwięcej nieporozumień i nauczyciel, który potrafi przejść tę Scyllę i Charybdę geometrii analitycznej, ma już połowę wygranej. Powinien mieć zatem ciągle na oku tę centralną ideę geometrii analitycznej: przejście od czynnika geometrycznego do analitycznego i naodwrót i zarówno w wykładzie jak i w zadaniach na ten związek wskazywać, nie popełniając nigdy tego błędu, aby uwzględniać jeden czynnik, nie poruszając drugiego. Następnie należy mniejszy położyć nacisk na pamięciową stronę dowodu i twierdzeń geometrycznych, ile raczej na umiejętne ich stosowanie. Autor tych uwag w swych lekcjach zrezygnował zupełnie z pytania uczniów dowodów, a cały czas przerabiał z nimi różnorodne zagadnienia.

Programy przepisują nauczanie geometrii analitycznej równocześnie z rachunkiem różniczkowym i całkowym. Ze względów ekonomii czasu korelacji z innymi przedmiotami poszedłbym o krok dalej i uważałbym za stosowne, aby tylko początki geometrii analitycznej przerobić przed rachunkiem różniczkowym (np. o prostej) a **resztę geometrii wyłożyć dopiero po zaznajomieniu się uczniów z elementami wyższej matematyki.** Tego rodzaju kolejność mieści się zupełnie dobrze w ramach programu, a daje — jak doświadczenia wykazały — następujące korzyści. Przede wszystkim można w niektórych działach geometrii posługiwać się już różniczkowaniem i całkowaniem, co pozwala na szybsze i elegantsze przedstawienie dowodów, które prowadzone rachunkiem elementarnym są długie i nieudolne

(np. styczne do krzywych). Powtóre okres roku szkolnego, w którym uczniowie zaznajamiają się z początkami wyższej matematyki, wypada wskutek tego wcześniej, co ma duże znaczenie ze względu na inne przedmioty. W jednym z liceów zdarzyło się, że wykładowca elektrotechniki w wykładach już używał całek, kiedy nauczyciel matematyki jeszcze do nich nie doszedł. Takiego braku koordynacji należy ze względów pedagogicznych unikać. Im prędzej zaczną uczniowie pierwszej klasy liceów matematykę wyższą, tym lepiej dla nich i dla nauczania tych przedmiotów, które na matematyce się opierają.

Na miejsce tych działów programu, które naszym zdaniem należałoby pominąć, proponujemy: dla **liceum telekomunikacyjnego** zasadnicze wiadomości o liczbach urojonych i zespolonych, tak ważne dla teorii elektrotechniki, dla **liceum wodno-melioracyjnego** elementarne wiadomości z teorii prawdopodobieństwa i teorii błędów (o ile byłoby możliwe powiększenie ilości godzin matematyki w tym liceum z 8 do 9).

Przechodząc do **umiejętności stosowania nabytej wiedzy,** musimy znowu stwierdzić — jeżeli chodzi o poziom gimnazjastów — dobre przygotowanie logiczne, orientację w dowodach, zrozumienie twierdzeń, natomiast tam, gdzie potrzebne jest stosowanie nabytych wiadomości, rozwiązywanie zagadnień nasuwa bardzo wielkie trudności. Ponieważ zaś dla liceów technicznych stosowanie matematyki jest rzeczą pierwszorzędnej wagi, przeto wysuwa się na czoło postulat, aby w nauczaniu poświęcić dużo czasu na **jak najobfitsze przerabianie ćwiczeń, zastosowań, zagadnień.** Ostatecznie będzie mniejsza szkoda, jeżeli uczeń tego lub owego dowodu nie potrafi przeprowadzić bez pomocy nauczyciela (doświadczenia wykazują, że w późniejszych latach zapomni je wszystkie), aniżeli gdyby nie nabył należytej wprawy w samodzielnym rozwiązywaniu zagadnień, choćby najprostszych, i zastosowaniu nabytych wiadomości do przypadków praktycznych. Dlatego ciągłe przerabianie przykładów, ciągłe wskazywanie na zastosowania zwłaszcza techniczne staje się koniecznością dydaktyczną. Zastosowania te powinny być odmienne dla liceów różnych specjalności, a zawsze czerpane z warunków rzeczywistego życia. A więc dla liceów mechanicznych niech odnoszą się do maszyny parowej, dźwigarów, zbiorników, elementów maszyn itp., dla liceów telekomunikacyjnych do przewodów elektrycznych, przenoszenia siły, oporów, indukcji itd. Osiąga się przez to podwójny cel: cała nauka staje się żywszą i bardziej interesującą a równocześnie nabywają uczniowie wprawy w operacjach algebraicznych i w logicznym myśleniu. Trudność zachodzi tylko dla nauczyciela w dostarczeniu uczniom odpowiedniej ilości zadań z rozmaitych dziedzin techniki i to takich zadań, któreby opierały się na codziennych doświadczeniach uczniów a nie wymagały wiadomości z przedmiotów technicznych. W naszej literaturze panuje ogromny brak tego rodzaju zagadnień, ale i zagranicą zbiory zadań stosowanych są względnie nieliczne. Zagadnienia takie nie tylko tworzą sposobność do zastosowania nabytych wiadomości, ale w dobrze prowadzonym nauczaniu prowadzą do problemów bardziej złożonych, do ujęcia związków funkcjonalnych, a nawet niejednokrotnie nowy dział wiedzy można rozpocząć od zastosowań i na nich okazać konieczność wprowadzenia nowych pojęć czy twierdzeń.

Przechodzę teraz do **elementów rachunku różniczkowego i całkowitego,** jako tej części, która może najwięcej trudności sprawia wykładowcy, a która stanowi ciekawy i śmiały eksperyment w dziejach pedagogii polskiej. Dotychczas bowiem zarówno za czasów zaborczych jak i w Polsce niepodległej dziedzina ta była przywilejem uczelni wyższych, po raz pierwszy zaciężył na barkach nauczycielskich obowiązek wprowadzenia młodych umysłów w arkana wyższej matematyki. Jak wypadł ten eksperyment? Zawcześnie jeszcze na wyczerpującą odpowiedź w tej ważnej kwestii, jeden rok za krótkim jest okresem, aby doświadczenia jego miały być rozstrzygające. Przystępowało się do tych lekcji nie bez pewnych obaw: czy zrozumieją je uczniowie, czy potrafią podążyć za biegiem myśli, czy rachunek ten nie będzie dla nich za trudny. Ostrożniejsi nauczyciele — jak w dyskusjach prowadzonych w tym kierunku dało się wyczuć — zapatrywali się pesymistycznie co do wyników nauczania, twierdząc, że rachunek różniczkowy i całkowy nie nadają się dla umysłów w **tym wieku, że** mimo usiłowań pedagogicznych uczniowie nie zrozumieją go naprawdę nigdy. Można się było powoływać na przykład Niemiec, gdzie od dawna w szkołach średnich ten dział matematyki się wykłada, ale najważniejsze były doświadczenia własne.

Jeżeli po jednym roku można wydać sąd, to rzeczywistość zadała kłam tym obawom. Rozmawiałem na ten temat dużo z uczniami, a nadto przypuszczając, że rozmowy mogły być ze zromiałych względów nieszczere, przeprowadziłem ankietę na dwóch oddziałach liceum telekomunikacyjnego. Uczniowie mieli się — oczywiście anonimowo — wypowiedzieć o matematyce, trudnościach, jakie w niej napotykają, o wykładach itp., przy czym z góry zapowiedziałem, że nie wezmę za złe krytyki, przeciwnie będę za nią wdzięczny. Ankieta wydała na ogół wyniki świadczące o tym, że uczniowie poważnie rzecz całą traktowali, niektóre poglądy młodzieży podpisać mogą i wytrawni pedagogowie. Przytaczam niektóre głosy o rachunku różniczkowym i całkowym:

,,Całkowanie i różniczkowanie podoba mi się. Początkowo nie mogłem się zorientować, na co to wszystko, ale przy zastosowaniach, przy minimum i maksimum, w mechanice i w elektrotechnice coraz bardziej to rozumiem''.

,,Co do kwestii, jakoby całki i różniczki były dla nas za trudne, to moim zdaniem stanowczo

tak nie jest. Ja osobiście sądzę, że jest to przeciwnie najłatwiejszy materiał z tego roku".

,,Rachunek różniczkowy nie przedstawia dla mnie żadnej trudności. Samo różniczkowanie jest ciekawe i zajmujące, a przy tym ma tę właściwość, że przy obliczaniu przypomina się i utwierdza cały zakres matematyki przerabianej w gimnazjum i liceum. Całkowanie jest już trudniejsze".

,,Chociaż nie należę do silnych matematyków klasy, jednak różniczki i całki rozumiem dobrze i zastosowanie ich potrafię znaleźć. Przy uważaniu na wykładach potrafię się nauczyć na lekcji, tak iż w domu nie potrzebuję brać zeszytu matematycznego do ręki".

Tak wypowiada się około 90% uczniów, a tylko 10% twierdzi, że nie zrozumiało dobrze zasad matematyki wyższej. Ale i wśród tych 10% trzeba odróżnić takich, którzy potrafią wytłumaczyć ten stan rzeczy:

,,Moim zdaniem za mało umiemy matematyki z zakresu 4 klas gimnazjalnych, aby już w pierwszym roku liceum uczyć się wyższej matematyki. Krzystniej byłoby brać matematykę przez dwa lata liceum, ale nie po 9 godzin tygodniowo".

,,U niejednego z nas zrozumienie rachunku różniczkowego i całkowego było utrudnione z powodu braków gimnazjalnych. Ale nawet jeżeli ktoś nie zrozumiał, to mimoto różniczkuje napewne dobrze i czas nie jest zmarnowany, gdyż wygimnastykował sobie umysł".

O ile więc uczniowie na ogół nie napotkali zasadniczych trudności w początkach matematyki wyższej, przeciwnie wzbudziła u nich duże zainteresowanie i nie bez pewnego wzruszenia i dumy oczekiwali lekcji z tej dziedziny, o tyle praca nauczyciela była bardzo wytężona. Powiedziałbym, że wyjaśnić zasadę rachunku różniczkowego i całkowego tak, aby ją uczniowie dobrze zrozumieli, to prawdziwe experimentum crucis dla nauczyciela, z którego wywiązać się może człowiek o prawdziwym talencie padagogicznym. Nie chodzi o samą technikę różniczkowania i całkowania, bo tej uczniowie nabywają stosunkowo szybko, ale o zrozumienie istoty tego rachunku. Rozmaite metody stoją przed nauczycielem do wyboru, które muszą być dostosowane do poziomu klasy, a dadzą się one podzielić na dwie najważniejsze: jedna kieruje się głównie logiczną ścisłością myśli i używa chętnie algebraicznych dowodów, druga apeluje więcej do intuicji i wyobraźni i wyprowadza rzecz całą geometrycznie. Ciekawy eksperyment przeprowadziłem w dwóch równoległych oddziałach I klasy liceum telekomunikacyjnego. W jednym położyłem większy nacisk na stronę algebraiczną i logiczną, w drugim na znaczenie geometryczne. Lepsze zrozumienie skonstatowałem raczej przy zastosowaniu tej ostatniej metody. Ale dwie klasy stanowią zbyt szczupły materiał doświadczalny, należałoby tego rodzaju doświadczenia rozszerzyć na większą liczbę uczniów.

W programie rachunku różniczkowego i całkowego byłbym również za pewnymi zmianami. Z twierdzenia Roolle'a i twierdzenia o skończonych przyrostach możnaby zrezygnować, natomiast uważałbym za pożyteczniejsze zaznajomić uczniów z przybliżonymi sposobami obliczenia całek, które w praktyce mogą być potrzebne, a więc z **regułami Simpsona, Guldina a nadto z szeregami Taylora i Maclaurina.**

Co do ostatniego celu nauczania matematyki, wymienionego w programach, tj. **wyrobienia logicznego myślenia,** to cała nauka matematyki kształci młodzież w tym kierunku. Chodzi tu jednak także o kierunek nauczania. Ze względu na to, że młodzież gimnazjalna przychodzi do liceów nieźle wyrobiona w kierunku logicznym (może nawet ze szkodą dla rachunku numerycznego), dalej ze względu na to, że w liceach, o których tu mowa **charakter matematyki musi być koniecznie techniczny,** byłbym za tym, aby wykłady matematyki nie kierowały się wyłącznie ścisłą systematyką i ściśle logicznm przedstawieniem. Byłoby rzeczą pedagogicznie chybioną — wobec silnie praktycznego nastawienia młodzieży — ,,rzucić jej w twarz zimną systematykę, przybraną w szaty naukowości". [1]). Przekonałem się, że większe zrozumienie budzi u uczniów odwołanie się do ich wyobraźni, i nieraz większy skutek szczególnie przy wprowadzeniu nowych twierdzeń można uzyskać, gdy się rozpocznie od zastosowania a skończy na dowodzie, zamiast tradycjonalnego porządku, zaczynając od sformułowania twierdzenia, potem przeprowadzając dowód, a kończąc zastosowaniem praktycznym.

Zbierając razem powyższe uwagi, dałoby się ustalić następujące postulaty dydaktyczne:

1) Ponieważ program nauczania matematyki w liceach technicznych jest bardzo obszerny i nawet po wprowadzeniu proponowanych zmian, nie wieleby się zmniejszył, uczniowie zaś mają mało czasu do nauki domowej, należałoby uważać go za program maksymalny. Od poziomu klasy i od taktu pedagogicznego nauczyciela zależy, czy go w zupełności wyczerpie, czy też będzie on uważał za stosowne ten lub ów dział opuścić. Lepiej aby uczniowie poznali zasadnicze rzeczy gruntownie, aniżeli dużo rzeczy powierzchownie tylko dlatego, że program musi być wyczerpany.

2) Nauczanie matematyki technicznej powinno w pierwszym rzędzie opierać się na zastosowaniach i to w związku z rodzajem danego liceum. Opracowanie większej ilości takich zadań i opublikowanie ich dla użytku uczniów i nauczycieli jest bardzo ważną potrzebą dydaktyczną.

3) Również piekącą jest potrzeba wydania **podręcznika matematyki technicznej**[1]) dla użytku liceów. We wspomnianej ankiecie skarżą się uczniowie, że nie mają się z czego uczyć i opisują drastycznie swoje perypetie, gdy z powodu choroby opuścili lekcje. Notatki pożyczone od kolegów albo były niezupełne, albo tylko sam autor mógł się w nich zorientować. Szczególnie ważne jest (osobno lub łącznie z podręcznikiem) ułożenie **zbioru zadań,** z uwzględnieniem zastosowań technicznych, któreby mogły służyć jako materiał do ćwiczeń szkolnych i domowych.

[1]) przekład z Klein: Elementarmathematik von höherem Standpunkte aus. I. str. 39.

4) Ze względu na potrzeby techniki powinno się wyposażyć nauczanie matematyki w niezbędne **pomoce naukowe,** gdyż wykładanie wyłącznie przy użyciu kredy nie wystarcza wobec dzisiejszych potrzeb. Duże tablice pokazowe, nomogramy, wykresy funkcyjne (wydane własnym nakładem lub sprowadzone z zagranicy), modele geometryczne, duży model suwaka, przyrządy matematyczne jak planimetr, elipsograf, maszyny do rachowania itp., przyczyniają się do uzmysłowienia uczniom rzeczy trudnych do oddania w opisie słownym i oszczędzają nauczycielowi wiele cennego czasu.

5) Realizacja nowych programów w liceach technicznych budzi nowe problemy dydaktyczne i wymaga wytężonej i twórczej pracy nauczyciela (jak dotychczasowe obserwacje wykazały, do jednej godziny wykładu trzeba conajmniej dwóch godzin pracy przygotowawczej). Z tego względu w tych zakładach, w których znajduje się większa liczba liceów technicznych, wydaje się wskazanym kreowanie posady choć jednego asystenta dla prac pomocniczych jak poprawianie zadań, sporządzanie pomocy naukowych, opieka nad kółkiem matematycznym, pomoc dla uczniów, sprawy administracyjne itp.

Dr. fil. inż. Bronisław Biegeleisen.

[1]) w gronie wspomnianych profesorów podjęto myśl napisania takiego podręcznika w bieżącym roku szkolnym.

Akcja kulturalno oświatowa wśród robotników.

(Uwagi informacyjno-sprawozdawcze).

Oprócz normalnych prac oświatowych organizowanych i odbywających się w ciągu roku szkolnego w oparciu o szkołę w licznych wsiach, miastach i miasteczkach przystąpiły władze szkolne w okresie wakacyjnym do przeprowadzenia akcji nowej o szczególnym znaczeniu.

Korzystając z inicjatywy i środków finansowych dostarczonych przez Wojewódzkie Biuro Funduszu Pracy w Krakowie, opracowało Kuratorium plan prowadzenia prac oświatowych dla przeszło 7000 robotników przesiedlonych i zgrupowanych w kilku punktach, w których szczególnie intensywnie prowadzone są inwestycje i roboty publiczne.

Konieczność prowadzenia akcji kulturalno-oświatowej wśród robotników zatrudnionych sezonowo wynikła oprócz wielu innych bardzo istotnych i uzasadnionych przyczyn z tego przede wszystkim względu, że ludzie ci przesiedleni ze stałego miejsca pobytu, skoszarowani masowo zdala od swych rodzin i zwykłego trybu życia, znaleźli się nagle w nowych i obcych warunkach bytowania.

Zgrupowanie dużej ilości robotników zatrudnionych po długo trwającym nieraz dla nich okresie bezrobocia i wielka różnorodność elementu ludzkiego wymagały niezbędnie otoczenia go odpowiednio zorganizowaną opieką kulturalną, wypełniającą umiejętnie czas po wyczerpującej pracy fizycznej.

Wymienione względy spowodowały właśnie władze szkolne powołane do tego rodzaju opieki do opracowania i realizacji szczegółowego planu pracy oświatowej na robotach publicznych przez uruchomienie w miejscu robót ośrodków oświatowych.

Po zorientowaniu się w danych terenowych oraz środkach materialnych i technicznych stojących do dyspozycji zorganizowało Kuratorium (Oddział Oświaty Pozaszkolnej) przy współpracy Wojewódzkiego Biura Funduszu Pracy w pierwszym rzędzie dwudniową konferencję oświatową, przeznaczoną dla kierowników tych ośrodków. **Konferencja ta odbyła się w Krakowie na krótko** przed rozpoczęciem pracy — w dniach 30 czerwca i 1 lipca, omawiając obszernie sytuację, możliwości i środowisko pracy oraz ustalając podstawowe wytyczne.

Z dniem 1 lipca nastąpiło otwarcie pierwszych 6 ośrodków oświatowych: świetlic i bibliotek. Spośród 7 świetlic czynnych obecnie 3 świetlice znajdują się na robotach publicznych prowadzonych przy przebudowie dróg węzła rożnowskiego w miejscowościach: Dąbrowa, Lipie, Wiesiółki (obwód szkolny nowosądecki), dalsze 3 dla robotników pracujących przy przebudowie drogi państwowej Kraków — Zakopane, mianowicie w Chabówce, Szaflarach i Białym Dunajcu (obwód szkolny nowotarski), wreszcie 1 świetlica przeznaczona została dla robotników, którzy znaleźli pracę w kamieniołomach w Skotnikach Dużych, w powiecie stopnickim (obwód szkolny buski).

We wszystkich wymienionych miejscowościach istnieją od 1 lipca i trwać będą przez okres pięciomiesięczny do czasu zakończenia robót w miesiącu listopadzie — świetlice i biblioteki oraz prowadzone są prelekcje i pogadanki ogólnokształcące i fachowe, organizowane przez kierownictwo robót.

Program zajęć dzieli się na zajęcia obowiązkowe i nadobowiązkowe.

Do obowiązkowych należą: słuchanie wykładów i odczytów oraz wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe. W każdym bowiem dniu w porze wolnej od zajęć zawodowych obowiązują dwie godziny zajęć świetlicowych względnie wychowania fizycznego zależnie od warunków miejscowych, atmosferycznych i dysponowania aparatem instruktorskim, poza tym zaś czynne są: świetlica, biblioteka i t. p. jako nadobowiązkowe.

W zakresie prelekcyj i pogadanek realizowany jest program wykładów ogólnych, obejmujący cykl następujących zagadnień:

I. Ustrój Państwa Polskiego (ogólne wiadomości o Polsce współczesnej; ustrojowe, **gospodarcze, kulturalne),**

II. Polskie prawo pracy (umowne, ochronne, organizacyjne),
III. Higiena pracy i osobista.
IV. Poszanowanie inwentarza pracy,
V. Ubezpieczenia społeczne i bezpieczeństwo pracy,
VI. Ustrój państw sąsiadujących z Polską — ze szczególnym uwzględnieniem stosunków robotniczych w Rosji sowieckiej i w Niemczech.
VII. Wybrane zagadnienia, zależnie od zainteresowań robotników oraz dyskusje.

Obok zagadnień i tematów ogólnokształcących prowadzone są równolegle wykłady fachowe, wygłaszane przez prelegentów-fachowców w poszczególnych dziedzinach, pracujących równocześnie jako kierownicy inżynierowie na właściwych odcinkach robót. Wykłady te mają równocześnie charakter dokształcania zawodowego i przysposobienia niewykwalifikowanych robotników do prac trudniejszych i bardziej odpowiedzialnych.

Tak więc znowu w zakresie cyklu wykładów fachowych uwzględnione są tematy:

I. Znaczenie robót publicznych w Polsce, a szczególnie w województwie krakowskim i Centralnym Okręgu Przemysłowym,
II. Wykłady z zakresu budowy dróg,
III. Regulacja i obwałowanie rzek i potoków górskich,
IV. Melioracja i roboty ziemne,
V. Organizacja pracy zespołowej.

Szczegółowy program zajęć opracowywany jest i ustalany na miejscu przez kierownictwo robót i kierownika prac oświatowych. Prace oświatowe prowadzone są pod opieką właściwych Inspektoratów Szkolnych, według ogólnych wytycznych udzielonych przez Kuratorium. Instruktorzy zaś wychowania fizycznego przeprowadzają swe zajęcia zgodnie z wytycznymi Okręg. Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w Krakowie. Plany pracy przesyłane są nadto Wojew. Biuru Funduszu Pracy finansującemu w całości akcję oświatową.

Świetlice skupiające całokształt pracy oświatowej mieszczą się bądź w budynkach wynajętych, bądź też nawet w budynkach specjalnie na ten cel zbudowanych z braku innych nadających się pomieszczeń. Na wyposażenie świetlicy składają się pomoce naukowe i rzeczowe jak: radioaparat, komplet biblioteczny, zawierający starannie dobrane książki beletrystyczne i popularno-naukowe, mapy Polski, kilkanaście kompletów gier i zabaw, dzienniki i czasopisma, komplety gier sportowych (siatkówka, piłka footbalowa, ping-pong).

W ten sposób z opieki kulturalno-oświatowej korzysta obecnie 7,522 robotników w tym 4,487 przesiedlonych i zgrupowanych w kilku tylko ważniejszych punktach robót publicznych.

Oczywiście pozostaje kwestią otwartą sprawa zajęcia się pracą oświatową wśród robotników w innych miejscowościach, w których z braku funduszów nie mogły być utworzone osobne ośrodki oświatowe w formie pokrótce właśnie opisanej. Ośrodki pracy zatrudniające mniejszą liczbę robotników, po kilkadziesiąt osób, zdane są w dalszym ciągu na inicjatywę i pomoc miejscowych czy pobliskich organizacyj społecznych. Ośrodki takie znajdują się w Nowym Korczynie, w Szczucinie, w Nadbrzeziu koło Sandomierza, w Opoce koło Annopola, w Zawichoście, Kocimierzu koło Tarnobrzega, w Podskalu - Rybitwach koło Połańca.

Mówiąc o opiece kulturalno-oświatowej nad robotnikiem, podkreślić należy, że akcja zorganizowania osobnych ośrodków oświatowych została umożliwiona dzięki Funduszowi Pracy, który w całości ją subwencjonuje, przekazując na ten cel kwotę około 10,000 zł Wojewódzkiemu Biuru Funduszu Pracy w Krakowie. Władze zaś szkolne zajęły się doborem odpowiednich kandydatów - nauczycieli przygotowanych do pracy świetlicowej, udzielając im w tym celu w okresie nauki szkolnej urlopu i organizując metodycznie i technicznie całokształt pracy oświatowej.

Ze względu na to, że o wynikach przedstawionej powyżej akcji będzie czas mówić dopiero po zakończeniu pięciomiesięcznego okresu pracy zwłaszcza, że ośrodki takie dopiero po raz pierwszy zorganizowane zostały w tym roku — ograniczyć się należy na razie jedynie do ogólnego stwierdzenia pozytywnego ustosunkowania się robotników do prowadzonej akcji, korzystania przez nich z urządzeń oświatowych i udziału w podejmowanych pracach.

Sam fakt uruchomienia specjalnych ośrodków oświatowo-kulturalnych i to wprost niejako przy warsztacie pracy, na różnych odcinkach robót publicznych przy pomocy znacznych stosunkowo funduszów świadczy jednak równocześnie o czymś innym.

Jest bowiem jednym z przejawów i symptomem dokonywającej się wymiany poglądów w historii stosunku pracodawcy do robotnika, jest ewolucją tego stosunku i dowodem odmiennego ujmowania zagadnienia oświaty robotniczej, szczególnie znamiennym, gdyby przeprowadzić analogię między stosunkami dawniejszymi a rzeczywistością dnia dzisiejszego, — epoką zmechanizowiana pracy, kultu techniki i pozornego odwrócenia się od wartości żywego człowieka.

Dziś zarówno psychosocjologia w ujęciu naukowym jak i pracodawca w wyniku obserwacji praktycznej bez względu na to czy jest nim jednostka, instytucja czy państwo stara się zająć nie tylko stroną samej materialnej produkcji i wydajności pracownika, ale w obopólnym interesie kształtować umysłowość i zespół warunków, składające się na wyniki pracy i produktywności.

Poglądy dawne a współczesne różnią się pod tym względem zasadniczo w miarę tworzenia się i upowszechniania nowych pojęć społecznych. Sfera zainteresowań życiem robotnika rozciąga się dziś daleko poza bezpośredni teren pracy zawodowej, wkraczając w jego życie rodzinne (ochronki i szkoły fabryczne) i czas wolny od pracy (organizacja wywczasów i urlopów robotniczych).

Od psychiki nieufności, uprzedzeń, kompleksów niższości i małowartościowości robotnika, poprzez psychikę bierności i obojętności w stosunku do własnego warsztatu pracy w następnym

stadium rozwoju stosunków między pracodawcą a robotnikiem usiłuje współczesna psychosocjologia człowieka pracy dojść do wykształcenia obecnie typów aktywnych, współpracujących i rozumiejących sens społeczny pracy, do której pracownik zostaje powołany.

Dopiero bowiem współdziałanie i współodpowiedzialność pracodawcy i pracownika, chociaż oczywiście w innym zakresie i o odmiennym charakterze, prowadzi do osiągnięcia poważnych rezultatów społecznych, łagodząc praktycznie różnice klasowe i stępiając ostrze walki.

Poza pracą ściśle zawodową i kompleksem zagadnień kapitału i pracy istnieje bowiem cała ogromna dziedzina zainteresowań i pojęć ogólniejszych, społecznych i państwowych mogąca stać się płaszczyzną zetknięcia i porozumienia ze sobą dwóch pozornie odrębnych i nie dających się pogodzić światów.

Praca zawodowa i stosunek zależności pracownika od pracodawcy jest tylko cząstką i niewielkim ułamkiem życia, nie wyczerpując bynajmniej żywszych umysłów i bogatej niejednokrotnie osobowości ludzkiej.

To też problem wczasów robotniczych, zbliżenia się i nawiązania wzajemnych stosunków w ramach bardziej indywidualnych i ludzkich, opartych na zasadzie uznania wartości osobistych człowieka jest dziś powszechnie rozumiany i odczuwany w państwach o silnie rozwiniętym przemyśle.

Coraz silniejszy rozwój inwestycyj i robót w Polsce zakreślonych na dużą skalę i zwiększający się wzrost zatrudnienia wymaga i pod tym względem przystosowania się do przemian dokonywających się w naszej strukturze społecznej.

Dr. Maksymilian Siemieński.

Kronika.

Szkolnictwo powszechne.

W czasie od 4 do 16 lipca zostały zorganizowane na terenie Okręgu Szkolnego kursy tygodniowe i dwutygodniowe dla nauczycielstwa publicznych szkół powszechnych. Kursy były następujące:

1) dla kierowników szkół II i III stopnia — 1 kurs w Krakowie;
2) kursy arytmetyki z geometrią oraz wytwarzania pomocy naukowych do tych przedmiotów — 2 kursy w Krakowie i w Kielcach;
3) kurs przyrody martwej i wytwarzanie pomocy naukowych — 1 kurs w Krakowie i 1 kurs w Nowym Sączu;
4) kursy zajęć praktycznych z wytwarzaniem pomocy naukowych — 2 kursy w Krakowie, 1 w Nowym Sączu, 1 w Dębicy, 1 w Tarnowie, 1 w Zakopanem, 1 w Żywcu, 1 w Gorlicach, 1 w Busku, 1 w Częstochowie, 1 w Radomiu.

Ponadto odbył się prywatny kurs śpiewu w Tarnowie.

Krakowski Okręg Szkolny na rok szkolny 1938/39 otrzymał dla szkolnictwa powszechnego 333 dodatkowych etatów nauczycielskich dla publicznych szkół powszechnych i 22 dla szkół specjalnych.

W czasie od 25 do 31 sierpnia odbyły się 4 kursy dla kandydatów na nauczycieli, którzy mają być zatrudnieni w 1938/39 r. 3 kursy były zorganizowane w Krakowie, a 1 w Nowym Sączu.

W dn. 5 i 6 września Pan Kurator Józef Stypiński w towarzystwie Naczelnika Wydziału Szkół Powszechnych p. Władysława Kabacińskiego wizytował Inspektorat Szkolny w Końskich i 3 szkoły w tym obwodzie.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli.

W czasie od 4-go do 16-go lipca r. b. odbył się w Krakowie kurs metodyczno-naukowy z dziedziny zagadnień życia współczesnego, zorganizowany przez Ministerstwo W. R. i O. P. W kursie wzięło udział 73 nauczycieli licealnych z całej Rzeczypospolitej. Na kursie wykładali: wizytator T. Bornholtz, adj. W. Bronikowski, prof. K. Dobrowolski, mjr. J. Durski-Trzasko, prof. J. Jakubowska, instruktorka dr. H. Mrozowska, red. T. Stawiński, prof. dr. Starzewski, nacz. B. Suchodolski oraz doc. B. Zaborski. Kierownikiem kursu z ramienia Kuratorium był wizytator Wł. Horbacki.

Od początku bieżącego roku szkolnego powstały nowe gimnazja prywatne w Gorlicach (właściciel: Miasto), w Iłży (właściciel: Miasto) oraz w Krynicy (właściciel: Spółdzielnia). Wszystkie trzy gimnazja mają charakter rozwojowy.

Stanowisko wizytatora okręgowego szkół średnich w Kuratorium Krakowskim, opróżnione po śmierci ś. p. Władysława Wierzbickiego, objął od dnia 1-go września r. b. p. Vilim Francic, dotychczasowy dyrektor gimnazjum państwowego w Katowicach.

Dotychczasowy dyrektor liceum pedagogicznego oraz gimnazjum w Solcu n/Wisłą dr. Jacek Jedliński od początku b. roku szkolnego przeniesiony został na stanowisko dyrektora gimnazjum w Olkuszu. Dyrekturę w Solcu objął Mieczysław Gawęcki, b. dyrektor b. seminarium nauczycielskiego w Ostrogu.

Ministerstwo W. R. i O. P., pragnąc przyjść z pomocą szkolnictwu prywatnemu, przyznało na b. rok szkolny w Okręgu Szkolnym Krakowskim pewną ilość etatów następującym szkołom prywatnym: gimnazjum i liceum Wydziału Powiatowego w Jędrzejowie (gimnazjum to ma być niebawem upaństwowione), gimnazjum i liceum im. M. Konopnickiej w Nowym Sączu, gimn. i lic. im. Witkowskiego w Skarżysku - Kamiennej, gimn. im. J. Piłsudskiego w Dąbrowie koło Tarnowa, gimn. miejskiemu w Jordanowie, gimn. i liceum koedukacyjnemu w Zakopanem, gimn. i liceum koed.

w Staszowie, gimnazjum żeńskiemu w Sandomierzu, gimn. i lic. im. Konarskiego w Oświęcimiu.

W ciągu września PP. wizytatorzy Wydziału Szkolnictwa Średniego Kuratorium dokonali lotnych inspekcyj wszystkich gimnazjów państwowych w Okręgu.

W dniu 5-go września odbyła się w Końskich uroczystość poświęcenia i oddania do użytku nadbudowanej kosztem Komitetu Rodzicielskiego części gimnazjum. Uroczystość połączoną z uroczystościami poświęcenia sztandaru Sodalicji oraz ofiarowaniem wojsku ufundowanego przez młodzież karabinu maszynowego zaszczycił swą obecnością P. Kurator Stypiński, któremu towarzyszyli Nacz. Wydz. Szk. Powszechnych Kabaciński oraz wizytator Horbacki. Z Końskich udał się P. Kurator do Skarżyska - Kamiennej, gdzie inspekcjonował gimnazjum prywatne i szkoły zawodowe.

W dniu 17-go września P. Kurator wizytował gimnazjum państwowe w Olkuszu.

Naczelnik Wydziału Szkolnictwa Średniego w ciągu września po za szkołami swojego rejonu wzytował gimnazja i licea prywatne w Mariówce Opoczyńskiej, Pionkach i Kozienicach.

Szkolnictwo zawodowe.

Wobec licznie zgromadzonej ludności powiatu, przedstawicieli władz państwowych, instytucyj samorządowych, organizacji społecznych i zaproszonych gości odbyło się w dn. 4 września b. r. poświęcenie nowo wybudowanego gmachu przyszłej **szkoły rolniczej w Myślenicach.** Poświęcenia dokonał miejscowy proboszcz ks. Konieczny. Przemawiali: Mgr. Roman Woźniak, starosta powiatu myślenickiego, przedstawiciele: Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych p. Dyrektor Departamentu Czesław Bobrowski, Kurat. Okr. Szk. Krak., naczelnik Wydziału Inż. Jan Nawrocki, Wydziału Powiatowego w Wadowicach p. poseł Wincenty Hyla, Okręgowego T-wa Rolniczego p. Wiktor Węglarski oraz dwaj gospodarze Jan Sulacz i Tomasz Piątek.

Po zakończeniu uroczystości poświęcenia szkoły odbyły się powiatowe dożynki. W czasie uroczystości dożynek, złożone zostały liczne wieńce na ręce przedstawiciela Ministerstwa Rol. i Ref. Rol., Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publicznego oraz miejscowemu Staroście.

W dniach 9 i 10 września wizytował Pan Kurator Okręgu Szkolnego Józef Stypiński szkoły zawodowe w Zakopanem i wziął udział w konferencjach, związanych z ustaleniem potrzeb szkolnictwa w planie regulacyjnym Zakopanego. Pan Kurator zbadał wraz z Naczelnikiem Wydziału szkolnictwa zawodowego inż. J. Nawrockim warunki pracy następujących zakładów szkolnych: Państw. Liceum Hotelarskiego, Państw. Szkoły Przemysłu Drzewnego, Pryw. Liceum Gospodarczego Fundacji Kórnickiej i Pryw. Gimnazjum Kupieckiego, Tow. Opieki nad Młodzieżą Szkół Średnich w Zakopanem.

Dnia 17 września Państwowe 3-letnie Gimnazjum Mechaniczne w Olkuszu obchodziło uroczystość poświęcenia nowozbudowanej hali warsztatowej. Uczestnicy uroczystości udali się do budynku szkolnego procesjonalnie, poprzedzani krzyżem, pocztami sztandarowymi i prowadzeni przez duchowieństwo w szatach liturgicznych. Poświęcenia hali warsztatowej i zawieszenia krzyża dokonał ks. prałat Mączka, który swe przemówienie skierowane do młodzieży zakończył słowami modlitwy, proszącej Boga o błogosławieństwo dla nauczających i uczących się. Dyrektor gimnazjum p. inż. Majewski streścił następnie dzieje szkoły, podkreślając jako najradośniejszy moment w jej historii odrodzenie jej przez Marszałka Piłsudskiego w towarzystwie ś. p. Biskupa Bandurskiego. Pan Kurator Okręgu Szkolnego J. Stypiński uwydatnił w swym przemówieniu doniosłą rolę wychowawczą warsztatów szkolnych, które nie tylko uczą rzemiosła, lecz zaprawiają młodzież do zorganizowanej pracy zbiorowej. Naczelnik Wydziału p. inż. Nawrocki podkreślił społeczne znaczenie szkół zawodowych i doniosłą rolę pracy w przygotowaniu społecznym młodzieży.

Harcerstwo.

W dniu 22 maja odbył się wielki zlot młodzieży harcerskiej Chorągwi Zagłębiowskiej w Częstochowie. W zlocie wzięło udział pięć tysięcy młodzieży. Zlot był poświęcony uczczeniu 25-lecia harcerstwa w Częstochowie. Charakterystycznym dla pracy harcerskiej obwodu częstochowskiego (przewodniczący Zarządu Obwodu Insp. Piotr Ormańczyk) jest objęcie przez harcerstwo szkół położonych w pasie nadgranicznym powiatu częstochowskiego. Drużyny z tych środowisk wzięły udział w zlocie i dzielnie się reprezentowały. W czasie zlotu odbyła sę wielka gra zuchowa (800 zuchów). Treść gry: obrona Częstochowy.

Akcja letnia Chorągwi Zagłębiowskiej odbyła się nad morzem w Dębkach oraz w harcerskim ośrodku w Łękawie. Objęła ona szkolenie kadry instruktorskiej (120 kandydatów na instruktorów). Akcja szkoleniowa Chorągwi Radomskiej odbyła się w Murzasichlu na Podhalu (80 harcerzy), akcja szkolenia kadr instruktorskich Chorągwi Krakowskich odbyła się na Łemkowszczyźnie w Faluszu k/Jasła. Objęła 72 harcerzy i 50 harcerek kandydatów (ek) na kierowników (czki) pracy.

Obozów młodzieżowych na podstawie dotychczasowych obliczeń odbyło się 247, na terenach całej Rzeczypospolitej. Wzięły w nich udział cztery i pół tysiąca młodzieży.

Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego zorganizowało w czasie od 14—25 lipca w Orawce (na Orawie) pod Babią Górą obóz — konferencję dla pracowników pedagogicznych w inspektoratach szkolnych. Obóz zapoznał uczestników z życiem obozowym, grami polowymi i metodą pracy harcerskiej w szkole powszechnej.

Równocześnie zapoznał ich — właściwościami regionalnymi Orawy. Obóz prowadził instruktor harcerstwa Dr Władysław Szczygieł. Obóz wizytował z ramienia K. O. S. K. Naczelnik Wydziału Dr Emil Podkówka, z ramienia Ministerstwa W.

R. i O. P. naczelny inspektor harcerstwa p. Marian Wierzbiański.

Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe.

W dniach 7—9 czerwca odbył się w Ministerstwie W. R. i O. P. w Warszawie doroczny zjazd okręgowych wizytatorów i instruktorów wychowania fizycznego. W pierwszym dniu zaszczycił zjazd swą obecnością Minister prof. dr. Świętosławski. Obradom przewodniczył Dyrektor departamentu dr. M. Pollak. Rdzeń obrad w pierwszym dniu stanowiły zagadnienia przysposobienia wojskowego. W dniach następnych tematem były: rola gimnastyki w całokształtcie wychowania fizycznego, wychowanie fizyczne w szkołach specjalnych, wychowanie fizyczne w przedszkolu, oraz wytyczne pracy na rok następny. Po zakończeniu zjazdu, w dniu 10 czerwca obradowała wyłoniona komisja nad ustaleniem norm korelacji pomiędzy wychowaniem fizycznym a przysposobieniem wojskowym.

W dniach 22 i 23 czerwca odbyła się dwudniowa konferencja dla nauczycieli szkół powszechnych, którzy obejmą funkcje doradców w zakresie wychowania fizycznego przy inspektoratach szkolnych. Otwarcia konferencji dokonał wiz. Mich. Sidor. Prócz instruktorów wych. fiz., wzięli udział w konferencji w charakterze prelegentów p. dr. Sokołowska, wizytatorka higieny, oraz p. dr. Szczygieł, okręg. instruktor harcerstwa. Dzięki temu konferencja dała możliwie szeroki aspekt zagadnień wychowania fizycznego w szkole powszechnej. Konferencja była uzupełniona pokazem z zakresu ćwiczeń i gier terenowych.

W okresie letnim Wizyt. Minist. dr Jeż dokonał wizytacji obozów P. W. w Hermanicach i w Starym Sączu. Z ramienia Kuratorium zwizytował obozy P. W. w Starym Sączu, Hermanicach i Spasie kier. działu wych. fiz. dr Wajda.

Ze względu na to, że w bież. roku po raz pierwszy absolwenci szkół średnich brali udział w obozach Junackich Hufców Pracy, również i te obozy były inspekcjonowane przez delegata Kuratorium. Dokonano przeglądu obozów w Wierchomli, Mszanie Górnej i Zakopanem.

Wykaz dzieł nabytych przez Centr. Bibl. Naucz. K. O. S. K.

w czasie od dnia 1 maja 1938 r. do dnia 1 czerwca 1938 r.

Baley Stefan: Psychologia wychowawcza w zarysie. 1938.

Bałabuszyński Ioannes: Epicureorum doctrina de pueris educandis et instruendis exponitur. 1937.

Barahura Włodzimierz: Wychowanie w internacie. 1938.

Bogdanowicz Jan: Zarys rozwoju fizycznego dziecka, podług wykładów na organizowanych przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej Kursach Dokształcających dla wychowawców Zakładów Opiekuńczych. 1930.

Boll Marcel: Zagadki zjawisk fizycznych. Przekład **Ryszarda Świętochowskiego.** 1938.

Bühler Charlotte: Praktische Kinderpsychologie. 1938.

Charewiczowa Łucja: Kobieta w dawnej Polsce do okresu rozbiorów. Z cyklu wydawnictwa: Kultura obca i polska. t. I. 1938.

Crozet Leon: Praktyczny podręcznik bibliotekarza. 1938. Przedmową poprzedzili: **Pol Neveux i Karol Schmidt.** Przełożył **A. B. Dobrowolski.**

Curie Ewa: Maria Curie. Z 85 ilustracjami. Przekład **Hanny Szyllerowej.** 1938.

Daszkiewicz B. i Flisak J.: Zasady nauczania sportu. Technika. — Taktyka. — Zaprawa. — Podręcznik dla instruktora. 1938.

Hetzer Hildegard: Kindheit und Armut. Psychologische Methoden in Armutsforschung und Armutsbekämpfung. 2 neubearbeitete Auflage. 1937.

Kiken I.: Badania eksperymentalne nad ortografią. Z doświadczeń na terenie szkoły powszechnej w Katowicach. 1935.

Knot Antoni: Dzieje szkolnictwa wojskowego. Kultura polska i obca. t. V. 1938.

Konopczyński Władysław: Konfederacja Barska. t. II. 1938.

Krystanowski Józef: Młodzież mówi. Z okazji ankiety na temat metody szkiców i zagadnień. 1938.

Lencewicz Stanisław: Polska. z 422 ilustracjami w tekście, 7 mapami i 5 tablicami kolorowymi. Z cyklu wydawnictwa Wielka Geografia Powszechna. 1938.

Łempicki Stanisław: Opiekunowie kultury w Polsce. Kultura polska i obca. t. II. 1938.

Mysłakowski Zygmunt — Gross Feliks: Robotnicy piszą. Pamiętniki robotników. Studium wstępne. 1938.

Natdolski Bronisław: Kierunki rozwojowe dziejopisarstwa staropolskiego. Kultura polska i obca. t. IV. 1938.

Nawroczyński Bogdan: Polska myśl pedagogiczna. Jej główne linie rozwojowe, stan współpracy i cechy charakterystyczne. 1938.

Pawłowski Stanisław: Geografia jako nauka i przedmiot nauczania. 1938.

Pestalozzi Jan Henryk: Jak Gertruda uczy swoje dzieci. Próba podania matkom wskazówek, jak mają uczyć swoje dzieci w formie listów. Przełożył z języka niemieckiego **Włodzimierz Szewczuk.** Przejrzał **Franciszek Bielak.** 1938.

Prace psychologiczne pod redakcją St. Szumana, t. I., zeszyt 4—5. Zawiera:

1) **Piasecki Eug.:** Dalsze badania nad genezą ćwiczeń cielesnych (VIII) Zelman.
2) **Zawrocki Oskar:** Badania nad współza-

wodnictwem na podstawie pomiarów biometrycznych.
3) . **Kurzawski Stefan:** Popularność gier i zabaw wśród młodzieży gimnazjalnej, w uzależnieniu od właściwości fizycznych, sprawowania i postępów w nauce.
4) **Wojtaś Feliks:** Wpływ stanowiska społecznego rodziców na rozwój fizyczny dzieci.

Pracownik oświatowy: Biuletyn XVI Konferencji Oświatowej poświęconej sprawie kształcenia pracowników oświaty dorosłych (Krzemieniec, 22—25 maja 1930). 1930.
Rakowski Janusz: Rola Centralnego Okręgu Przemysłowego. 1938.
Skoczek Józef: Stosunki kulturalne Polski z Zachodem w XV w. Kultura polska i obca. t. III.
Szuman Stefan: Rozwój myślenia u dzieci w wieku szkolnym. 1938.
Witkowski Stanisław: Państwo greckie. Historia ustroju państw greckich i obraz ustroju Aten i Sparty.
Zischka A.: Bawełna włada światem. Przełożył **Karol Zagajewski.** 1938.
— Italia dzisiejsza. Przełożył **Jan Furuhjelm.** 1938.
Zweig Ferdynand: Zmierzch czy odrodzenie liberalizmu. 1938.

Od dnia 1 czerwca 1938 r. do dnia 1 września 1938 r.

Barycz Henryk: Polacy na studiach w Rzymie w epoce odrodzenia (1440—1600) 1938.
Błotnicki Tadeusz: Zarys historii ubiorów z uwzględnieniem historii haftów i tkanin. 1930.
Busemann Adolf: Handbuch der pädagogischen Milieukunde. 1932.
Chmaj Ludwik: Kierunki i prądy padegogiki współczesnej. 1938.
Czachowski Kazimierz: Najnowsza polska twórczość literacka 1935—1937 oraz inne szkice krytyczne. 1938.
Ehrlich Piotr: Jak sprzedawać. 1938.
Ehrlich Emil Piotr i Tyrowicz Ludwik: Wystawa sklepowa. 1938.
Freylichówna J.: Ideał wychowawczy szlachty polskiej w XVI i początku XVII wieku. 1938.
Gaertner Henryk: Gramatyka współczesna języka polskiego. 1938.
Górniak Stefan i Paszek Leopold: Księgowość w handlu hurtowym. 1938.
Hensel Gustaw i Kowalski Stanisław: Podstawy elektrotechniki. Część I. 1937.
Hertz Aleksander: Socjologia współczesna. 1938.
Inglot Stefan: Historia społeczna i gospodarcza średniowiecza. 1938.
Kaprocki Bolesław: Kłamstwo w szkole. 1938.
Księga Pamiątkowa 70-lecia Gimnazjum im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Jaśle 1868—1938.
Kudławiec Antoni: Odkrycia geograficzne. Zarys historyczny. 1938.
Loth Edward: Człowiek przeszłości. 1938.
Manteufel Tadeusz: Feodalizm. 1938.
Ministerstwo W. R. i O. P.: Program nauki (tymczasowy) w państwowym liceum pedagogicznym z polskim językiem nauczania. 1938.
Ministerstwo W. R. i O. P.: Nauczyciele w liczbach, liczebność, cechy osobowe, zatrudnienie, uposażenie 1935/6. Prace referatu statystycznego pod redakcją **Mariana Falskiego.** 1938.
Olszewicz Bolesław: Obraz Polski dzisiejszej. Fakty, cyfry, tablice. 1938.
1. **Ozdoby oręża i narzędzi** z podokresu późnolateńskiego i okresu rzymskiego odkrytych na Śląsku. **Oparcował Jamka Rudolf.**
2. **Badania prehistoryczne** w woj. Śląskim w latach 1935—1936. Przeprowadzili **Jakimowicz Roman i Kostrzewski Józef.** 1938.

Państwowe Seminarium Nauczycielskie Żeńskie im. Grzegorza Piramowicza w Lublinie 1916—1936. 1938.
Pożaryski Mieczysław: Przystępna elektrotechnika prądów silnych. Wydanie trzecie. 1931.
Budzińska Maria: Roboty kobiece w szkole powszechnej. Podręcznik dla nauczycieli. Wydanie drugie. 1929.
Rutkowski Jan: Badania nad podziałem dochodów w Polsce w czasach nowożytnych. Tom I. Rozważania teoretyczne — klasyfikacja dochodów wielkich właścicieli ziemskich. 1938.
Schreiber Ignacy: Praca domowa ucznia. 1938.
Sempołowska Stefania: Warszawa wczoraj i dziś. 1938.
Serafin Tomasz: Władze szkolne w latach 1917/18—1937/38. Zbiór ustaw, rozporządzeń, okólników i zarządzeń, dotyczących ustroju i organizacji władz szkolnych Rzeczypospolitej Polskiej. 1938 r.
Serejski Marian Henryk: Narodziny średniowiecznej Europy. 1938.
Śliwiński Artur: Konstytucja Trzeciego Maja. Wydanie czwarte. 1938.
Szczawiński S.-Król M.: Kurs odlewnictwa. 1938.
Witwicki Władysław: Pojęcie inteligencji. 1938.
Żywczyński Mieczysław: Papiestwo i papieże średniowiecza. 1938.

Wykaz czasopism prenumerowanych przez Centr. Bibl. Naucz. K. O. S. K. w roku 1938.

Czasopisma ogólne: Nowa Książka. — Przegląd Powszechny. — Przegląd Współczesny. —
Czasopisma Literackie: Marchołt. — Pamiętnik Literacki. — Pion. — Polonista. — Prosto z Mostu. — Ruch Literacki. — Wiadomości Literackie. — Życie Literackie.
Czasopisma pedagogiczne: Chowanna. — Gimnazjum. — Głos Nauczycielski. — Głos Szkoły

Zawodowej. — Kultura i Wychowanie. — Kwartalnik Pedagogiczny. — Kwartalnik Psychologiczny. — Miesięcznik Pedagogiczny. — Muzeum. — Nauczyciel Polski. — Oświata i Wychowanie. — Polske Archiwum Psychologii. — Praca Oświatowa. — Praca Szkolna. — Przegląd Oświatowy. — Przegląd Pedagogiczny. — Przyjaciel Szkoły. — Rodzina i Dziecko. — Ruch Pedagogiczny. — Szkoła. — Szkoła Specjalna. — Życie Młodych.

Czasopisma z zakresu bibliotekarstwa: Bibliotekarz. — Przegląd Biblioteczny.

Czasopisma historyczne: Kwartalnik Historyczny. — Niepodległość. — Polityka Narodów. — Reformacja w Polsce. — Wiadomości Historyczno-Dydaktyczne.

Czasopisma przyrodniczo - geograficzne: Czasopismo Geograficzne. — Czasopismo Przyrodnicze. — Morze. — Przyroda i Technika. — Ziemia.

Czasopisma filozoficzne: Kwartalnik Filozoficzny.

Czasopisma z zakresu nauk społecznych: Praca i Opieka Społeczna. — Przegląd Socjologiczny. — Wieś i Państwo.

Czasopisma z zakresu filologii klasycznej: Kwartalnik Klasyczny.

Czasopisma neofilologiczne: Neofilolog.

Czasopisma z dziejów Śląska: Zaranie.

Dzienniki Urzędowe: Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. — Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. — Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego. — Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskego.

Czasopisma zagraniczne: Die Erziehung. — Philologische Wochenschrift. — Vergangenheit und Gegenwart. — Zeitschrift für Pädagogische Psychologie. — Neue Jahrbücher für Wissenschaft und Jugendbildung. — Zeitschrift für Geopolitik. — Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft. — School And Society. — Bulletin du Bureau Internationale d'Education. — Revue Universitaire.

Wszelkie czasopisma przeglądać można jedynie na miejscu w bibliotece. — Do domu i na prowincję nie wypożycza się.

Wyniki akcji budowy publicznych szkół powszechnych w okręgu szkolnym krakowskim w roku 1937/38

Obwód	Budynki szkolne oddane do użytku w czasie od 1. XI. 1937 do 5. IX. 1938 roku			Budynki szkolne, których oddanie przewiduje się jeszcze do dnia 31 XI. 1938 r.			Budynki szkolne rozpoczęte, których oddanie do użytku do dn. 1. XI. 1938 r. nie jest przewidziane		
	Liczba budynków szkolnych	Liczba izb lekcyjnych	Liczba izb mieszkalnych (pokoi i kuchen)	Liczba budynków szkolnych	Liczba izb lekcyjnych	Liczba izb mieszkalnych (pokoi i kuchen	Liczba budynków szkolnych	Liczba izb lekcyjnych	Liczba izb mieszkalnych (pokoi i kuchen)
Biała	4	5	5	4	7	4	5	30	7
Żywiec	6	7	10	7	5	11	11	44	37
Obwód bialski	**10**	**12**	**15**	**11**	**12**	**15**	**15**	**74**	**44**
Gorlice	7	13	17	—	—	4	4	23	23
Jasło	2	4	4	3	3	9	6	22	28
Obwód gorlicki	**9**	**17**	**21**	**3**	**3**	**13**	**10**	**45**	**51**
Obwód krakowski miej.	**1**	**11**	**5**	—	—	—	**1**	**5**	**2**
Bochnia	2	4	—	2	3	—	2	—	7
Kraków	4	7	3	2	5	3	6	21	14
Chrzanów	3	8	—	1	1	—	3	18	10
Obwód krakowski	**9**	**19**	**3**	**5**	**9**	**3**	**11**	**39**	**31**
Dębica	1	2	5	1	1	3	5	26	23
Mielec	1	1	4	2	2	3	1	9	6
Obwód mielecki	**2**	**3**	**9**	**3**	**3**	**6**	**6**	**35**	**29**
Limanowa	1	4	—	1	1	—	5	6	17
Nowy Sącz	4	3	14	10	12	5	14	23	55
Obw. nowosądecki	**5**	**7**	**14**	**11**	**13**	**5**	**19**	**29**	**72**
Obw. nowotarski	**7**	**6**	**10**	**7**	**10**	**2**	**6**	**13**	**42**
Brzesko	3	8	3	1	3	3	4	13	10
Dąbrowa	1	1	—	1	2	3	1	2	3
Tarnów	3	11	—	4	2	9	6	15	21
Obwód tarnowski	**7**	**20**	**3**	**6**	**7**	**15**	**11**	**30**	**34**
Myślenice	1	2	—	5	7	—	1	5	31
Wadowice	3	5	2	2	2	—	4	5	26
Obwód wadowicki	**4**	**7**	**2**	**7**	**9**	—	**5**	**10**	**57**
Wojew. krakowskie	**54**	**102**	**82**	**53**	**66**	**59**	**85**	**280**	**362**
Pińczów	2	12	4	3	10	9	8	63	27
Stopnica	5	19	3	8	52	33	9	51	34
Obwód buski	**7**	**31**	**7**	**11**	**62**	**42**	**17**	**114**	**61**
Obw. częstochowski	**6**	**11**	—	**3**	**31**	**16**	**3**	**23**	**16**
Jędrzejów	2	8	7	1	2	—	3	7	14
Kielce	7	19	—	2	3	5	7	39	18
Włoszczowa	4	18	—	2	5	3	6	33	35
Obwód kielecki	**13**	**45**	**7**	**5**	**10**	**8**	**16**	**79**	**67**
Końskie	7	26	7	2	10	3	4	14	21
Opoczno	10	28	20	—	2	3	3	19	17
Obwód konecki	**17**	**54**	**27**	**2**	**12**	**6**	**7**	**33**	**38**
Miechów	2	17	4	—	3	3	4	21	3
Olkusz	1	13	4	2	5	3	2	16	15
Obwód miechowski	**3**	**30**	**8**	**2**	**8**	**6**	**6**	**33**	**18**
Iłża	5	36	—	—	—	—	7	48	—
Opatów	3	20	—	—	—	—	11	88	—
Sandomierz	—	—	—	—	—	—	4	18	—
Obw. ostrowiecki	**8**	**56**	—	—	—	—	**22**	**154**	—
Kozienice	2	9	—	3	5	8	7	38	21
Radom	7	19	14	1	3	—	11	54	23
Obwód radomski	**9**	**28**	**14**	**4**	**8**	**8**	**18**	**92**	**44**
Będzin	2	25	3	2	7	—	6	51	11
Sosnowiec	—	—	—	—	—	—	1	16	8
Zawiercie	—	—	—	3	14	9	3	6	16
Obwód sosnowiecki	**2**	**25**	**3**	**5**	**21**	**9**	**10**	**73**	**35**
Wojew. kieleckie	**65**	**280**	**66**	**32**	**152**	**95**	**99**	**601**	**279**
Okręg	**119**	**382**	**148**	**85**	**218**	**154**	**184**	**881**	**641**

Centralna Biblioteka Nauczycielska

Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego

w Krakowie

Biblioteka posiada około 38.000 tomów dzieł naukowych i prenumeruje 76 czasopism w języku polskim i obcych.

Wykupienie legitymacji (à 1 zł) uprawnia do bezpłatnego korzystania z Biblioteki i Czytelni czasopism C. B. N.

Prawo korzystania z Biblioteki przysługuje nauczycielstwu wszelkiego typu szkół państwowych, oraz urzędnikom Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Nauczyciele szkół prywatnych, oraz słuchacze kursów pedagogicznych wykupują legitymacje, uprawniające do korzystania z Biblioteki za przedłożeniem zaświadczenia swych dyrekcyj.

Zamówione książki wysyła Biblioteka pocztą, po uzyskaniu gwarancji od dyrekcyj, Inspektoratów, lub kierownictw szkół, że za ich zwrot biorą odpowiedzialność.

Biblioteka zaopatrzona jest w dzieła z wszystkich dziedzin wiedzy, jednak specjalnością jej są działy: pedagogiczny, czasopism, archiwum podręczników szkolnych, oraz oświaty pozaszkolnej.

O świeżo nabytych dziełach zawiadamia Biblioteka nauczycielstwo za pośrednictwem „Dziennika Urzędowego".

WYPOŻYCZALNIA i CZYTELNIA

otwarte:

codziennie (z wyj. niedziel i świąt)

od godz. 9·30 — 13 i od 16 — 19.

Odbito w Zakładach Graficznych „Styl" w Krakowie
ul. Krupnicza 6 Telefon 111-02